

Economische Monitor gemeente Kampen

EDITIE 2025

Robin Koster | Friso de Vor | Edwin van de Wiel



Economische Monitor gemeente Kampen

EDITIE 2025

Robin Koster | Friso de Vor | Edwin van de Wiel

Voorwoord

Met trots presenteer ik u de Economische Monitor van de gemeente Kampen. Deze monitor geeft een uitgebreid beeld van de economische ontwikkelingen in onze gemeente, waarbij we ook verder kijken dan alleen economische cijfers. We laten zien hoe deze economische ontwikkelingen samen hangen met andere factoren zoals gezondheid, onderwijs, milieu en sociale cohesie. Hiermee geeft deze monitor een beeld van de brede welvaart van Kampen vanuit economisch perspectief!

De monitor toont Kampen als een dynamische gemeente met sterke economische ontwikkelkracht en een belangrijke rol in de regionale ontwikkeling. De werkgelegenheid groeit bovengemiddeld, de werkloosheid is laag en steeds meer inwoners hebben een baan, vooral in de dienstverlenende sector. Tegelijkertijd zien we in de monitor dat bijna alle sectoren te maken hebben met personeelstekorten. De bevolkingsgroei, mede door verhuizingen vanaf buitenaf, zal naar verwachting aanhouden, hoewel ook de vergrijzing toeneemt.

Ook de gemeente Kampen wordt geconfronteerd met regionale, nationale en internationale ontwikkelingen die het economisch presteren en de kwaliteit van leven nu én in de toekomst onder druk zetten. Nog niet zo lang geleden was het de COVID-19-pandemie die economie en samenleving ontwrichtte. Momenteel zijn het geopolitieke spanningen ten gevolge van de oorlogen in Oekraïne en Gaza en verstoorde handelsrelaties van zowel de EU als de VS met China, die wereldwijd zorgen voor toenemende onzekerheid – met verschillende negatieve (economische) consequenties.

Maar ook opgaven rond tal van urgente beleidsdossiers zoals bestaanszekerheid, wonen, migratie en stikstof spelen een belangrijke rol. Daarnaast staan we met elkaar aan de lat voor een aantal grote transitieopgaven rondom klimaat, energie, digitalisering, grondstoffen (circulariteit).

Met deze monitor sluit Kampen zich aan bij een groeiend aantal gemeenten en regio's die hun sociaaleconomische ontwikkeling structureel in kaart brengen. Ik hoop dat deze monitor een waardevolle bron van kennis en inspiratie zal zijn voor beleidsmakers, ondernemers, inwoners en onderzoekers. Laten we samen blijven werken aan een gemeenschap waarin iedereen zich thuis voelt en kan floreren.



Namens het college van
Burgemeester en Wethouders,

Bas Wonink,
Wethouder Economie gemeente Kampen

Inhoudsopgave

VOORWOORD	5
KENGETALLEN GEMEENTE KAMPEN	8
SAMENVATTING: DE STAAT VAN DE GEMEENTE KAMPEN	12
1. ECONOMIE	14
1.1 Banen	14
Bovengemiddeld sterke werkgelegenheidsgroei	14
Geleidelijke verdienstelijking	15
1.2 Sectorspecialisatie	18
Sterke specialisatie in landbouw, maar aantal agrarische banen krimpt	18
1.3 Bedrijfsvestigingen	20
Aantal vestigingen neemt toe, maar over lange termijn minder hard dan landelijk	20
Eenmanszaken belangrijkste drijfkracht groei aantal vestigingen	20
Kamper economie leunt sterk op het mkb	22
1.4 Familiebedrijven in Kampen	23
UITGELICHT: BEDRIJVENTERREINEN	25
Vestigingen	26
Werkzame personen	26
Sectoren op bedrijventerreinen	28
2. ARBEIDSMARKT	30
2.1 Arbeidsaanbod en -deelname	30
Hoge maar stagnerende arbeidsparticipatie	30
Werkloosheid blijft laag	32
Aandeel middelbaar opgeleiden daalt, maar minder hard dan landelijk	32
2.2 Arbeidsmarktspanning	33
Aantal vacatures blijft onverminderd hoog	33
Regionale arbeidsmarkt al langere tijd 'zeer krap'	34
2.3 Woon-werkverkeer	36
Minder dan de helft van de werkende inwoners werkt in Kampen	37
Relatief veel werknemers van verder weg werken in Kampen	38
Uitgaande pendel overtreft inkomende pendel	39
Negatief pendelsaldo neemt toe	40
UITGELICHT: RECREATIE EN TOERISME	41
Vestigingen	41
Werkzame personen	42
Sectorsamenstelling	42

3. INWONERS	44
3.1 Bevolkingsdynamiek	44
Bovengemiddeld sterke bevolkingsgroei	44
Buitenlandse migratie stuwt bevolkingsontwikkeling	45
Kamper bevolking vergrijst, maar minder snel dan gemiddeld	46
Bevolkingsprognose: groei Kampen overtreft landelijk gemiddelde	47
3.2 Huishoudens	48
Bovengemiddelde stijging aantal huishoudens	48
Kampenaren wonen steeds vaker alleen	49
UITGELICHT: BINNENSTAD	50
Vestigingen	50
Werkzame personen	51
Sectorsamenstelling	51
Specialisatie	53
4. BREDE WELVAART	54
4.1 Brede welvaart als afwegingskader	54
4.2 Brede welvaart in Kampen	56
BIJLAGE 1 Achtergrondinformatie brede welvaart	58
BIJLAGE 2 Overzicht bedrijventerreinen	64
COLOFON	66

Kengetallen Gemeente Kampen

Gemeente Kampen



56.177 inwoners
telde Kampen begin 2024.

Kampen +1,0%
(t.o.v. 2023)

Nederland +0,7%
(t.o.v. 2023)



23.148 huishoudens
telde Kampen begin 2024.

Kampen +1,3%
(t.o.v. 2023)

Nederland +1,2%
(t.o.v. 2023)



5.610 bedrijven
en instellingen waren
gevestigd in Kampen in 2023.

Kampen +6,2%
(t.o.v. 2022)

Nederland +6,1%
(t.o.v. 2022)



24.840 personen
waren werkzaam bij bedrijven
en instellingen in Kampen in 2023

Kampen +3,1%
(t.o.v. 2022)

Nederland +2,5%
(t.o.v. 2022)



1.000 werklozen
telde Kampen in 2023
3,0% van de beroepsbevolking.

Kampen 3,0%
(2,9% in 2022)

Nederland 3,6%
(3,5% in 2022)

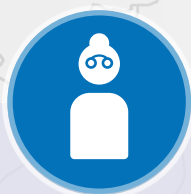


4,4 banen
had een werkzoekende in
arbeidsmarktregio Regio Zwolle voor het
uitkiezen in het 3e kwartaal van 2024.

ABM Regio Zwolle* 4,4 banen
(4,7 banen eind 2023)

Nederland 3,8 banen
(4,4 banen medio 2023)

* Arbeidsmarktregio Regio Zwolle, geen gegevens voor gemeente
Kampen beschikbaar



18% 65-plussers
Begin 2024 was afgerond 18% van
alle inwoners in Kampen 65 jaar of ouder.

Kampen 18,0%
(14,2% in 2011)

Nederland 20,5%
(15,5% in 2011)

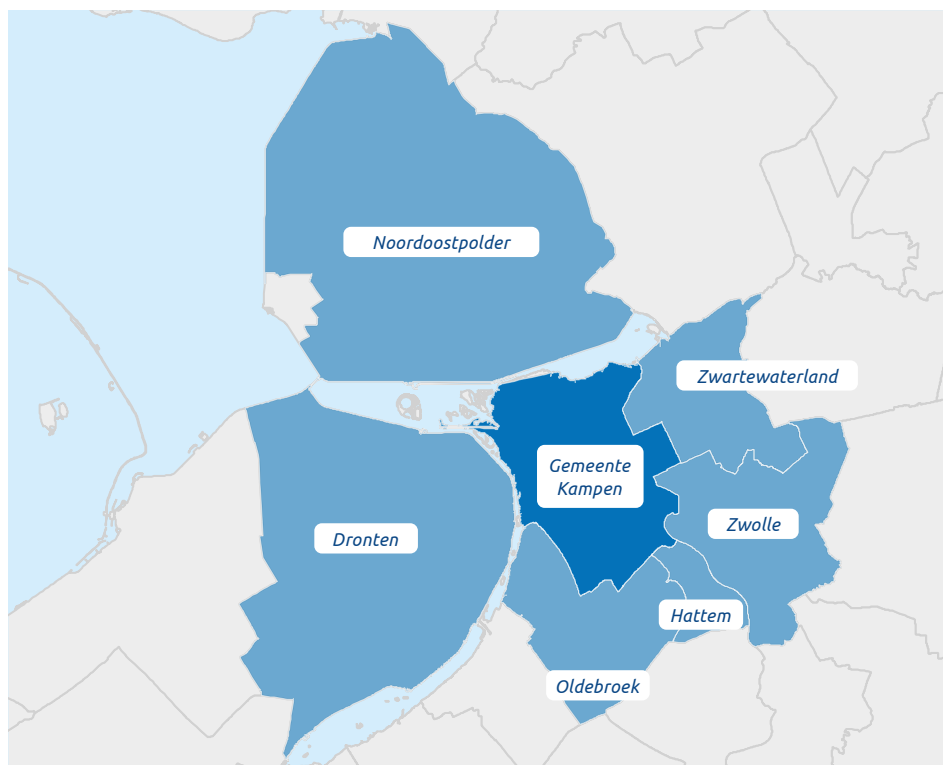


78,8%
van de 15-75-jarigen
werkt of is werkloos
(bruto arbeidsparticipatie).

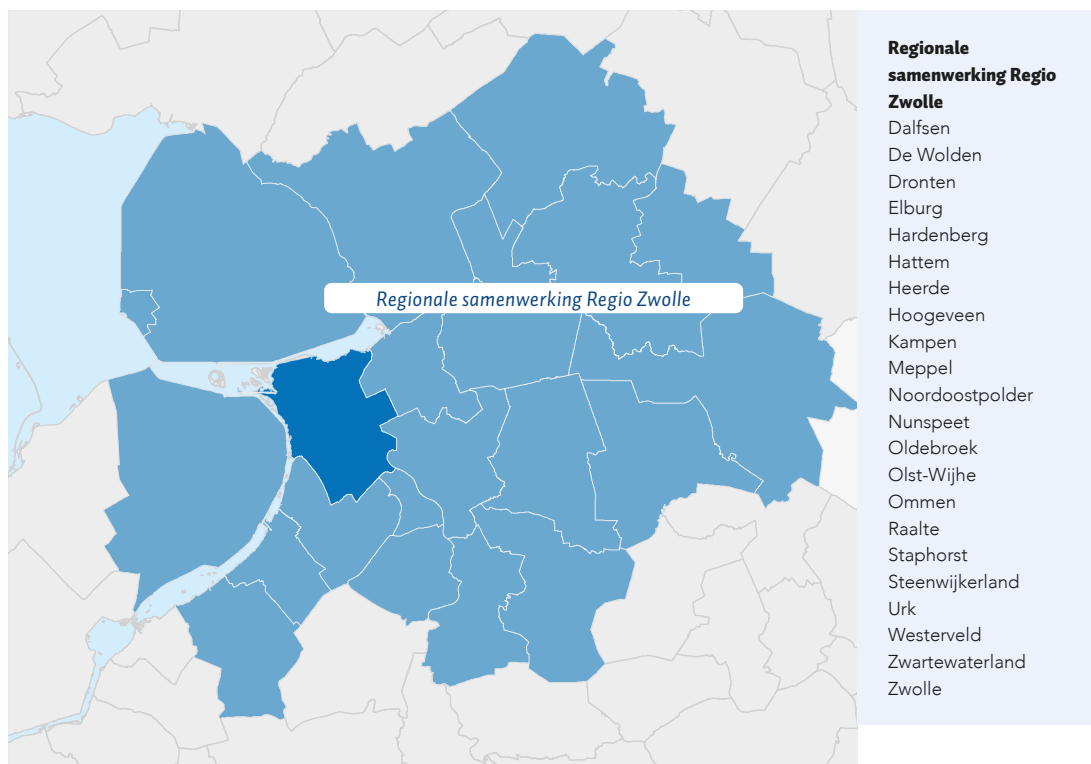
Kampen: 78,8%
(78,7% in 2022)

Nederland: 75,8%
(74,8% in 2022)

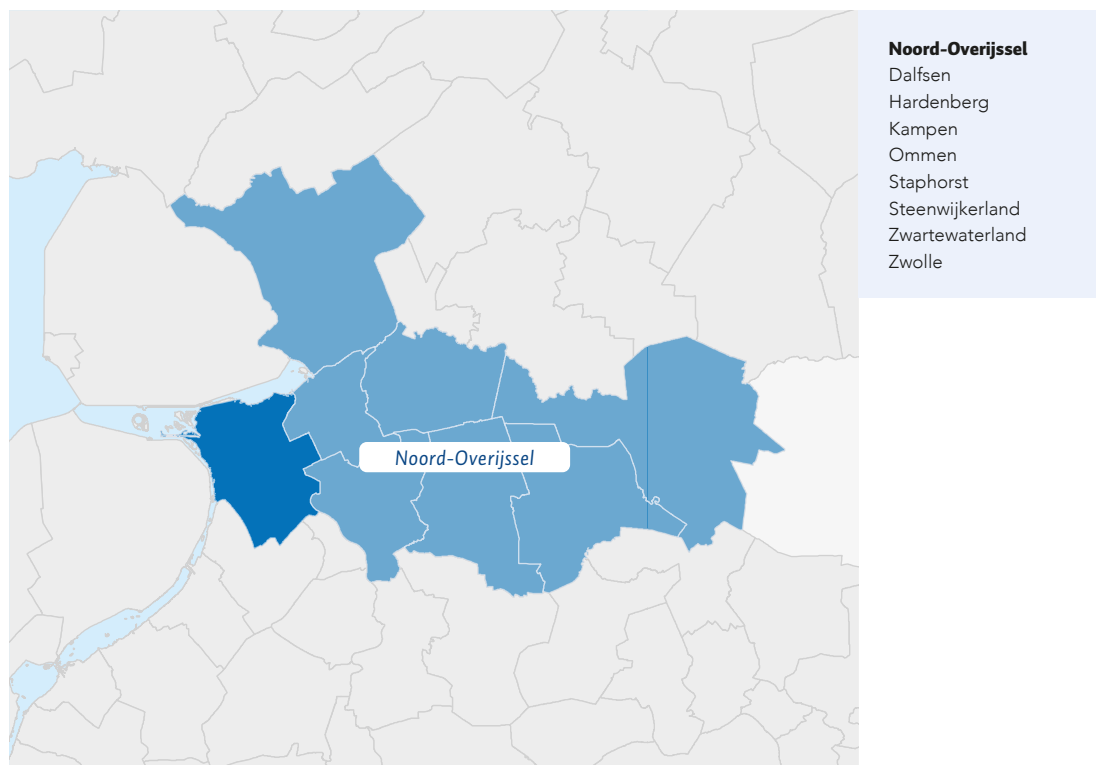
Kaart 0.1 Kampen en omliggende gemeenten



Kaart 0.2 Gemeenten van de regionale samenwerking Regio Zwolle

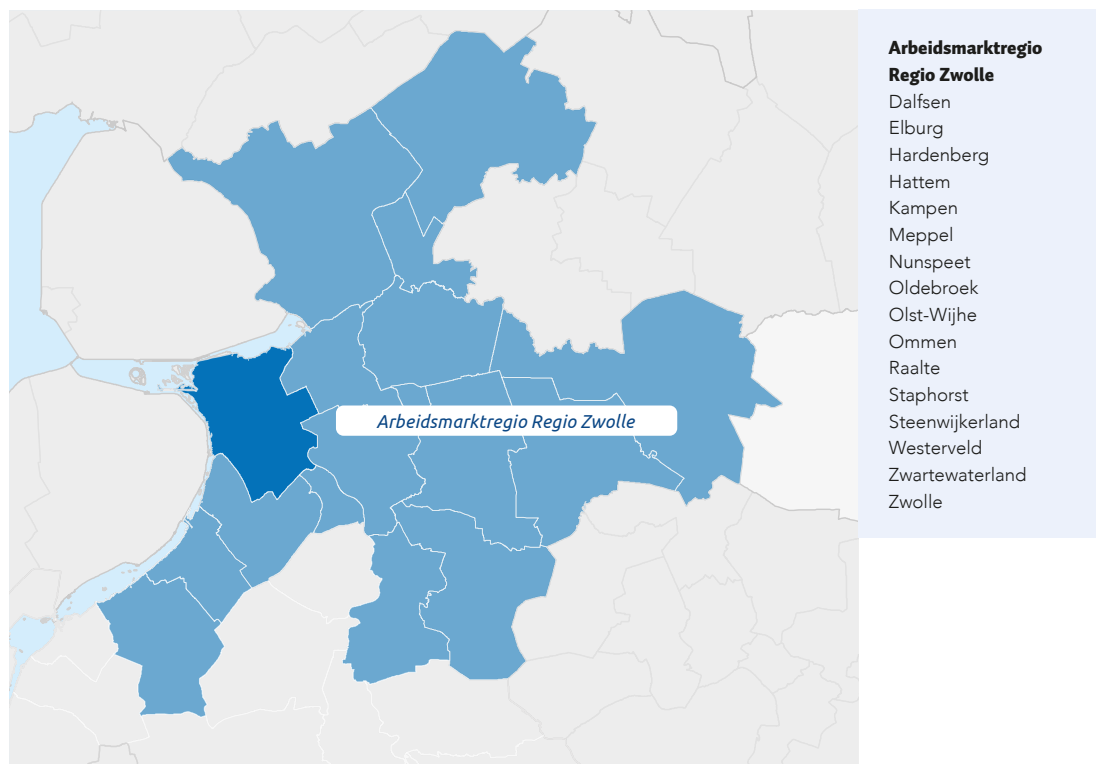


Kaart o.3 Gemeenten van de COROP*-regio Noord-Overijssel



* COROP: Coördinatie Commissie Regionaal OnderzoeksProgramma. Deze regio-indeling wordt gebruikt voor analytische doeleinden door onder andere het CBS.

Kaart o.4 Gemeenten van de arbeidsmarktregio Regio Zwolle





Samenvatting: De staat van de economie van de gemeente Kampen

Krachtige spil in de regio

Deze editie van de Economische Monitor gemeente Kampen levert, op basis van tal van indicatoren, het beeld op van Kampen als een gemeente die in beweging is en waaruit een sterke economische ontwikkelkracht spreekt; en daarmee ook een belangrijke bijdrage levert aan de bredere, regionale ontwikkeling. De cijfers laten bovendien zien dat het in Kampen gemiddeld genomen prettig leven is. Op het gebied van brede welvaart scoort Kampen relatief goed op de dimensies sociaal en duurzaamheid. De werkgelegenheid groeit bovengemiddeld sterk, de werkloosheid is laag en er hadden nog nooit zoveel inwoners als nu een baan. Daarbij zien we dat de banen in Kampen steeds vaker te vinden zijn in een dienstverlenende sector – in plaats van in de agrarische sector of industrie. Tegelijkertijd is er, in de arbeidsmarktregio, sprake van structurele arbeidsmarktkrapte, nagenoeg alle sectoren kampen met nijpende personeelstekorten. Verder telt Kampen steeds meer inwoners, wat in sterke mate komt door verhuizingen van nieuwe inwoners vanuit het buitenland. De verwachting is dat de komende jaren de bevolkingsgroei aan zal houden, en dat deze sneller zal groeien dan landelijk. Daarnaast ontkomt ook Kampen niet aan een toenemende vergrijzing van de bevolking: er is sprake van een relatieve toename van het aantal ouderen, wat op den duur bijvoorbeeld betekent dat een steeds kleiner deel van de bevolking werkt of beschikbaar is voor werk. Overigens voltrekt de vergrijzing zich in Kampen in een lager tempo dan op landelijk niveau.

Ook Kampen wordt geconfronteerd met regionale, nationale en internationale ontwikkelingen die het economisch presteren en de kwaliteit van leven nu én in de toekomst onder druk zetten. Nog niet zo lang geleden was het de COVID-19 pandemie die economie en samenleving ontwrichtte. Momenteel zijn het geopolitieke spanningen ten gevolge van de oorlogen in Oekraïne en Gaza en verstoorde handelsrelaties van zowel de EU als de VS met China, die wereldwijd zorgen voor toenemende onzekerheid – met verschillende negatieve (economische) consequenties. Maar ook opgaven rond tal van urgente beleidsdossiers zoals bestaanszekerheid, wonen, migratie en stikstof spelen een belangrijke rol. Daarnaast staan we aan de lat voor een aantal grote transitieopgaven rondom klimaat, energie, digitalisering, voedsel, grondstoffen (circulariteit) en arbeidsmarkt – opgaven die (vooral) ook op regionale schaal spelen.

Wat hierbij helpt is om als gemeente – in afstemming met de omliggende regiogemeenten – helder te hebben: op wat voor Kampen zetten we in richting 2050? Hoe willen we dat Kampen eruit ziet – en doen we daarvoor vandaag en morgen al het juiste? Deze monitor biedt daarvoor een feitenbasis. Het schetst het hier en nu en de ontwikkeling in het afgelopen decennium. Het biedt een basis om keuzes te maken, gericht op een krachtige Kampense economie en een gebied waar het voor iedereen prettig leven is, voor in de komende jaren en de verdere toekomst.

Over de Economische Monitor gemeente Kampen 2025

Deze monitor beschrijft de stand en ontwikkeling van de economie en de samenleving in Kampen. Dit is gedaan aan de hand van een uitgebreide selectie van cijfers en statistieken. De monitor heeft een verkennende en signalerende functie. Trends en ontwikkelingen worden in beeld gebracht en een indruk wordt gegeven van wat de gemeente Kampen kenmerkt en hoe het er sociaal- en ruimtelijk-economisch voor staat. Deze monitor is daarmee een instrument op basis waarvan de strategische dialoog fact-based gevoerd kan worden over het functioneren en toekomstgericht versterken van de Kamper economie.

Deze editie van de Economische Monitor gemeente Kampen markeert een vertrekpunt voor het gesprek over de (door)ontwikkeling van Kampen: een overzicht van betrouwbare en feitelijke informatie toegespitst op de kernthema's Economie, Arbeidsmarkt, Inwoners en Brede welvaart. Daarnaast lichten we een aantal specifieke thema's uit: bedrijventerreinen, recreatie en toerisme en de Kamper binnenstad.

De betreffende cijfers en statistieken worden zoveel als mogelijk gepresenteerd voor het grondgebied van de gemeente Kampen. Daarbij wordt waar mogelijk de vergelijking met het Regio Zwolle en Nederlands gemiddelde gemaakt; het geeft een indruk van hoe Kampen zich verhoudt tot Regio Zwolle en de rest van Nederland voor een bepaalde indicator. Vanwege beperkingen in de beschikbaarheid van data presenteren we in een enkel geval cijfers op het niveau van de arbeidsmarktregio. Bij de betreffende figuren en in de bijbehorende toelichting wordt expliciet vermeld op welk ruimtelijk schaalniveau de cijfers betrekking hebben. Voor de data die gebruikt worden, zijn veelal 2023 of 2024 het meest recent beschikbare jaar. Soms lopen cijferreeksen niet verder dan 2022.

De indicatoren in deze monitor zijn weloverwogen geselecteerd, maar vormen noodzakelijkerwijs een selectie die geen antwoorden geeft op alle denkbare vragen. Het neemt niet weg dat de monitor een rijk palet aan inzichten geeft, waarmee de discussie over de ontwikkeling van Kampen met cijfermatig onderbouwde kennis wordt gevoed.

Om de leesbaarheid van deze monitor te vergroten wordt gesproken over Kampen, de Kamper economie, de Kamper bevolking, het Kamper gemiddelde etc. Daarmee wordt de gehele gemeente Kampen bedoeld.



1. Economie

In het kort:

- Tussen 2022 en 2023 nam de werkgelegenheid in Kampen met 3,1 procent toe. Over de periode 2011–2023 was de toename 21,4 procent, in Nederland was de toename 14,8 procent.
- Hoewel de werkgelegenheid in de agrarische en industriële sector ten opzichte van Nederland relatief groot is, is er sprake van een geleidelijke verdienstelijking van de Kamper economie. In 2023 was 70 procent van de banen te vinden in een dienstverlenende sector tegenover 67 procent in 2011.
- Landbouw, bosbouw en visserij en Bouwnijverheid zijn relatief sterk vertegenwoordigd in de Kamper economie, in vergelijking met de Nederlandse economie.
- In 2023 was het aantal bedrijfsvestigingen in de regio 6,2 procent hoger dan een jaar eerder (+330 vestigingen).
- Eenmanszaken zijn de belangrijkste oorzaak van de vestigingengroei. Tussen 2011 en 2023 groeide het aantal eenmanszaken in Kampen met 81 procent. Landelijk was de groei 85 procent.
- In 2023 vertegenwoordigde het mkb (2 tot 200 werkzame personen) een derde van het totaal aantal vestigingen en was tegelijkertijd goed voor 73 procent van het totaal aantal banen in Kampen.

1.1 Banen

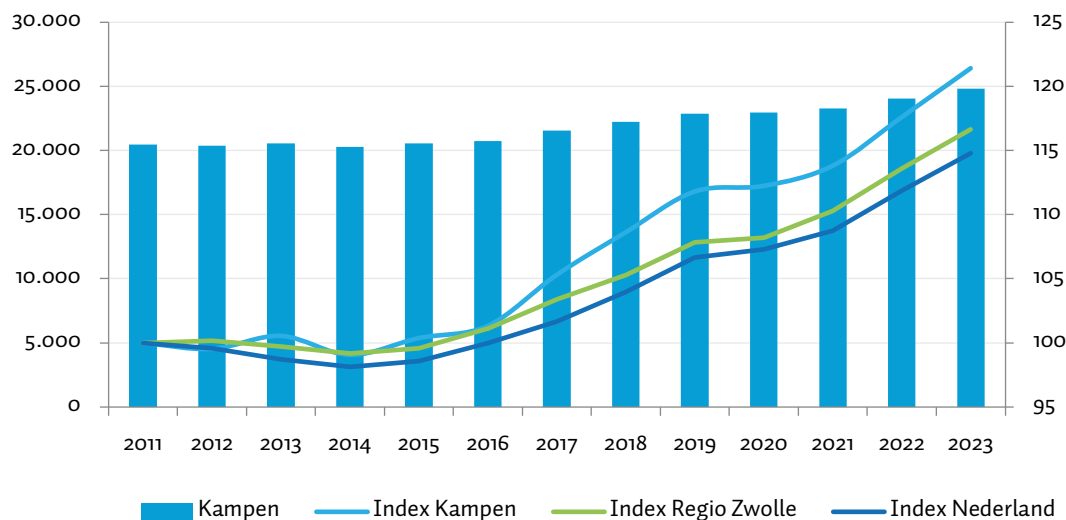
Aan de hand van cijfers over de omvang en aard van de werkgelegenheid geven we een indruk van de stand en diverse ontwikkelingen ten aanzien van de structuur van de Kamper economie. Door te kijken naar werkgelegenheid krijgen we beter zicht op het economisch presteren van de afzonderlijke sectoren en het verdienvermogen van de regionale economie in zijn geheel.

Bovengemiddeld sterke werkgelegenheidsgroei

Gemeten op 1 april 2023 waren er 24.840 personen werkzaam in de gemeente Kampen; 780 meer dan in 2022. Niet eerder kwamen er zoveel banen bij in een jaar. De werkgelegenheid in Kampen steeg daarmee met 3,1 procent. In Regio Zwolle was de gemiddelde groei van de werkgelegenheid iets lager, namelijk 2,6 procent. En landelijk steeg de werkgelegenheid met gemiddeld 2,5 procent. Over de langere termijn, van 2011 tot en met 2023, is de werkgelegenheid in Kampen per saldo met 21,4 procent toegenomen. In dezelfde periode was de werkgelegenheidsgroei in Regio Zwolle en in Nederland als geheel respectievelijk 16,6 en 14,8 procent.

Figuur 1.1 Ontwikkeling werkzame personen, Kampen, Regio Zwolle en Nederland, 2011–2023

Linker as: absolute aantallen*, rechter as: index 2011=100



* Getallen zijn afgerond op dichtstbijzijnde 10-tal.

Bron: BIRO, DWE, PWE, Vestigingenregister Flevoland en LISA, 2024. Bewerking: Team Moventem

Geleidelijke verdienstelijking

Als we kijken naar de verdeling van de Kamper werkgelegenheid over de verschillende sectoren (Standaard Bedrijfsindeling – SBI¹), dan blijkt in 2023 70 procent van de werkzame personen werkzaam te zijn in een dienstensector. Hoewel het grootste deel van de werkgelegenheid te vinden is in de diensteneconomie, is het in vergelijking met de rest van Nederland een relatief klein deel. Op landelijk niveau was 82 procent van de werkzame personen actief in een dienstverlenende sector.² Toch is de afgelopen jaren, tussen 2011 en 2023, in Kampen het aandeel werkzame personen in de dienstensector geleidelijk toegenomen van 67 naar 70 procent. Een ontwikkeling die iets sneller verliep dan landelijk. In Nederland als geheel was er sprake van een toename van 80 naar 82 procent. In deze ontwikkelingen zien we de toenemende verdienstelijking van de economie terug: een verschuiving van landbouw- en industrie-gerelateerde werkgelegenheid naar meer personen die werkzaam in de dienstensectoren.

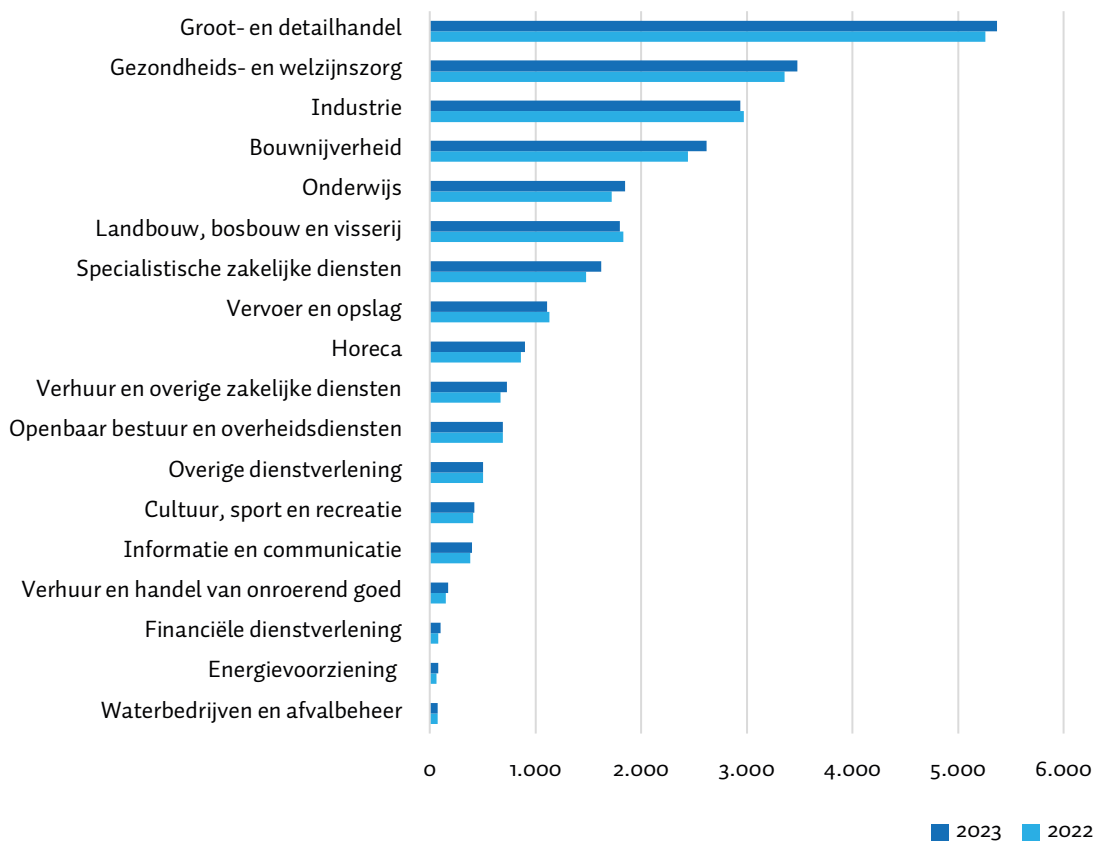
Verder inzoomend op de verdeling van de werkgelegenheid over de verschillende sectoren in Kampen, dan blijken in 2023, net als in Regio Zwolle, de volgende drie sectoren het leeuwendeel – ongeveer gezamenlijk 48 procent – van de werkgelegenheid voor hun rekening te nemen: Groot- en detailhandel (5.370 werkzame personen, aandeel van 21,6 procent), Gezondheids- en welzijnszorg (3.480; 14,0 procent) en Industrie (2.940; 11,8 procent). Ter vergelijking: op landelijk niveau zijn deze sectoren gezamenlijk verantwoordelijk voor 42 procent van de werkgelegenheid (in 2023). In Kampen is dit – zoals genoemd – 48 procent.

¹ De Standaard Bedrijfsindeling (SBI) biedt een hiërarchische indeling van alle economische activiteiten, ofwel alle op de productie van goederen of diensten gerichte activiteiten, zowel van het bedrijfsleven als van de overheid. Meer gedetailleerde informatie en achtergronden over de SBI zijn beschikbaar op: <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/methoden/classificaties/overzicht/sbi/default.htm>.

² De economie kan verdeeld worden in een goederen-producerende sectoren en dienstensectoren. De goederen-producerende sectoren zijn de SBI-secties: A. Landbouw, bosbouw en visserij, B. Winning van delfstoffen, C. Industrie, D. Energievoorziening, E. Waterbedrijven en afvalbeheer, etc., F. Bouwnijverheid. De dienstensector zijn alle overige sectoren. Zie voor de gehele indeling en voorbeelden van sectoren <https://sbi.cbs.nl/>.

In 2023 is in de meeste sectoren het aantal banen hoger dan een jaar eerder. Maar in de sector Landbouw, bosbouw en visserij, en opvallend genoeg ook in de Industrie, was er sprake van een afname van 30 werkzame personen. Dit is opvallend aangezien de industriesector in Regio Zwolle in dat jaar bovengemiddeld sterk groeide. Hierin zien we kenmerken van de toenemende verdienstelijking van de Kamper economie terug. Daarnaast nam in de sector Vervoer en opslag het aantal werkzame personen af met 20. Daar staat tegenover dat tussen 2022 en 2023 de aanwas van werkgelegenheid het grootst was in de sector Bouwnijverheid (+180 werkzame personen). Andere sectoren die in absolute zin sterk groeiden waren Specialistische zakelijke diensten (+140), Onderwijs (+130) en Gezondheids- en welzijnszorg (+120). Deze vier sectoren blijken daarmee samen goed te zijn voor 70 procent van de totale (korte termijn) werkgelegenheidsgroei in de regio.

Figuur 1.2 Aantal werkzame personen naar sector, Kampen, 2022 en 2023^{*,}**



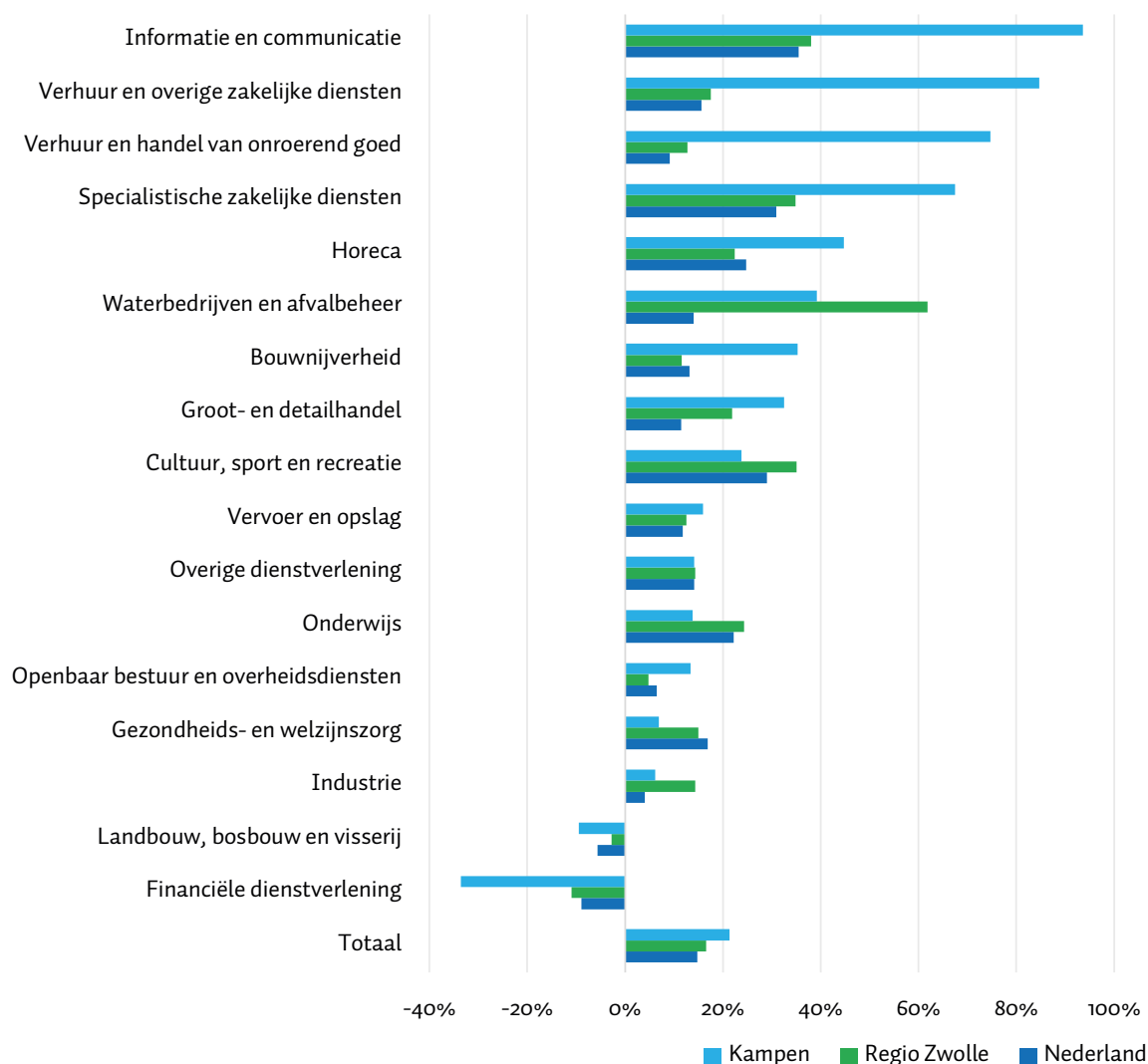
* Getallen zijn afgerond op dichtstbijzijnde 10-tal.

** Vanwege de geringe omvang is de sector Delfstoffenwinning buiten beschouwing gelaten.

Bron: BIRO, 2024. Bewerking: Team Moventem

Als we over een langere periode de regionale werkgelegenheidsontwikkelingen per sector afzetten tegen de regionale en landelijke ontwikkelingen, dan blijkt dat in een aanzienlijk deel van de sectoren de werkgelegenheidsgroei in Kampen verhoudingsgewijs groter is dan in de rest van Regio Zwolle en Nederland. Bovendien zien we duidelijk terug dat Kampen qua type werkgelegenheid de afgelopen periode van 'kleur is verschoten': de eerdergenoemde verschuiving van landbouw- en industrie-gerelateerde werkgelegenheid naar dienstverlenende werkgelegenheid. Met name de dienstensectoren ICT, Verhuur en overige zakelijke diensten, Verhuur en handel in onroerend goed, Specialistische zakelijke diensten en Horeca hebben een stevige groei doorgemaakt. Daarnaast zien we dat de qua aantal banen grote industriesector verhoudingsgewijs minder hard gegroeid is dan elders. En voor de agrarische en financiële sector blijkt dat de banendaling gemiddeld genomen groter is dan in Regio Zwolle en in de rest van Nederland.

Figuur 1.3 Relatieve ontwikkeling werkgelegenheid naar sector, Kampen, Regio Zwolle en Nederland, 2011–2023*



* De sectoren Delfstoffenwinning en Energievoorziening zijn buiten beschouwing gelaten. Vanwege de geringe omvang van deze sectoren leiden kleine aanpassingen in absolute zin tot een relatief grote ontwikkeling. Dit geeft een vertekend beeld en gaat bovendien ten koste van de leesbaarheid van de figuur.

Bron: BIRO, DWE, PWE, Vestigingenregister Flevoland en LISA, 2024. Bewerking: Team Moventem

1.2 Sectorspecialisatie

Economieën laten zich doorgaans typeren door de activiteiten waarin zij specifiek uitblinken. Dit zijn de activiteiten waarin zij sterk zijn, die hen kenmerken. Een hoge mate van specialisatie in een bepaalde sector is een uiting van regionale of lokale productievoordelen en daarmee van concurrentiekracht. De grootte van een sector, uitgedrukt in werkgelegenheid, zegt op zichzelf weinig over de mate van specialisatie van de betreffende sector. Om van deze specialisatie een indruk te krijgen, gebruiken we de ‘specialisatiegraad’: de mate waarin sectoren vertegenwoordigd zijn in de Kamper economie in vergelijking met de structuur van de Nederlandse economie.

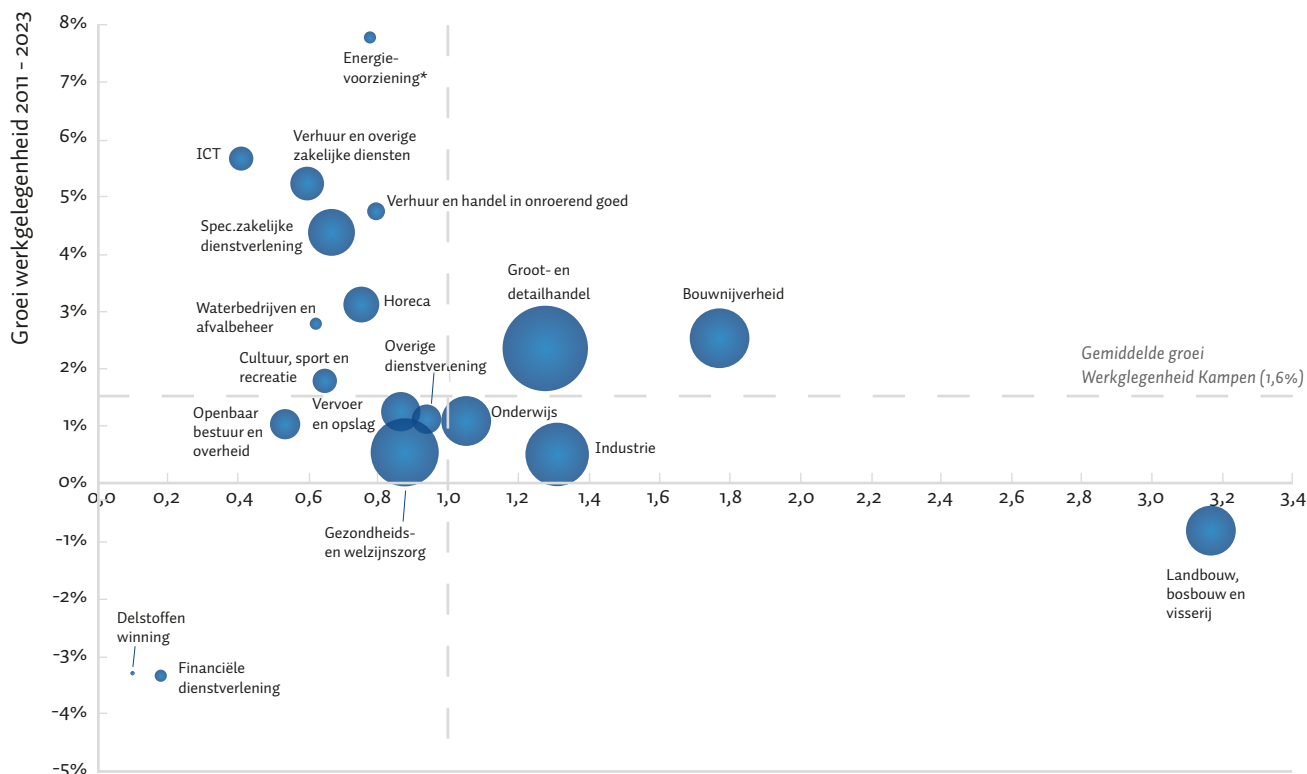
Sterke specialisatie in landbouw, maar aantal agrarische banen krimpt

Figuur 1.4 geeft een indruk van de (sector)specialisatie van de Kamper economie en de mate waarin de werkgelegenheid per sector zich ontwikkeld heeft, – oftewel: welke sectoren zijn kenmerkend en/of belangrijk voor Kampen? Het beeld dat naar voren komt is dat vijf sectoren bovengemiddeld sterk vertegenwoordigd zijn in Kampen, in vergelijking met de Nederlandse sectorstructuur. De rest van de sectoren zijn links van de verticale stippellijn gepositioneerd; deze sectoren zijn in meer of mindere mate ondervertegenwoordigd in de gemeente. Hoe verder naar links, des te kleiner is het economisch belang van de betreffende sectoren in Kampen in vergelijking met het belang van deze sectoren in de landelijke economie. Daarnaast zien we dat in het merendeel van de sectoren de werkgelegenheid gegroeid is in de periode 2011–2023.

De Kamper economie is gespecialiseerd in Landbouw, bosbouw en visserij, Groot- en detailhandel, Bouwnijverheid, Industrie, Groot- en detailhandel en Onderwijs; deze sectoren zijn (in verschillende mate) bovengemiddeld aanwezig in de totale economie van Kampen, in vergelijking met de Nederlandse economie. Tegelijk zien we dat de werkgelegenheid in de sectoren Bouwnijverheid en Groot- en detailhandel sneller gegroeid zijn dan het Kamper gemiddelde. Maar daartegenover blijkt ook dat, ondanks de bovengemiddeld sterke specialisatie, de werkgelegenheid in de agrarische sector gedaald is (-0,8 procent); een ontwikkeling die past in de trend van schaalvergroting en (arbeidsbesparende) automatisering die al geruime tijd gaande is in deze sector. Verder is zichtbaar dat de sector Gezonds- en welzijnszorg vanwege zijn omvang belangrijk is binnen de Kamper economie. Maar tegelijkertijd is te zien dat deze sector de afgelopen jaren relatief beperkt gegroeid is en ondervertegenwoordigd is ten opzichte van de Nederlandse sectorstructuur.

Wat hierbij helpt is om als gemeente – in afstemming met de omliggende regio – helder te hebben: op wat voor Kampen zetten we in richting 2050? Hoe willen we dat Kampen eruitziet – en doen we daarvoor vandaag en morgen al het juiste? Brede welvaart is dan een waardevol kompas om op te varen. Het biedt een afwegingskader voor de regio, waarbinnen Kampen een belangrijke spil is, én om integrale keuzes te maken, gericht op een krachtige economie, waar het voor iedereen prettig leven is – nu, in het heden maar vooral ook in de toekomst. En daarnaast ook rekening houdend met belangen die elders spelen.

Figuur 1.4 Sectorspecialisatie en -ontwikkeling, Kampen



Specialisatiegraad 2023 (o.b.v. werkzame personen)

* Vanwege de leesbaarheid van de figuur hebben we het bereik van de verticale as beperkt. Dit maakt dat de sector Energievoorziening niet correct gepositioneerd is. In werkelijkheid is de sector Energievoorziening in de periode 2011–2023 jaarlijks met gemiddeld 31 procent gegroeid.

Bron: BIRO, 2024. Bewerking Team Moventem

Hoe figuur 1.4 te lezen?

De horizontale positie van de bollen drukt de mate van specialisatie uit op basis van het aantal werkzame personen van de betreffende sector in 2023 ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Een getal groter dan 1,0 betekent dat deze sector in Kampen meer voorkomt dan op basis van het Nederlands gemiddelde zou mogen worden verondersteld. De verticale positie drukt de gemiddelde jaarlijkse werkgelegenheidsontwikkeling over de periode 2011–2023 uit. De grootte van de bollen weerspiegelt de absolute omvang van de sectoren in aantal werkzame personen in 2023. Ten opzichte van Nederland als geheel is Kampen sterker gespecialiseerd in de sectoren aan de rechterzijde van de verticale stippellijn staan die de horizontale as snijdt op 1.

1.3 Bedrijfsvestigingen

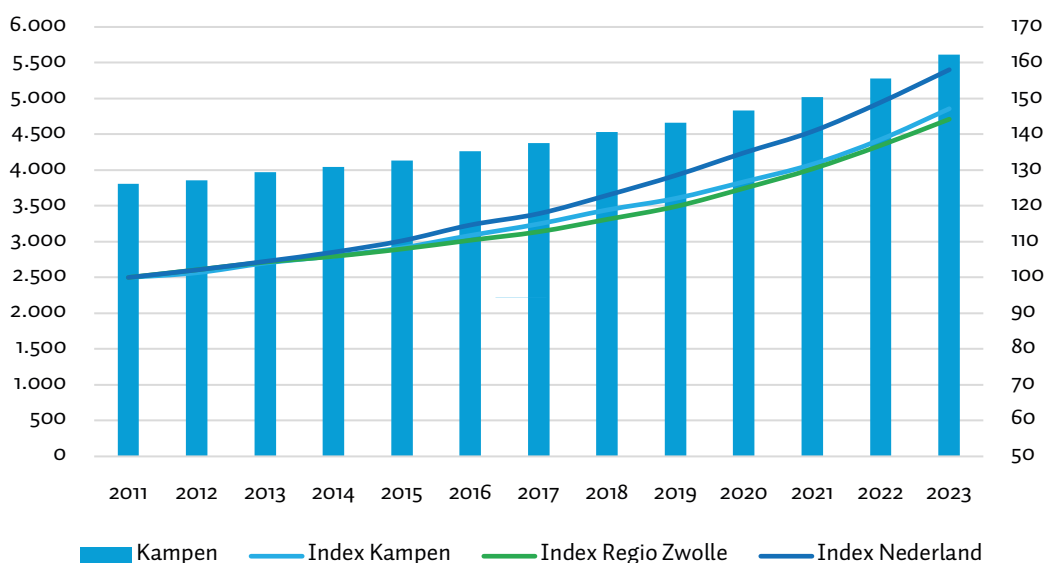
Aan de hand van cijfers over aantallen en soorten vestigingen in Kampen geven we een indruk van de aard en ontwikkeling van de bedrijvensvoorraad in de gemeente. De dynamiek van bedrijfsvestigingen geeft een indruk van de vitaliteit en het verander- en aanpassingsvermogen van de regionale economie.

Aantal vestigingen neemt toe, maar over lange termijn minder hard dan landelijk

In april 2023 telde gemeente Kampen in totaal 5.610 vestigingen van bedrijven en instellingen. Het aantal vestigingen was per saldo 6,2 procent hoger dan een jaar eerder (+330). Dit is vergelijkbaar met de groei op landelijk niveau; het aantal vestigingen groeide gemiddeld met 6,1 procent. In Regio Zwolle was de groei daarentegen gemiddeld genomen bijna één procentpunt lager, namelijk 5,3 procent. Over een langere periode gekeken, is in Kampen het aantal vestigingen minder sterk gestegen dan in Nederland. Vanaf 2011 tot en met 2023 steeg het aantal vestigingen in Kampen met 47,2 procent. Landelijk was gedurende deze periode sprake van een stijging van 58,1 procent. In Regio Zwolle was de lange-termijngroei van het aantal vestigingen 44,2 procent.

Figuur 1.5 Ontwikkeling vestigingen bedrijven en instellingen, Kampen, Regio Zwolle en Nederland, 2011–2023

Linker as: absolute aantallen, rechter as: index 2011=100



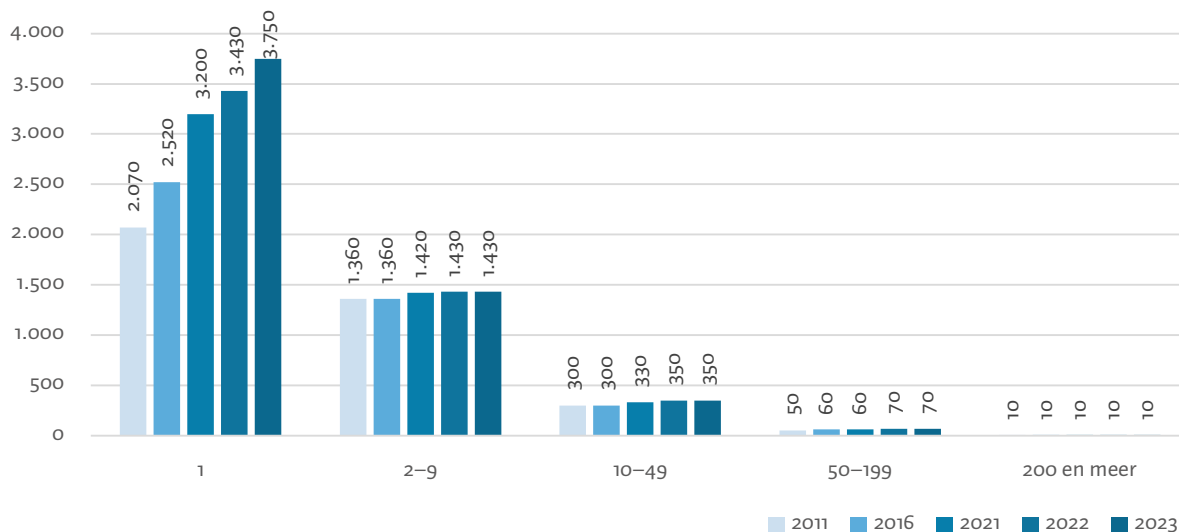
* Getallen zijn afgerond op dichtstbijzijnde 10-tal.

Bron: BIRO, DWE, PWE, Vestigingenregister Flevoland en LISA, 2024. Bewerking: Team Moventem

Eenmanszaken belangrijkste drijfkracht groei aantal vestigingen

De toename van het aantal vestigingen in Kampen is met name toe te schrijven aan de groei van het aantal eenmanszaken (vestigingen met één werkzaam persoon, zoals onder andere zelfstandigen en zzp'ers), en in mindere mate aan het aantal micro-(2-9 werkzame personen) en midden- en kleinbedrijven (10-200 werkzame personen). In april 2023 telde Kampen afgerond 3.750 eenmanszaken, dat zijn er zo'n 55,2 procent meer dan in 2011. Het aantal micro-bedrijven nam in deze periode met 5,1 procent toe tot 1.430. Het aantal midden- en kleinbedrijven nam toe met 16,7 procent tot 350. In 2023 telde Kampen afgerond 10 vestigingen van grootbedrijven (200+ werkzame personen). Dit aantal is stabiel gebleven.

Figuur 1.6 Ontwikkeling aantal vestigingen naar grootteklasse, Kampen, 2011, 2016, 2021, 2022, 2023*

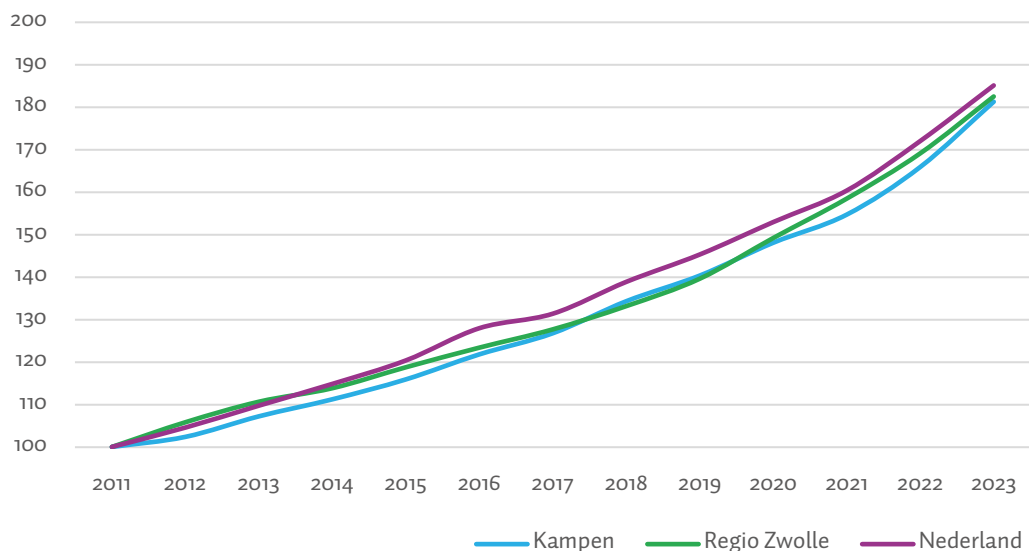


* Getallen zijn afgerond op dichtstbijzijnde 10-tal

Bron: BIRO, 2024. Bewerking: Team Moventem

Het aantal eenmanszaken in Kampen heeft zich sinds 2011 minder sterk ontwikkeld dan in Regio Zwolle en landelijk. In Kampen is het aantal eenmanszaken in deze periode gestegen met 81,4 procent. Voor de gehele Regio Zwolle was deze ontwikkeling 82,6 procent en voor Nederland 85,1 procent. Hoewel eenmanszaken de snelst groeiende categorie bedrijven is, is de groei in Kampen lager dan elders in het land.

Figuur 1.7 Ontwikkeling aantal eenmanszaken, Kampen, Regio Zwolle en Nederland, 2011-2023 (index 2011=100)

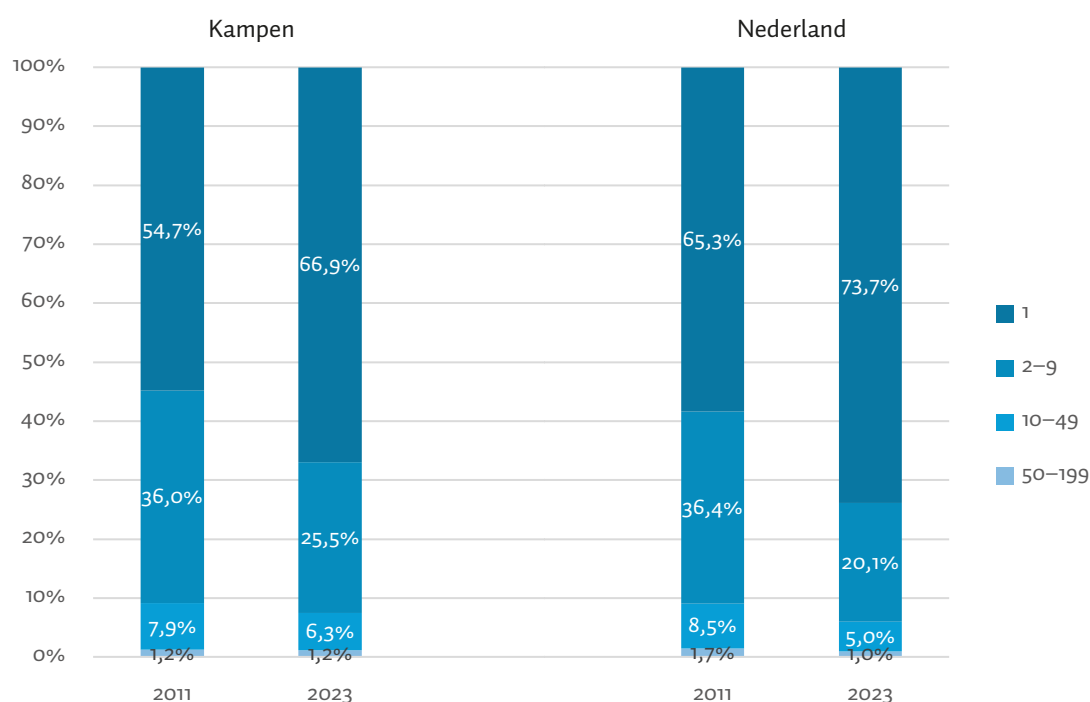


Bron: BIRO, 2024. Bewerking: Team Moventem

Kamper economie leunt sterk op het mkb

Als we vervolgens de aandelen van de verschillende grootteklassen in Kampen afzetten tegen de landelijke verdeling, dan blijken de aandelen eenmanszaken in Kampen lager te zijn dan die van Nederland (zie figuur 1.8). In 2011 was 54,7 procent van de bedrijven en instellingen gevestigd in Kampen een eenmanszaak. In 2023 is dit opgelopen tot 66,9 procent. In Nederland als geheel ontwikkelde het aandeel eenmanszaken zich in dezelfde periode van 65,3 procent naar 73,3 procent. Daarnaast zien we, hoewel in absolute zin het aantal mkb-bedrijven is gegroeid, dat het aandeel mkb-bedrijven afneemt. Dit is zowel in Kampen als landelijk het geval. In 2023 behoorde 33,0 procent van de bedrijfsvestigingen in Kampen tot het mkb, terwijl dit in 2011 nog 45,1 procent was (in dit geval de bedrijven met een omvang van 2 tot en met 199 werknemers). Landelijk is het aandeel mkb-bedrijven in de periode 2011–2023 gedaald van 46,5 naar 26,1 procent. Het aandeel grootbedrijven (200 en meer werkzame personen) is al jaren vrij stabiel. Zo bedroegen in Kampen de aandelen in 2011 en 2023 respectievelijk 0,2 en 0,1 procent.

Figuur 1.8 Verdeling vestigingenbestand naar grootteklasse, Kampen en Nederland, 2011 en 2023*

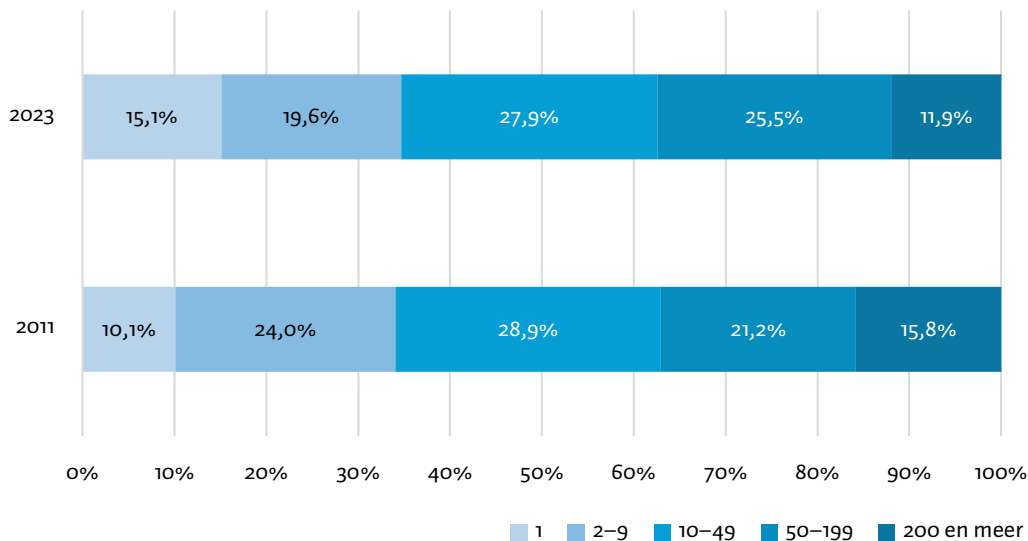


* Vanwege de leesbaarheid van de figuur zijn de aandelen van bedrijfsvestigingen met 200 en meer werkzame personen niet weergegeven. Voor beide jaren had deze bedrijfscategorie in Kampen een aandeel van respectievelijk 0,2 en 0,1 procent. In Nederland was het aandeel respectievelijk 0,4 en 0,2 procent.

Bron: BIRO en LISA, 2024. Bewerking: Team Moventem

Hoewel de meeste banengroei in de grootteklasse eenmanszaken heeft plaatsgevonden, is het belang van eenmanszaken als werkverschaffer relatief bescheiden (15,1 procent van het aantal banen in 2023). De economie van Kampen leunt vooral op het mkb. Het mkb (in dit geval de bedrijven met een omvang van 2 tot en met 199 werknemers) vertegenwoordigde in 2023 bij elkaar 33,0 procent van het totaal aantal bedrijven en was tegelijkertijd goed voor 73,0 procent van het totaal aantal banen in Kampen. Het totaal aantal banen is echter wel lager dan in 2011, toen dit aandeel op 74,1 procent lag. Daarnaast zorgden de afgerond 10 grootbedrijven (bedrijven en instellingen met 200 en meer werknemers) voor 11,9 procent van de totale werkgelegenheid. Ten opzichte van 2011 is het aandeel grootbedrijven met 3,9 procentpunt afgenomen.

Figuur 1.9 Verdeling werkzame personen naar bedrijfsgrootteklasse, Kampen, 2011 en 2023

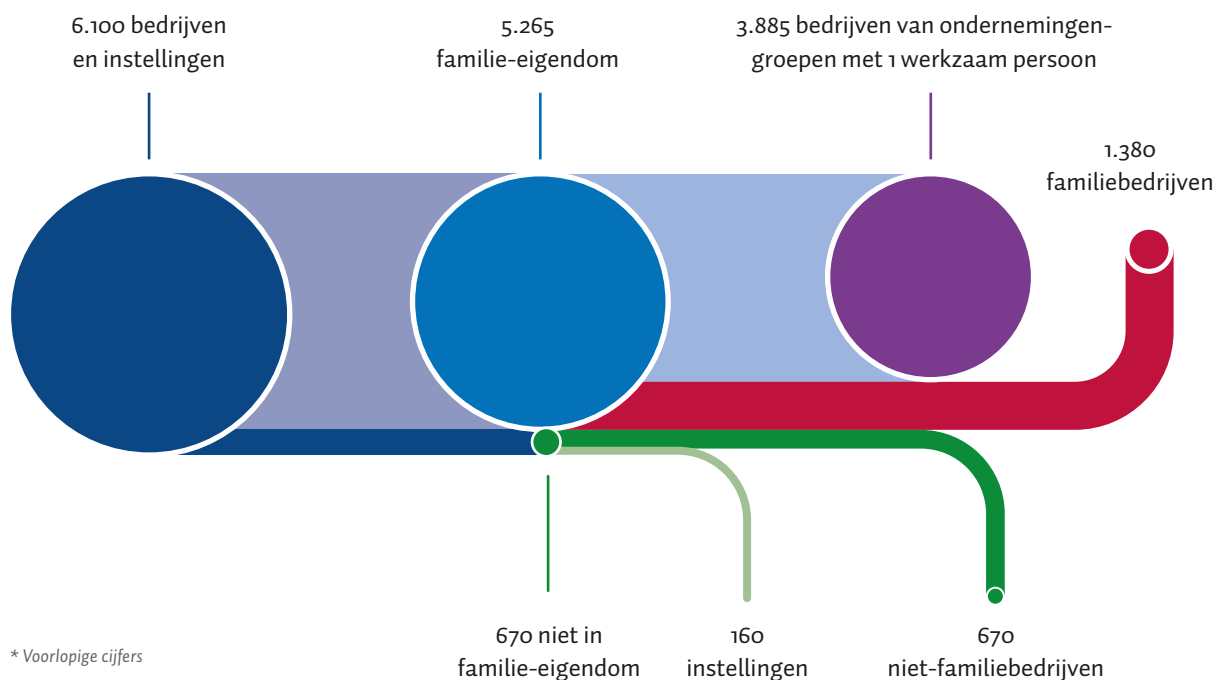


Bron: BIRO, 2024. Bewerking: Team Moventem

1.4 Familiebedrijven in Kampen

De Kamper bedrijvenpopulatie bestaat voor een belangrijk deel uit familiebedrijven. In 2023 waren er in totaal 6.100 vestigingen van bedrijven en instellingen in Kampen (CBS-definitie³). In brede zin waren er 5.265 vestigingen van bedrijven in familie-eigendom en 670 niet in familie-eigendom. Van de vestigingen in familie-eigendom was het merendeel (3.885) een vestiging met 1 werkzaam persoon. Dit zijn vooral eenmanszaken zonder personeel en besloten vennootschappen (bv's) zonder personeel die uit één juridische eenheid bestaan. Uiteindelijk zijn er in Kampen 1.380 vestigingen die als familiebedrijf aangemerkt kunnen worden.

Figuur 1.10 Verdeling aantal vestigingen naar eigendom, Kampen, 2023*



* Voorlopige cijfers

Bron: CBS, 2024. Bewerking: Team Moventem

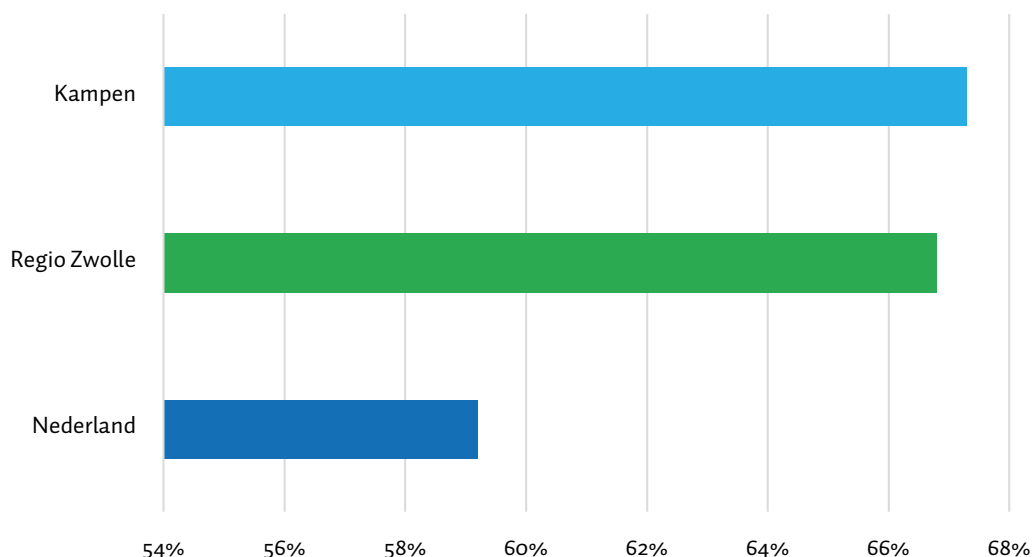
³ Doordat gebruik is gemaakt van CBS-definities verschillen de cijfers over aantallen bedrijfsvestigingen van de aantallen die geregistreerd zijn in het provinciale vestigingen- en werkgelegenheidsregister (BIRO) die we gebruiken in de rest van de Economische Monitor gemeente Kampen.

Definitie familiebedrijven

Het CBS volgt de definitie van de Europese Commissie uit 2009. Een familiebedrijf is een bedrijf, waarbij één familie direct of indirect een meerderheid van zeggenschap heeft (bij beursgenoteerde bedrijven 25 procent). De familie moet formeel betrokken zijn bij het bestuur en het bedrijf moet ook juridisch overdraagbaar zijn. Volgens deze definitie zijn ook alle bedrijven met 1 werkzaam persoon familiebedrijven. Het CBS heeft ervoor gekozen om deze bedrijven mee te nemen in de groep 'bedrijven in familie-eigendom' maar niet in de groep 'familiebedrijven'. De groep familiebedrijven betreft alleen bedrijven met twee of meer werkzame personen.

In 2023 was van alle vestigingen van bedrijven in Kampen 86,3 procent in familie-eigendom. Van de bedrijven met tenminste 2 werkzame personen is 67,3 procent een familiebedrijf (landelijk percentage: 59,2 procent). Dit is op basis van de meest gangbare maatstaf, waarbij het beeld niet wordt vertroebeld door het hoge aantal zelfstandigen. Zelfstandigen zijn namelijk moeilijk te kwalificeren als familiebedrijf of niet-familiebedrijf. Per saldo telt Kampen dus relatief meer familiebedrijven dan Nederland als geheel. Dit geldt ook wanneer de vergelijking wordt gemaakt met Regio Zwolle. Met 66,8 procent is het aandeel familiebedrijven in Regio Zwolle iets minder groot dan in Kampen.

*Figuur 1.11 Aandeel familiebedrijven (bedrijven met meer dan 1 werknemer), 2023**



* Voorlopige cijfers

Bron: CBS, 2024. Bewerking: Team Moventem

Uitgelicht: Bedrijventerreinen

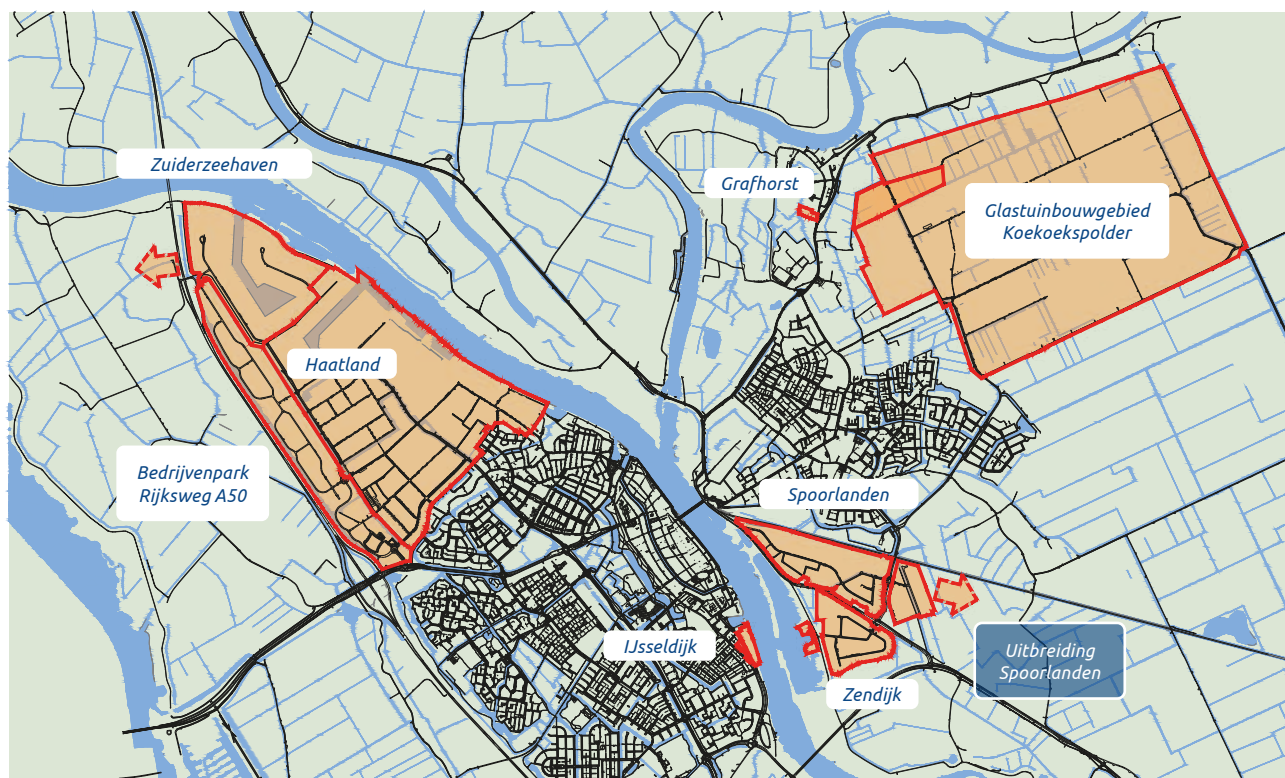
In het kort:

- Kampen telt acht bedrijventerreinen waarop zich 830 vestigingen bevinden en 10.830 personen werkzaam zijn. Dit is respectievelijk 14,8 procent van het totaal aantal Kamper vestigingen en 43,6 procent van het totaal aantal werkzame personen in Kampen.
- Het aantal vestigingen op deze terreinen is sinds 2011 met 41,2 procent gegroeid en het aantal werkzame personen is met 60,4 procent toegenomen.
- Het gemiddeld aantal werkzame personen per vestiging in 2023 bedroeg 13,1. Dat is in de periode 2011–2023 toegenomen met 13,5 procent. In 2011 ging het om gemiddeld 11,5 personen.

Bedrijventerreinen vormen concentraties van bedrijvigheid en werkgelegenheid. Het zijn terreinen waar specifieke economische activiteiten plaatsvinden die elders bijvoorbeeld tot overlast of ongewenste verkeersbewegingen zouden kunnen leiden. Het zijn ook locaties die specifiek aangewezen zijn, dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld andere delen van de gemeente zoals de binnenstad (zie elders in deze monitor). Bedrijventerreinen werden voorheen industrieterreinen genoemd. Het zijn tegenwoordig al lang niet meer terreinen waar uitsluitend industriële bedrijven zijn gevestigd. Meer en meer treffen we op deze terreinen ook dienstverlenende bedrijven en (grote) winkels aan.

Hoeveel vestigingen zijn op deze bijzondere locaties gevestigd? Hoeveel personen werken op deze locaties? En hoe hebben deze terreinen zich ontwikkeld ten opzichte van de gehele Kamper economie? In deze themabijdrage gaan we in op deze ontwikkelingen.

Figuur U1.1 Bedrijventerreinen, gemeente Kampen



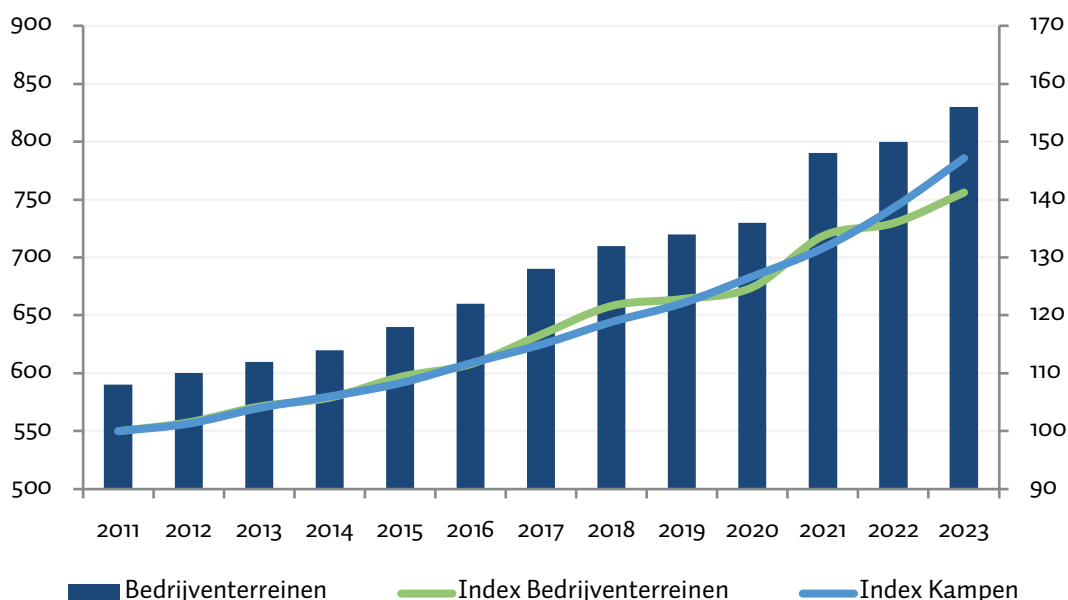
Kampen telt in totaal acht formele bedrijventerreinen, hiervan zullen er zeven direct herkenbaar zijn als zodanig. Koekoekspolder is echter een atypisch bedrijventerrein. Het is een gebied dat specifiek voor tuinbouw is bestemd en oogt daardoor eerder als agrarisch landschap dan als een bedrijventerrein. Het meet ongeveer 11 hectare (ha). Grafthorst is met minder dan één ha het kleinste bedrijventerrein en Spoordijk vormt met ruim twee ha het op één na kleinste terrein. De drie grootste terreinen zijn Bedrijvenpark Rijksweg 50 (48 ha), Zuiderzeehaven (50 ha) en Haatland (171 ha). In bijlage 2 is een tabel opgenomen met daarin per bedrijventerrein de oppervlakte, het aantal vestigingen en het aantal werkzame personen.

Vestigingen

In 2023 herbergen bedrijventerreinen 830 vestigingen, wat overeenkomt met 14,8 procent van het totaal aantal Kamper vestigingen. Dat is 41,2 procent meer dan in 2011, toen waren 590 vestigingen op deze terreinen te vinden. Als de ontwikkeling van het aantal vestigingen op bedrijventerreinen wordt vergeleken met die van de gehele Kamper economie dan valt op dat de toename grotendeels parallel loopt. Tot en met 2020 ging deze ontwikkeling vrijwel gelijk op. Vanaf 2021 neemt het aantal vestigingen in Kampen echter sterker toe. In 2023 is het aantal vestigingen op bedrijventerreinen 41,2 procent hoger dan in 2011. Voor de gehele Kamper economie is dit 47,2 procent.

Figuur U1.2 Aantal vestigingen en ontwikkeling aantal vestigingen, bedrijventerreinen en totaal gemeente Kampen, 2011–2023

Linker as: in absolute aantallen, rechter as: index 2011=100



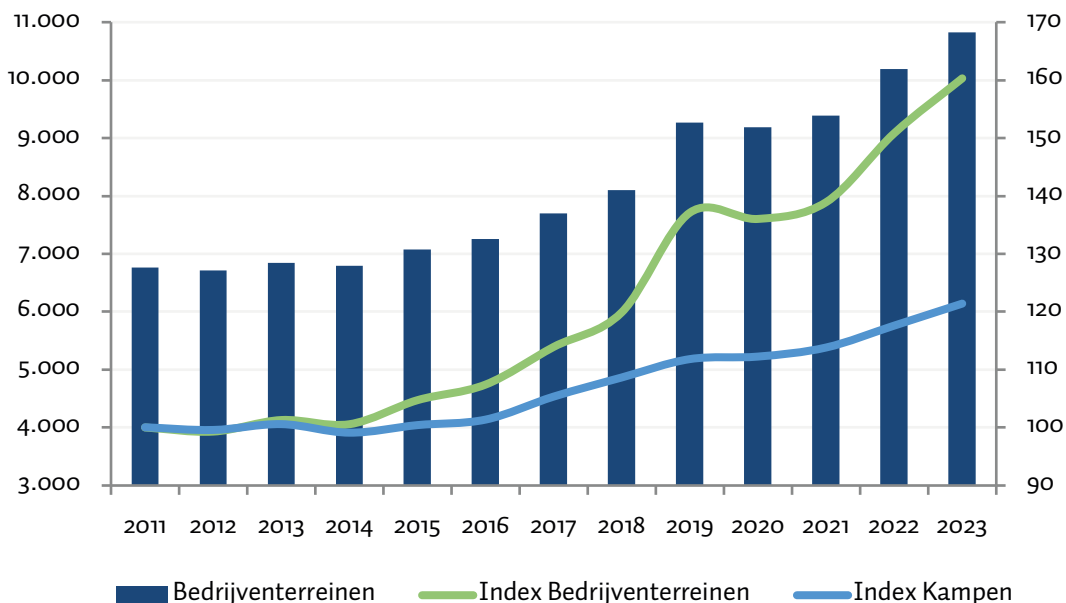
Bron: BIRO, 2024. Bewerking: Team Moventem

Werkzame personen

In vergelijking met de ontwikkeling van het aantal vestigingen laat de ontwikkeling van het aantal werkzame personen op bedrijventerreinen een heel ander beeld zien. Op de Kamper bedrijventerreinen zijn in 2023 10.830 werkzame personen actief. Dat is 43,6 procent van het totaal aantal werkzame personen en 640 werkenden meer dan een jaar eerder. Sinds 2011 is de werkgelegenheid op deze terreinen met 60,4 procent toegenomen. De gehele Kamper economie liet in deze periode een bescheidenere toename van 21,4 procent zien. De toename van de werkgelegenheid op bedrijventerreinen is daarmee bijna driemaal zo groot geweest.

Figuur U1.3 Aantal werkzame personen en ontwikkeling aantal werkzame personen, bedrijventerreinen en totaal gemeente Kampen, 2011–2023

Linker as: in absolute aantallen, rechter as: index 2011=100



Bron: BIRO, 2024. Bewerking: Team Moventem

Het gemiddeld aantal werkzame personen per vestiging in 2023 bedroeg 13,1. Dat is in de periode 2011–2023 toegenomen met 13,5 procent. In 2011 was dit gemiddelde aantal 11,5 personen.

Grafhorst, IJsseldijk en Koekoekspolder zijn terreinen met een beperkt aantal vestigingen. Volgens de BIRO-registratie betreft het in totaal 13 vestigingen waar ruim 450 personen werkzaam zijn. De drie terreinen kennen een hoog gemiddeld aantal werkzame personen per vestiging. Ze nemen in de ranglijst van meeste werkzame personen per vestiging dan ook de tweede, derde en vierde plaats in. De Zuiderzeehaven telt evenwel het hoogste gemiddeld aantal werkzame personen per vestiging en voert daarmee de genoemde ranglijst aan.

Figuur U1.4 Gemiddeld aantal werkzame personen per vestiging naar bedrijventerrein, 2011 en 2023

Bedrijventerrein	Gemiddeld aantal werkzame personen per vestiging		Ontwikkeling 2011 = 100
	2011	2023	2011-2023
Bedrijvenpark Rijksweg 50	7,5	9,5	126,8
Grafhorst	43,0	36,7	85,3
Haatland	12,3	11,9	97,4
IJsseldijk	21,3	35,6	167,2
Koekoekspolder	18,9	35,6	188,6
Spoorlanden	13,2	14,2	107,7
Zendijk	7,5	15,4	204,2
Zuiderzeehaven	3,0	44,5	1483,3
Totaal	11,5	13,1	113,5

NB: Spoorlanden is inclusief uitbreiding Spoorlanden.

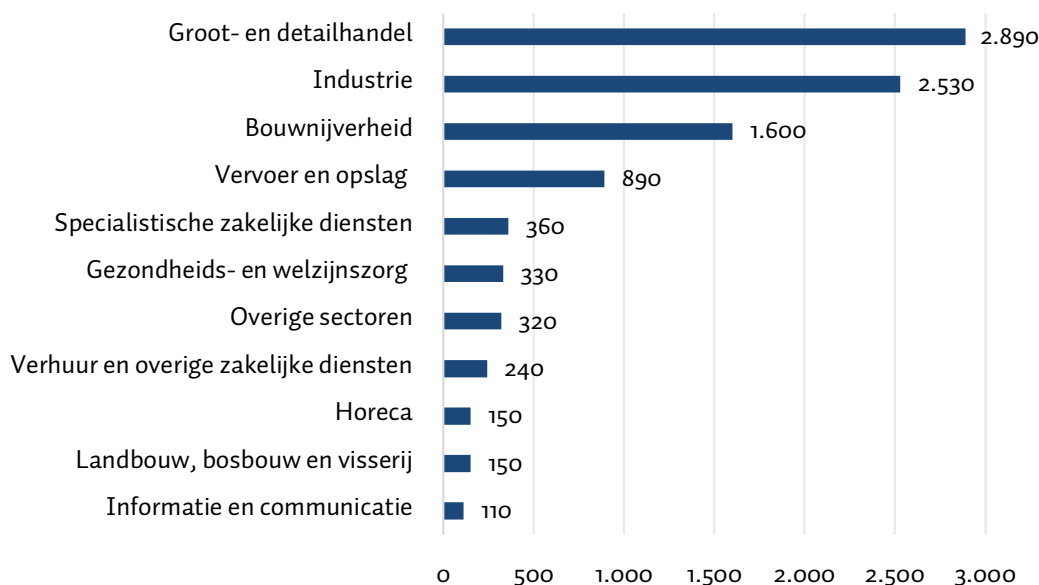
Bron: BIRO, 2024. Bewerking: Team Moventem

Sectoren op bedrijventerreinen

Bedrijventerreinen heten terecht geen industrieterreinen meer. Ze herbergen veel meer typen bedrijvigheid dan alleen industrie. Sterker nog: de industriector is niet (meer) de grootste werkgever op deze terreinen. De koppositie komt toe aan de sector Groot- en detailhandel (2.890 werkzame personen), het betreft overigens met name groothandel. Detailhandel is door het PDV-beleid immers beperkt mogelijk op bedrijventerreinen. Industrie is naar aantal werkzame personen de tweede werkgever (2.530), Bouwnijverheid de derde (1.600). Deze drie sectoren nemen bijna 65 procent van het aantal werkzame personen op bedrijventerreinen voor hun rekening.

Naast de getoonde sectoren in figuur U1.5 is ook nog een zevental andere sectoren op bedrijventerreinen gevestigd. Deze tellen evenwel allen minder dan 100 werkzame personen en zijn daarom onder overige sectoren weergegeven. De Kamper bedrijventerreinen bieden een uitgebreid en divers palet van bedrijvigheid. Alle sectoren zijn dan ook op de Kamper bedrijventerreinen vertegenwoordigd, behalve overheidsdiensten.

Figuur U1.5 Aantal werkzame personen bedrijventerreinen naar sector, gemeente Kampen, 2023



NB: Alleen sectoren met meer dan 100 werkzame personen zijn in de figuur afzonderlijk weergegeven.

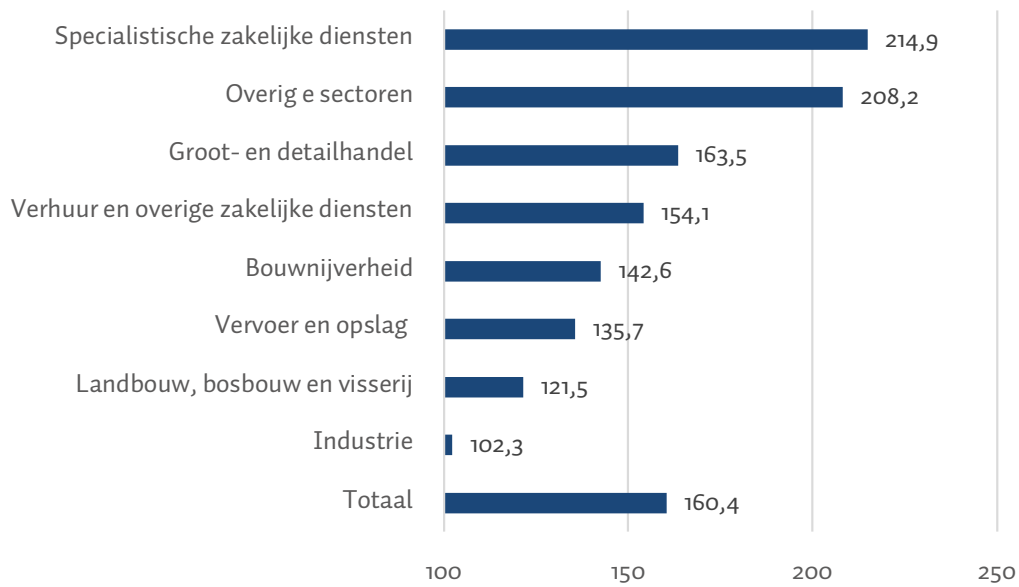
Bron: BIRO, 2024. Bewerking: Team Moventem

Als de relatieve ontwikkeling van het aantal werkzame personen op Kamper bedrijventerreinen wordt bekeken dan zijn de drie eerdergenoemde grootste werkgeversgroepen niet de sterkste groeiers op deze locaties. Dat zijn de Specialistische zakelijke diensten en de overige sectoren. Procentueel zijn dit de sterkste groeiers, echter in aantal werkzame personen is de toename beperkt. Voor de grootste toename van de werkgelegenheid op bedrijventerreinen zijn Bouwnijverheid en Groot- en detailhandel verantwoordelijk. Gezamenlijk betreft het voor deze twee sectoren een groei van 1.600 personen sinds 2011, bijna 40 procent van de totale toename. In de groep overige sectoren is de werkgelegenheidsgroei van de Gezondheidszorg opvallend. Deze is tussen 2011 en 2023 maar liefst met meer dan 2.200 procent toegenomen. In aantal werkzame personen betreft het overigens een (beperkte) toename van 15 naar 330 personen.

Industrie, de nummer-twee werkgever op de bedrijventerreinen, kent een zeer bescheiden toename van de werkgelegenheid in de genoemde periode. Deze is met 60 personen (2,3 procent) toegenomen, terwijl het aantal vestigingen met vijf is afgenomen.

Figuur U1.6 Ontwikkeling aantal werkzame personen bedrijventerreinen naar sector, gemeente Kampen, 2011–2023

Index 2011 = 100



NB: Alleen sectoren met meer dan 100 werkzame personen zijn in de figuur afzonderlijk weergegeven.

Bron: BIRO, 2024. Bewerking: Team Moventem



2. Arbeidsmarkt

In het kort:

- In 2023 namen in Kampen 500 personen extra actief deel aan de arbeidsmarkt ten opzichte van het jaar ervoor. De totale beroepsbevolking groeide hiermee tot 32.100 personen.
- In 2023 was 3,0 procent van de Kamper beroepsbevolking werkloos (+0,1 procentpunt t.o.v. 2022). Op landelijk niveau bedroeg de werkloosheid 3,6 procent.
- Het aantal openstaande vacatures blijft onveranderd hoog. Een werkzoekende in de arbeidsmarktregio Regio Zwolle, waar Kampen onderdeel van is, had in het derde kwartaal van 2024 gemiddeld 4,4 banen voor het uitkiezen (landelijk ging het om gemiddeld 3,8 banen).
- Voor werkgevers is het lastig aan personeel te komen. Voor nagenoeg alle beroepsklassen was er sprake van een zeer krappe arbeidsmarkt.
- 46,9 procent van de werkende inwoners heeft een baan in Kampen, het overige deel werkt elders.

2.1 Arbeidsaanbod- en deelname

Aan de hand van verschillende karakteristieken over de beroepsbevolking en arbeidsdeelname geven we een indruk van de aard van het regionale arbeidsaanbod; de arbeidskracht van gemeente Kampen.

Hoge maar stagnerende arbeidsparticipatie

Ontwikkelingen aan de aanbodzijde van de arbeidsmarkt worden in belangrijke mate bepaald door demografische ontwikkelingen. Alle mensen tussen de 15 en 74 jaar worden tot de potentiële beroepsbevolking gerekend (volgens internationale definities); zij zouden in potentie kunnen werken. Kinderen jonger dan 15 jaar (leerplicht) en ouderen vanaf 75 jaar (pensioen) worden hier niet toe gerekend. Van de groep 15 tot en met 74-jarigen woonachtig in Kampen neemt 78,8 procent deel aan de arbeidsmarkt (dat wil zeggen: werkt of is werkloos (wenst werk, is beschikbaar voor de arbeidsmarkt en zoekt actief naar werk)). In 2023 waren dit 32.100 personen, zij vormden de Kamper beroepsbevolking – het feitelijke arbeidsaanbod. Van de beroepsbevolking in Kampen was over 2023 gemiddeld genomen 3,0 procent werkloos, wat overeenkomt met afgerond 1.000 personen. Daarnaast had de niet-beroepsbevolking van Kampen een omvang van 8.600 personen. Deze zogeheten niet-actieven zijn mensen die niet kunnen werken (bijvoorbeeld door ziekte of zorgtaken), die niet willen werken, of die niet verwachten werk te vinden.

Figuur 2.1 Aantal personen naar arbeidsmarktpositie, Kampen, 2023*, **



* Afgerond op dichtstbijzijnde honderdtal ** Verandering t.o.v. 2022 tussen haakjes

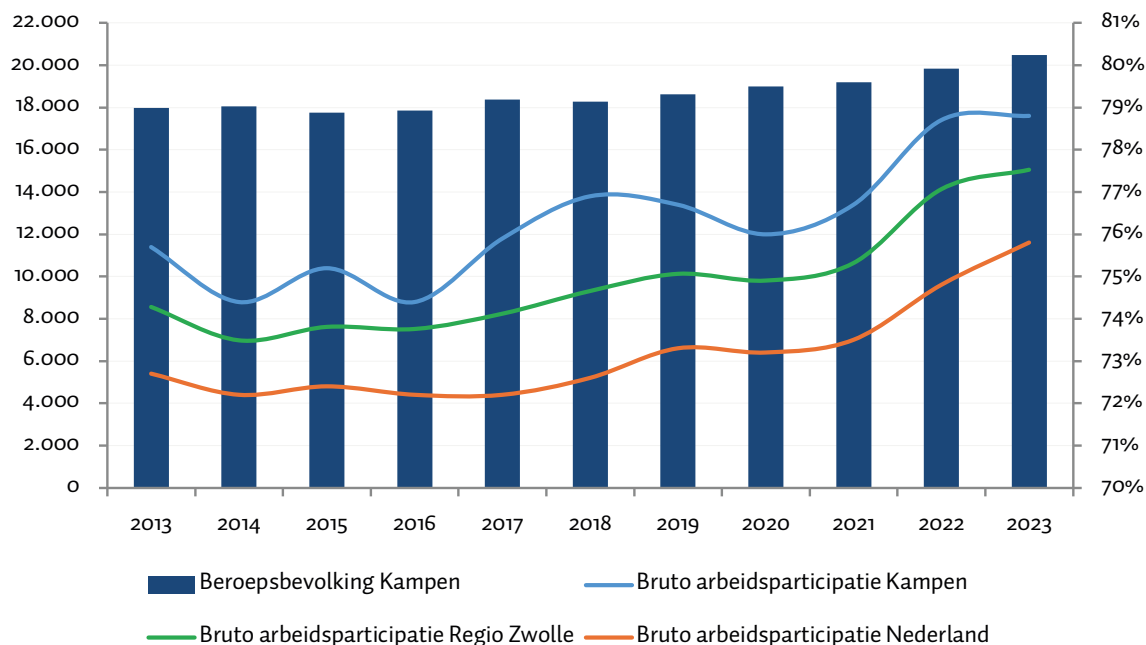
Bron: CBS, 2024. Bewerking: Team Moventem

In 2023 namen in Kampen 500 personen extra actief deel aan de arbeidsmarkt ten opzichte van een jaar eerder. Dit leidde ertoe dat het totale arbeidsaanbod in de gemeente toenam tot zo'n 32.100 personen. Een belangrijke oorzaak van deze toename is de groei van de bevolking. Deze werkt rechtstreeks werkt in de toename van de potentiële beroepsbevolking. We zien daarentegen dat de groep niet-actieven onveranderd is gebleven, vanuit deze groep zijn geen personen toegetreden tot de arbeidsmarkt. Deze ontwikkeling komt tot uitdrukking in een stabilisatie van de arbeidsparticipatie (zie figuur 2.2).

Uitgedrukt als bruto participatiegraad, het aandeel van de beroepsbevolking in de potentiële beroepsbevolking, is de arbeidsparticipatie in 2023 nagenoeg onveranderd gebleven ten opzichte van 2022: 78,8 procent (0,1 procentpunt hoger dan in 2022). Op regionaal en vooral op landelijk niveau was er sprake van een sterkere ontwikkeling van de bruto arbeidsparticipatiegraad; respectievelijk +0,4 en +1,0 procentpunt. Toch blijft de lokale arbeidsparticipatie ruim boven het regionale en landelijk gemiddelde uitsteken.

Figuur 2.2 Ontwikkeling beroepsbevolking en bruto arbeidsparticipatie Kampen, Regio Zwolle en Nederland, 2013–2023

Linker as: totale beroepsbevolking in absolute aantallen, rechter as: bruto participatiegraad in %



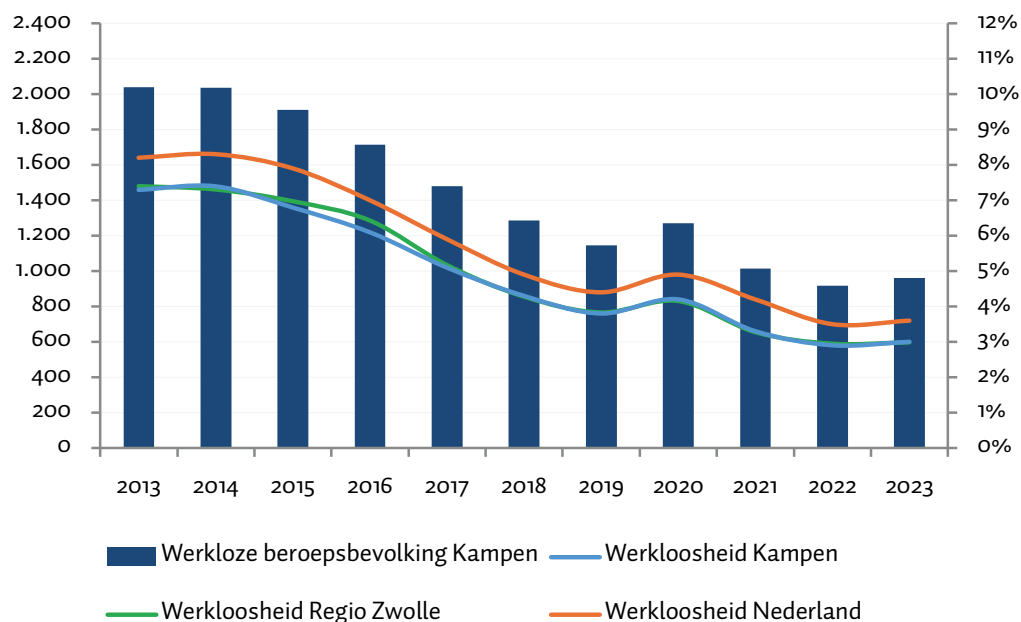
Bron: CBS, 2024. Bewerking: Team Moventem

Werkloosheid blijft laag

Hoewel in 2023 de bruto arbeidsparticipatie licht steeg naar 78,8 procent – een bovengemiddeld hoog percentage – zit nog altijd een deel van de beroepsbevolking zonder werk. Als we kijken naar de ontwikkeling van het werkloosheidspercentage in Kampen dan zien we dat deze, na twee opeenvolgende jaren van daling, licht gestegen is. Over het jaar 2023 telde Kampen gemiddeld genomen afgerond 1.000 werklozen; 3,0 procent van de beroepsbevolking. Ten opzichte van een jaar eerder is dit een stijging van 0,1 procentpunt, wat overeenkomt met een toename van afgerond 100 werkloze personen. Op landelijke niveau steeg het werkloosheidspercentage eveneens met 0,1 procentpunt, naar 3,6 procent. Toch zijn dit nog altijd historisch lage werkloosheidsniveaus. Deze ontwikkelingen vinden plaats in een situatie van krapte op de arbeidsmarkt, stijgende arbeidsparticipatie en een toenemende vacaturegraad.

Figuur 2.3 Ontwikkeling werkloosheid, Kampen, Regio Zwolle en Nederland, 2013–2023

Linker as: werkloze beroepsbevolking in absolute aantallen, rechter as: werkloosheid in %



Bron: CBS, 2024. Bewerking: Team Moventem

Aandeel middelbaar opgeleiden daalt, maar minder hard dan landelijk

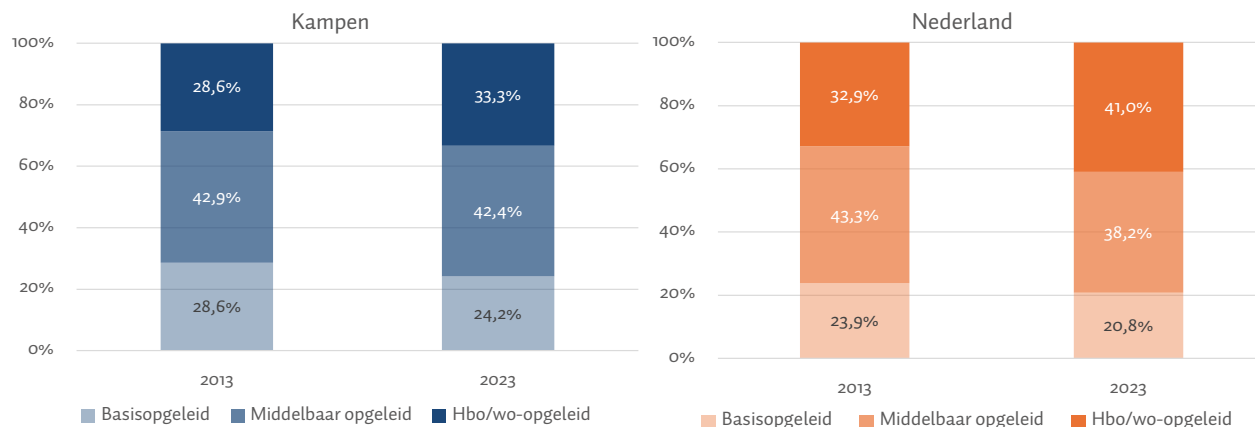
Een manier om de aard van de beroepsbevolking, ook wel het menselijk kapitaal genoemd, te beschrijven is om het in te delen naar onderwijsrichting. Onderwijs en opleiding stellen de beroepsbevolking in staat hun kennis en vaardigheden te vergroten en daarmee hun arbeidsproductiviteit. Daarnaast blijkt dat investeringen in onderwijs en opleiding bijdragen aan ontwikkeling en snellere en effectievere toepassing van nieuwe technologieën. Goed opgeleid menselijk kapitaal vertaalt zich in een hoger productiviteitsniveau in een regio – een verband dat doorgaans sterk is.⁴

Als we naar de ontwikkeling van de beroepsbevolking naar onderwijsrichting in Kampen kijken, dan zien we dat de afgelopen jaren het aandeel met een afgeronde hbo- of wo-opleiding aanzienlijk is toegenomen. In 2023 had 33,3 procent van de beroepsbevolking een hbo- of wo-diploma. Dat is 4,7 procentpunt hoger dan in 2013. Landelijk steeg dit aandeel met 8,1 procentpunt in dezelfde periode. Hoewel de afgelopen tien jaar afgenomen, blijft het grootste deel van de Kamper beroepsbevolking middelbaar opgeleid: 42,4 procent beschikt over een havo, vwo, mbo 2, 3 of 4 diploma (als laatst behaalde opleiding). Op landelijk niveau is het beeld duidelijk anders. Met een aandeel van 38,2 procent is het deel middelbaar opgeleiden een stuk kleiner. Bovendien is dit aandeel de afgelopen jaren sterker gedaald dan in Kampen; -5,1 procentpunt tegenover -0,5 procentpunt. Het benadrukt het karakter van Kampen als mbo-gemeente. Relatief sterk gedaald tussen 2013 en 2023 is het aandeel basisopgeleiden (vmbo, de eerste 3 leerjaren van havo/vwo of mbo 1). Met 24,4 procent lag dit aandeel 4,4 procentpunt lager dan in 2013 (landelijk -3,1 procentpunt).

⁴ CBS (2015). *De Nederlandse Economie. Productiviteit in Nederland 2002-2014: economische groei, productiviteit en de crisis*. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.

Overigens past hierbij de kanttekening dat in toenemende mate wordt afgevraagd of gevolgde onderwijsrichting voldoende accuraat is als maatstaf voor het kennis- en vaardighedeniveau van de beroepsbevolking. Dit vanwege het groeiende besef van de noodzaak van een leven lang ontwikkelen, waarbij in toenemende mate het accent komt te liggen op de ontwikkeling van vaardigheden en flexibiliteit – om te kunnen omgaan met de voortdurende veranderingen in het werkproces en op de arbeidsmarkt.⁵

Figuur 2.4 Verdeling beroepsbevolking naar onderwijsrichting, Kampen en Nederland, 2013 en 2023



Bron: CBS, 2024. Bewerking: Team Moventem

2.2 Arbeidsmarktspanning

In hoeverre er sprake is van mismatches op de regionale arbeidsmarkt brengen we in beeld aan de hand van verschillende indicatoren. Naast de ontwikkeling van het aantal openstaande vacatures, die een indruk geven van de arbeidsvraag, gebruiken we de zogeheten spanningsindicator die zicht geeft op de mate van spanning (ook wel krapte) op de regionale arbeidsmarkt. We presenteren de cijfers op het niveau van arbeidsmarktregio Regio Zwolle, waar Kampen onderdeel van is. Gegeven dat gangbare cijfers over arbeidsmarktspanning niet beschikbaar zijn op gemeenteniveau en dat de arbeidsmarkt vooral een regionale markt (zie ook woon/verkeer) is, hebben we gekozen voor het aggregatieniveau van de arbeidsmarktregio.

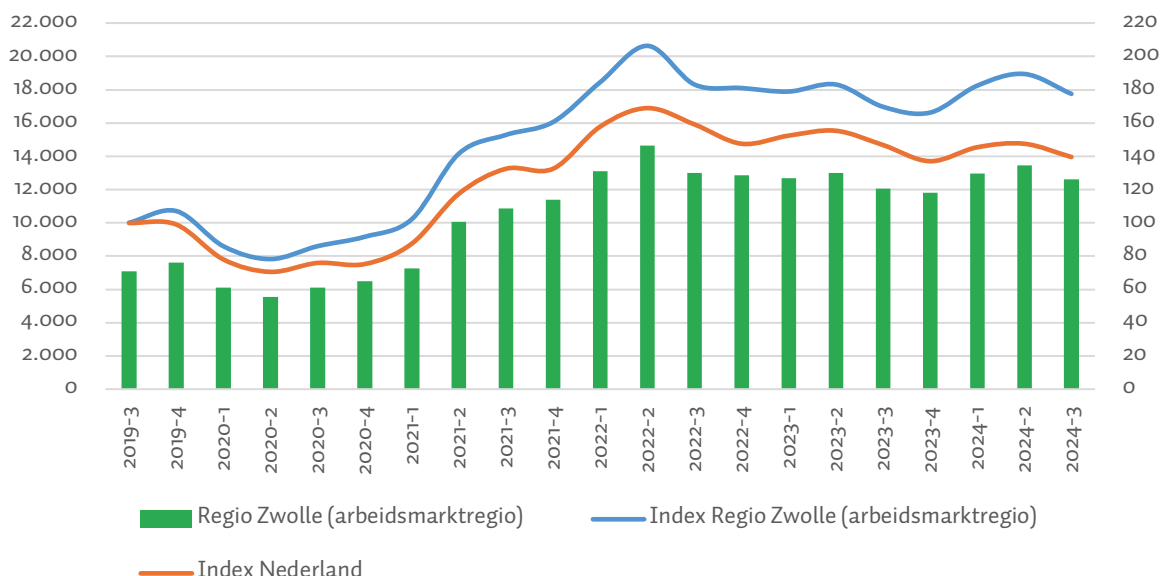
Aantal vacatures blijft onverminderd hoog

Een indicator voor de (onvervulde) vraag naar arbeid is het aantal openstaande vacatures bij bedrijven en instellingen. In figuur 2.5 is de ontwikkeling van het totaal van alle openstaande vacatures aan het eind van een kwartaal in arbeidsmarktregio Regio Zwolle en Nederland als geheel afgebeeld. Zowel voor regionaal als landelijk komt het beeld naar voren van een structureel hoge vraag naar arbeid. Sinds begin 2022 ligt het aantal openstaande vacatures in arbeidsmarktregio Regio Zwolle bijna onafgebroken boven de 12.000. Zo waren er eind derde kwartaal van 2024 zo'n 12.600 openstaande vacatures. Als we over een langere periode naar de ontwikkeling van openstaande vacatures in de arbeidsmarktregio kijken, dan zien we dat tussen het derde kwartaal van 2019 en 2024 er sprake was van een groei van per saldo 77 procent. Deze stijging overtreft het landelijk gemiddelde. Over dezelfde periode is landelijk het aantal openstaande vacatures per saldo met bijna 40 procent toegenomen. Het impliceert dat er nog steeds sprake is van een hoge vraag naar arbeid, wat onderstreept dat veel werkgevers moeite blijven houden met het vinden van voldoende geschikt personeel.

⁵ Zie onder andere: SER (2021). Samen toewerken naar een meer skills gerichte arbeidsmarkt. Den Haag: Sociaal-Economische Raad.

Figuur 2.5 Openstaande vacatures, arbeidsmarktregio Regio Zwolle en Nederland, 2019-3e kwartaal–2024-3e kwartaal

Linker as: totaal openstaande vacatures in absolute aantallen, rechter as: Index 2019-3e kwartaal=100



Bron: UWV, 2025. Bewerking: Team Moventem

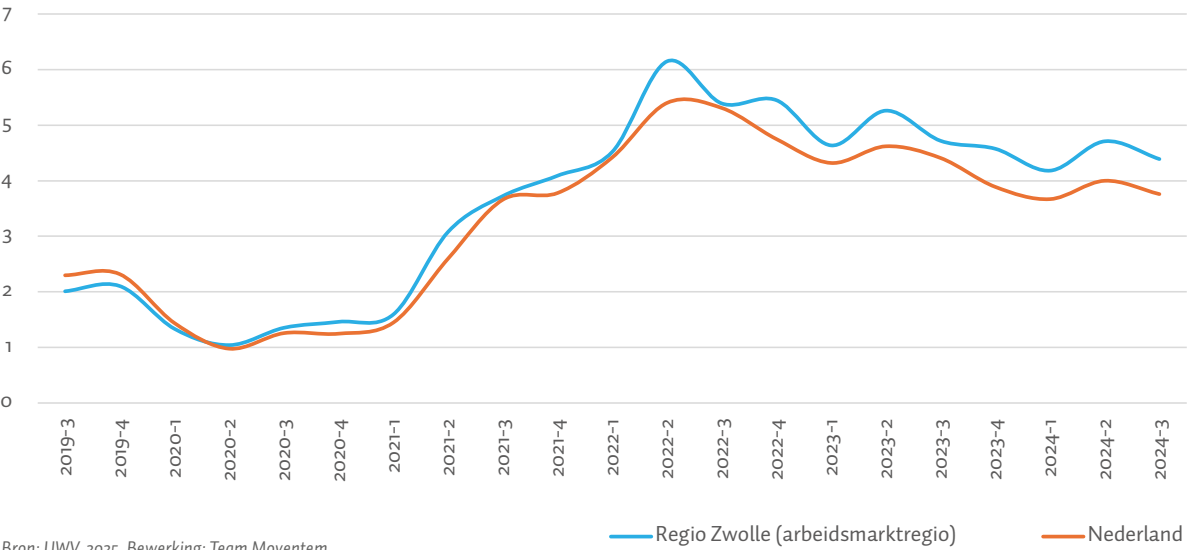
Regionale arbeidsmarkt al langere tijd ‘zeer krap’

Dat er sprake is van forse krapte op de arbeidsmarkt in de arbeidsmarkt Regio Zwolle, waar Kampen onderdeel van is, blijkt ook uit de ontwikkeling van de spanningsindicator: een maat voor de krapte (of spanning) op de arbeidsmarkt. Een lage spanning betekent dat het voor werkgevers gemakkelijk is om een vacature te vervullen. Het aantal kortdurend WW-gerechtigden (minder dan 6 maanden) met een passende opleiding is dan groter dan het aantal vacatures. Een hoge spanning betekent dat kortdurend WW-gerechtigden een (getalsmatige) ruime keuze aan beschikbare banen hebben. Bij een spanningsindicator van 1 is de arbeidsmarkt in evenwicht.

Vanaf begin 2021 is de krapte op de arbeidsmarkt in zowel de arbeidsmarktregio Regio Zwolle als Nederland fors toegenomen. In het derde kwartaal van 2024 bedroeg de spanningsindicator voor de arbeidsmarktregio 4,39 en voor Nederland 3,76 punten; wat overigens lager is dan de piek die ruim twee jaar eerder werd bereikt. Voor de arbeidsmarktregio Regio Zwolle betekent dit dat tegenover elke (kortdurende) WW-gerechtigde (naar boven) ruim 4 vacatures openstonden; uit ruim 4 vacatures kon een werkzoekende gemiddeld kiezen in het derde kwartaal van 2024. De arbeidsmarktsituatie in de arbeidsmarktregio Regio Zwolle is daarmee als ‘zeer krap’ te typeren. Op landelijk niveau is de situatie iets minder nijpend en is de arbeidsmarkt te typeren als ‘krap’. In de omliggende arbeidsmarktregio’s blijkt de arbeidsmarktspanning in de meeste gevallen lager te zijn dan in de Regio Zwolle: Drenthe (2,75), Flevoland (2,90) en Friesland (2,76). In de arbeidsmarktregio Veluwe Stedendriehoek is de arbeidsmarkt daarentegen krappere: 4,59. En met een spanningsindicator van 6,18 is de arbeidsmarkt het krapst in de arbeidsmarktregio Gorinchem.

Dat de arbeidsmarkt al gedurende een langere periode krap tot zeer krap is, daarin zien we vooral de gevolgen van de toenemende vergrijzing en ontgroening terug. Op den duur zullen steeds minder mensen als arbeidskracht beschikbaar zijn. Minder jongeren stromen in op de arbeidsmarkt, terwijl meer ouderen de arbeidsmarkt verlaten. Het blijft daarom – ook in de komende jaren – voor werkgevers lastig om geschikt personeel te vinden en werkzoekenden hebben doorgaans de keuze uit meerdere banen.

Figuur 2.6 Spanningsindicator arbeidsmarkt, arbeidsmarktregio Regio Zwolle en Nederland, 2019-3e kwartaal–2024-3e kwartaal kwartaal



Hoewel er verschillen in spanning zijn tussen de verschillende beroepsklassen, was in het derde kwartaal van 2024 voor bijna alle beroepsklassen in de arbeidsmarktregio Regio Zwolle de arbeidsmarktsituatie als zeer krap te typeren (zie figuur 2.7). Alleen de markt voor creatieve en taalkundige beroepen kent een gemiddelde krapte. Als we kijken naar het landelijke beeld dan zien we dat enkele beroepsklassen van kleur zijn verschoten. Hoewel in de meeste gevallen de arbeidsmarkt nog steeds krap is, wordt de spanning wel iets minder.

Figuur 2.7 Arbeidsmarktspanning naar beroepsklasse, arbeidsmarktregio Regio Zwolle en Nederland
Spanningsindicator arbeidsmarkt per beroepsklasse; 2023-3e kwartaal en 2024-3e kwartaal

Beroepsklasse	Regio Zwolle (arbeidsmarktregio)		Nederland	
	2023 3e kwartaal	2024 3e kwartaal	2023 3e kwartaal	2024 3e kwartaal
Agrarische beroepen	5,26	11,77	5,06	3,94
Bedrijfseconomische en administratieve beroepen	4,90	4,39	4,72	3,82
Commerciële beroepen	5,87	5,38	5,19	4,40
Creatieve en taalkundige beroepen	2,48	2,15	2,10	1,41
Dienstverlenende beroepen	8,86	9,92	7,10	7,01
ICT beroepen	8,95	7,46	10,28	7,85
Managers	4,11	4,21	3,30	2,99
Openbaar bestuur, veiligheid en juridische beroepen	7,20	11,40	5,68	5,87
Pedagogische beroepen	2,86	2,48	4,12	3,66
Technische beroepen	8,24	7,06	6,10	5,50
Transport en logistiek beroepen	5,98	4,90	4,95	4,12
Zorg en welzijn beroepen	4,72	6,04	6,01	6,48
Totaal	4,72	4,39	4,41	3,76

Bron: UWV, 2025. Bewerking: Team Moventem

■ Zeer krap ■ Krap ■ Gemiddeld ■ Ruim

2.3 Woon-werkverkeer

Pendel tussen woon- en werklocaties is één van de mechanismen om de vraag naar en het aanbod van arbeid op elkaar aan te laten sluiten. Lokale mismatches tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt kunnen door pendel (deels) worden tenietgedaan. Met behulp van woon-werkverkeercijfers krijgen we een indruk van waar werkenden woonachtig in Kampen werken en waar de werknemers van bedrijven in Kampen vandaan komen. De cijfers die we gebruiken hebben betrekking op werknemers, ofwel: werkenden in loondienst. Zzp'ers, vrije beroepen et cetera zijn niet meegenomen in deze analyse (zie ook kader Woon-werkverkeer van werknemers).

Woon-werkverkeer van werknemers

Het CBS berekent elk jaar het woon/werk verkeer – ook wel pendel genoemd – van werknemers. Zo wel de woon- als werkgemeente wordt bepaald en de gemiddelde afstand tot de standplaats wordt berekend. Het uitsluitend berekenen van de pendelcijfers voor werknemers is een bewuste keuze.

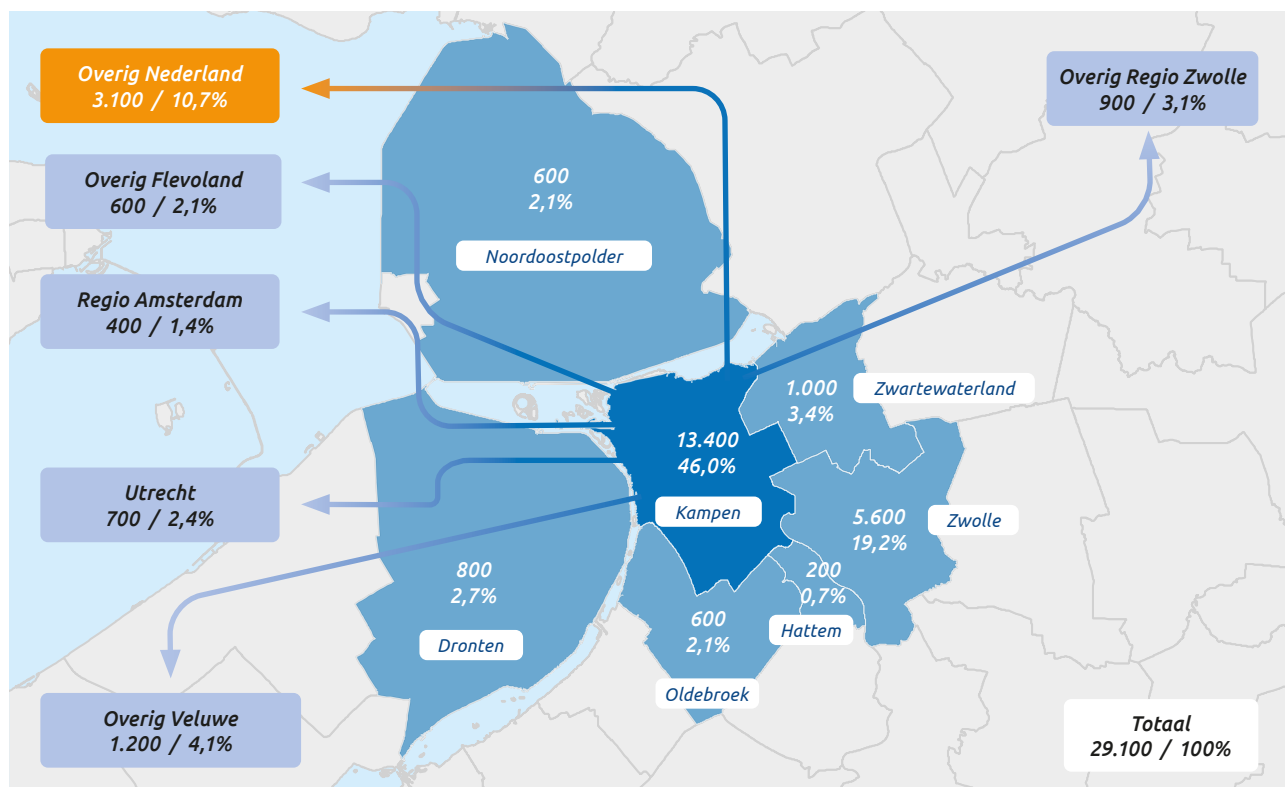
In Nederland is het niet noodzakelijk om vast te leggen waar een persoon werkt. Er bestaat dan ook geen registratie van werkenden per adres. Een registratie die voor het bepalen van het werkadres gebruikt kan worden is de Polisadministratie van het UWV. Deze bevat voor alle werknemers in Nederland de werkgever. Werkgevers moeten immers sociale verzekeringspremies afdragen voor alle werknemers. Vandaar dat deze administratie de Polisadministratie wordt genoemd, naar de sociale verzekeringspolissen. De werkgever is dus bekend, maar voor organisaties met meerdere vestigingen is niet bekend waar de werknemers werken. Dit wordt zoals gezegd niet centraal geregistreerd in Nederland. Daarom maakt het CBS gebruik van een methode om werknemers toe te delen aan de verschillende vestigingen. Zo ontstaat een berekende woon/werktabel. Uitgangspunt daarbij is de standplaats, het adres van de vestiging of het filiaal. Voor een winkelbediende of leerkracht zal dit doorgaans hetzelfde adres zijn. Maar servicemonteurs, bouwvakkers of consultants werken natuurlijk op vele plaatsen. Ook wordt thuiswerken niet in de pendelcijfers verdisconteerd. De pendelcijfers zeggen daarom niet zoveel over de dagelijkse mobiliteit die met het woon-werkverkeer gepaard gaan maar meer over het patroon waar werknemers werken en wonen.

Minder dan de helft van de werkende inwoners werkt in Kampen

In Kampen wonen 29.100 werknemers. Van deze werknemers was minder dan de helft (13.400, 46,0 procent) ook werkzaam in Kampen. Woon-werkverkeer is afstandsgevoelig. Van het overige deel van de werknemers die elders werken zijn net iets meer dan de helft dan ook actief in aangrenzende gemeenten. Van alle werknemers in Kampen werkt 19,2 procent in de gemeente Zwolle, 3,4 procent in Zwartewaterland en 2,1 procent in Noordoostpolder en ook 2,1 procent in Oldebroek.

Als uitgezoomd wordt van gemeenten naar regio's dan blijkt 4,1 procent van de werkende Kampenaren op de Veluwe (exclusief Hattem en Oldebroek) te werken, 3,1 procent uit Overig Regio Zwolle (exclusief Kampen, Zwartewaterland en Zwolle) en 2,1 procent in Flevoland (exclusief Dronten en Noordoostpolder). Utrecht en Groot-Amsterdam zijn goed voor respectievelijk 2,4 en 1,4 procent van de uitgaande pendel.

Figuur 2.8 Werkregio werknemers woonachtig in gemeente Kampen, 2023



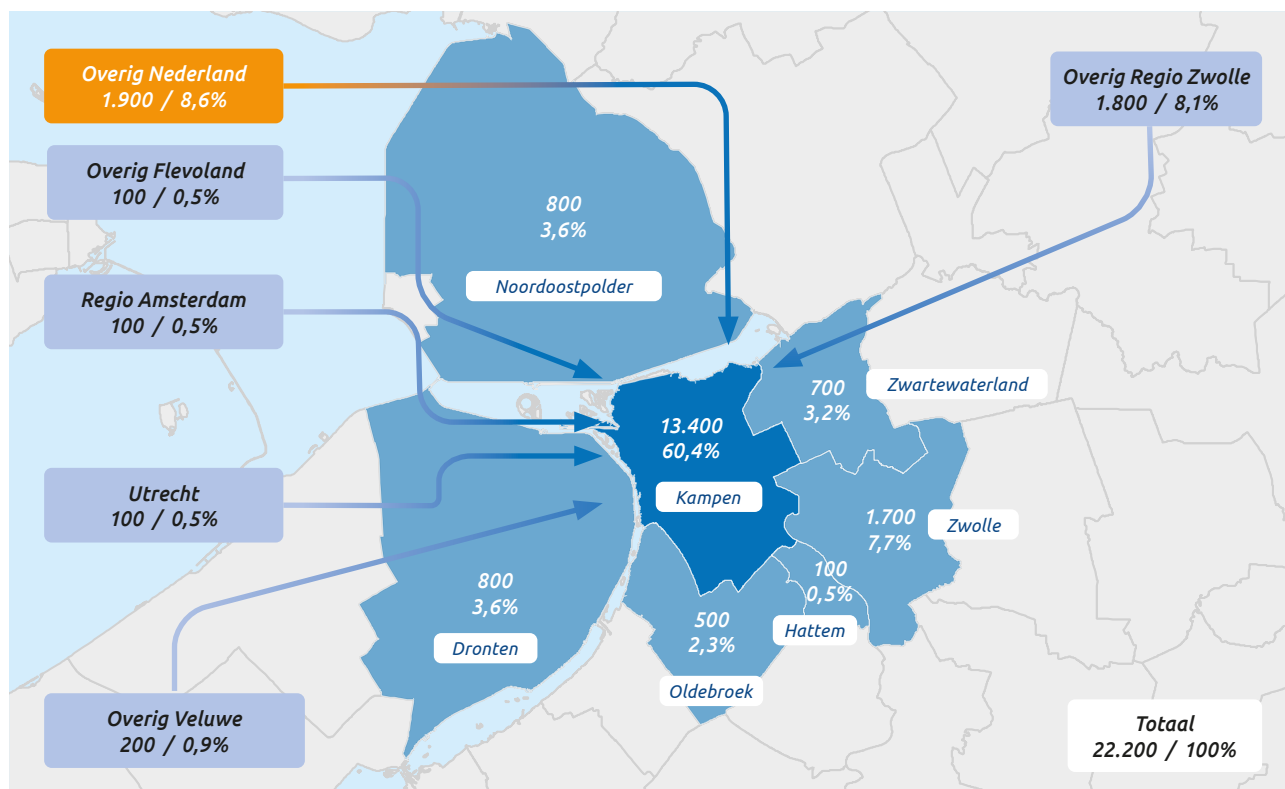
Bron: CBS, 2025. Bewerking: Team Moventem

Relatief veel werknemers van verder weg werken in Kampen

In Kampen werken 22.200 werknemers, hiervan wonen 13.400 in de gemeente zelf en 8.880 pendelen vanuit andere gemeenten naar Kampen om te werken. Daarmee komt 60,4 procent van alle werkenden in de gemeenten Kampen ook uit Kampen. Uit de omliggende gemeenten komt opgeteld 20,7 procent van de werknemers, 4.600 in totaal. Uit andere regio's die zijn weergegeven in figuur 2.9 komen 4.200 personen naar Kampen om te werken.

Van de werknemers die elders wonen komt 7,6 procent (1.700) uit Zwolle, uit Noordoostpolder komen 800 personen (3,6 procent) en 3,2 procent komt uit Zwartewaterland. Uit overig Regio Zwolle komt 8,1 procent (1.800).

Figuur 2.9 Woonregio werknemers werkend in gemeente Kampen, 2023

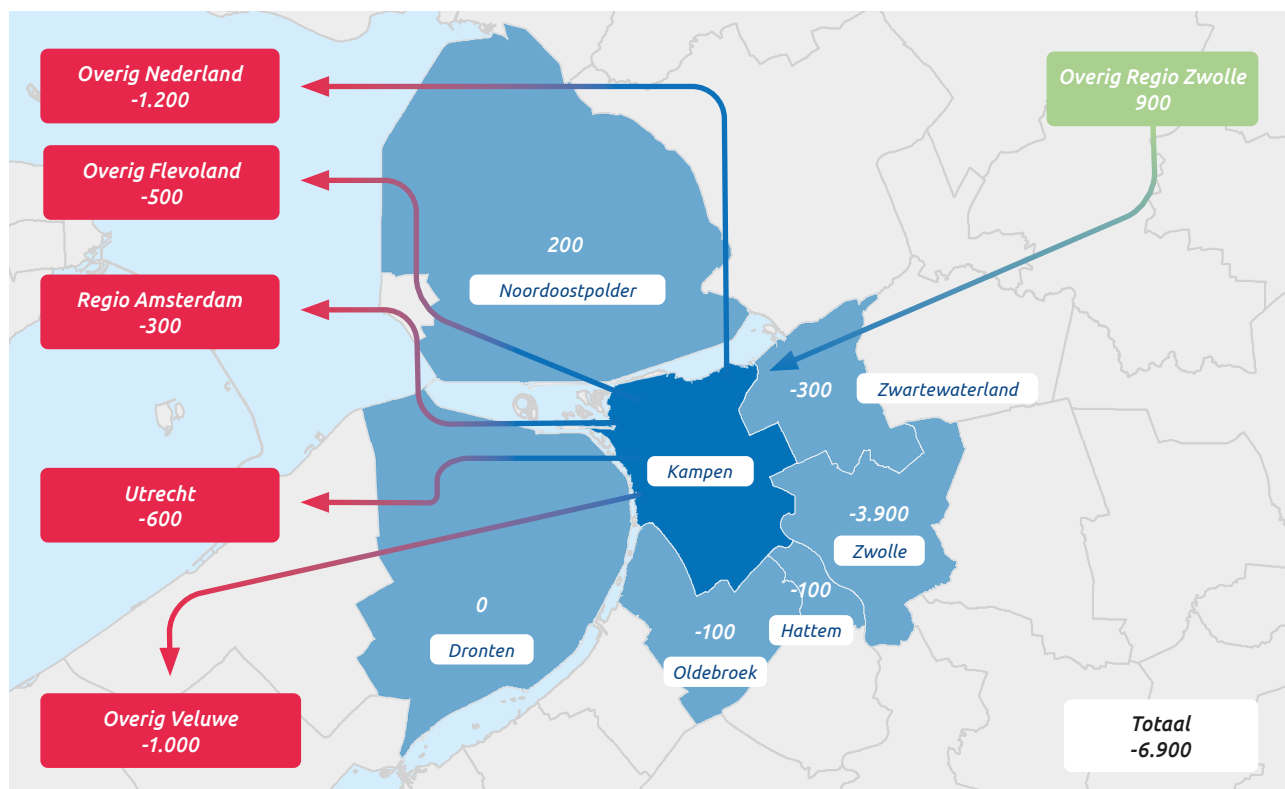


Bron: CBS, 2025. Bewerking: Team Moventem

Uitgaande pendel overtreft inkomende pendel

Wanneer we nader kijken naar de regionale forensenbewegingen, dan blijken gemiddeld 7.500 personen van buiten de gemeente naar Kampen te komen om te werken (inkomende pendel). Daar staan 15.700 'uitgaande' personen tegenover (inwoners die buiten Kampen werken). De dagelijkse uitgaande stroom van arbeidskrachten overtreft hiermee de inkomende stroom met 6.900. Deze negatieve pendelbalans is op bijna alle onderscheiden omliggende gemeenten en regio's van toepassing. Alleen de Noordoostpolder en overig Regio Zwolle vormen een positieve balansuitzondering. Personen woonachtig in deze gemeenten werken vaker in de gemeente Kampen dan omgekeerd. Hieruit spreekt eerder het beeld van Kampen als woongemeente dan als werkgemeente.

Figuur 2.10 Saldo woon-werkverkeer gemeente Kampen, 2023



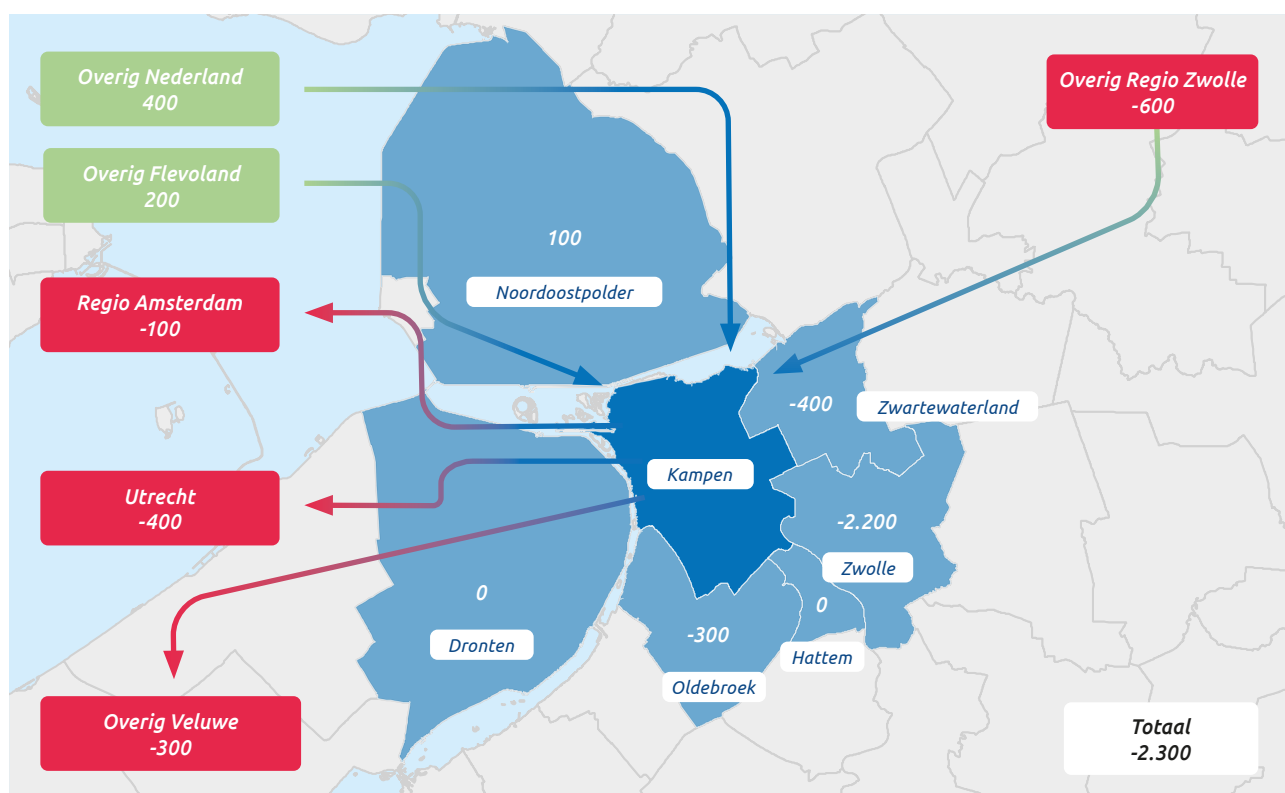
Bron: CBS, 2025. Bewerking: Team Moventem

Negatief pendelsaldo neemt toe

In 2014 werkte 42,9 procent van de Kampenaren buiten de eigen gemeente, in 2023 is dat 46,9 procent, een toename van 4,0 procentpunt. Uitgedrukt in absolute aantallen: in 2014 werkten 10.900 inwoners (met een baan in loondienst) elders, dat is gestegen tot 14.800 in 2023. In dezelfde periode is het aantal inwoners dat ook in Kampen werkt toegenomen van 10.200 naar 13.400. De inkomende pendel is nagenoeg gelijk gebleven, 7.600 in 2014 naar 7.500 in 2023. De uitgaande pendel neemt toe terwijl de inkomende pendel gelijk blijft. Dat maakt dat het pendelsaldo over de genoemde periode zich negatief heeft ontwikkeld. Kampen lijkt zich daarmee sterker als woon- dan als werkgemeente te ontwikkelen.

Met name naar Zwolle is de pendel toegenomen. Sinds 2014 zijn meer Kampenaren in Zwolle gaan werken. In totaal betreft het 2.200 personen, dit is als negatief getal op kaarten weergegeven. De ontwikkeling met de direct aangrenzende gemeenten en regio's laat een bescheiden ontwikkeling zien (plus of min 100 tot 400). Naar Overig Regio Zwolle, Overig Veluwe, Utrecht en Groot-Amsterdam is de uitgaande pendel toegenomen. Daarnaast is het saldo met overig Nederland afgenomen. In vergelijking met 2014 werken nu minder inwoners van Kampen in overige delen van Nederland, 400 om precies te zijn.

Figuur 2.11 Ontwikkeling saldo woon-werkverkeer gemeente Kampen, 2014–2023



Bron: CBS, 2025. Bewerking: Team Moventem

Uitgelicht: Recreatie en Toerisme

In het kort:

- In 2023 herbergen de Recreatie en toerismebranche in Kampen 390 vestigingen, een toename van 63,0 procent sinds 2011.
- In 2023 waren 1.110 personen werkzaam in de Recreatie en toerismebranche. Dit is 4,5 procent van het totaal aantal werkzame personen in Kampen.
- Sinds 2011 is het aantal werkzame personen met 20,5 procent toegenomen (+190 personen).
- De grootste subbranche binnen Recreatie en Toerisme is Restaurants en cafés. In 2023 zijn 750 personen werkzaam in deze subbranche. Dat is 67,6 procent van de totale werkgelegenheid in de Recreatie en toerismebranche.

De Recreatie en toerismebranche is een veelzijdige sector. Het is een branche die dwars door de reguliere indelingen van de economie loopt. Zo zijn bedrijven in de Recreatie en toerismebranche onder meer te vinden in de Horeca, de Verhuur en overige zakelijke diensten, het Onderwijs en in de Cultuur, sport en recreatiesector.

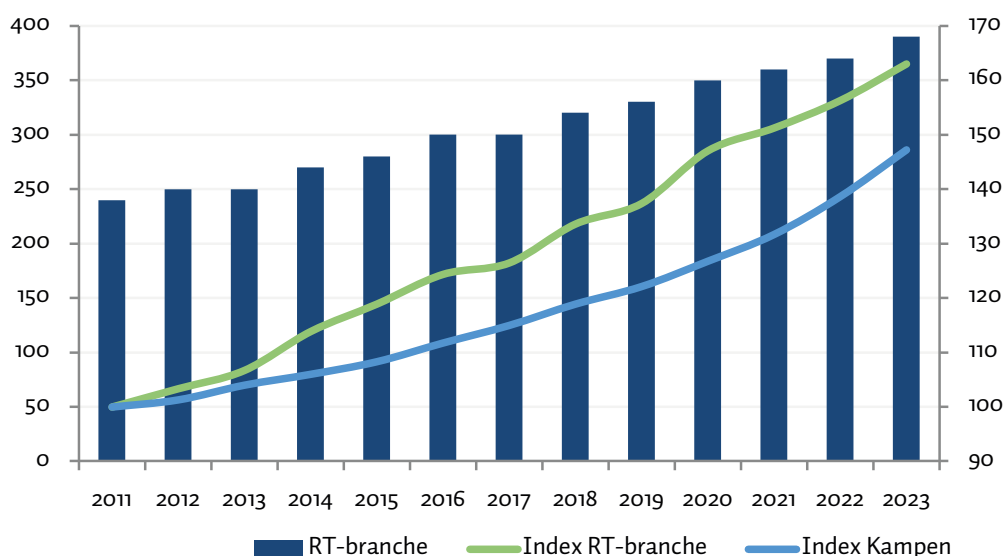
Er circuleren in Nederland meerdere definities van de Recreatie en toerismebranche. Voor deze analyse is gekozen om de definitie uit 'De Landelijke R&T Standaard' te hanteren. Deze definitie is onder meer door de provincie Overijssel onderschreven en wordt ook in de Regio Zwolle monitor gehanteerd.⁶

Vestigingen

In 2023 herbergen de Recreatie en toerismebranche 6,9 procent van het totaal aantal Kamper vestigingen van bedrijven en instellingen, wat overeenkomt met 390 vestigingen. De toename van het aantal recreatie en toerisme vestigingen sinds 2011 bedraagt 63,0 procent. Toen waren 240 vestigingen in deze Kamperbranche te vinden. Voor de gehele Kamper economie was deze toename 47,2 procent.

Figuur U2.1 Aantal vestigingen en ontwikkeling aantal vestigingen, Recreatie en toerismebranche en totaal gemeente Kampen, 2011–2023

Linker as: absolute aantallen*, rechter as: index 2011=100



Bron: BIRO, 2024. Bewerking: Team Moventem

⁶ De afbakening van de Recreatie en toerismebranche is gebaseerd op de gebruikte sbi-codes uit de notitie De landelijke R&T Standaard, Notitie over bepalen bestedingen en werkgelegenheid in de vrijetijdsector op provinciaal niveau. De notitie is ontwikkeld door de Interprovinciaal Overleg (IPO) Werkgroep Landelijke R&T Standaard (oktober 2009) en is beschikbaar via: <https://ap.lc/qpNTx>.

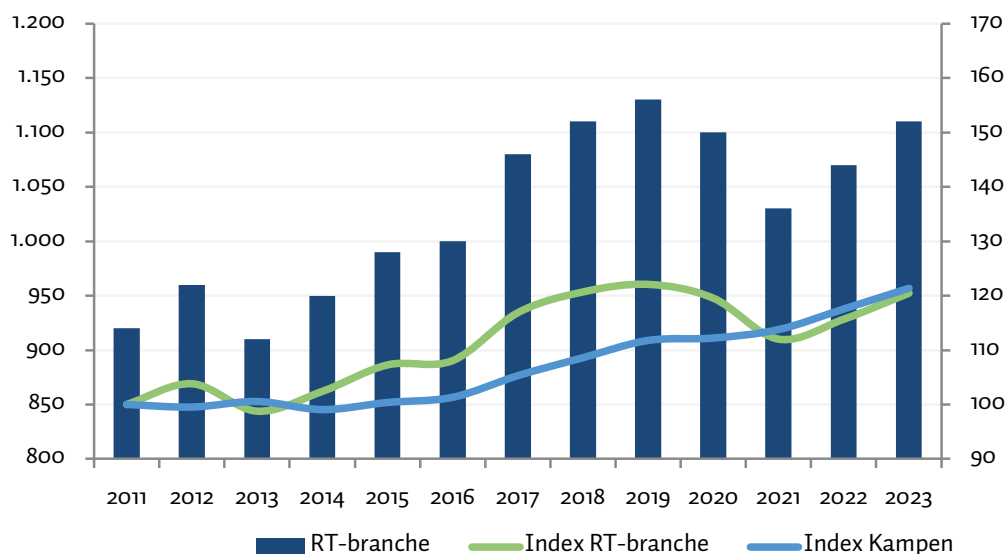
Werkzame personen

In 2023 waren 1.110 personen werkzaam in de Recreatie en toerismebranche. Dit is 4,5 procent van het totaal aantal werkzame personen in Kampen. Sinds 2011 is dit aantal met 20,5 procent toegenomen (+190 personen). In 2011 was eveneens 4,5 procent van de werkgelegenheid in de Recreatie en toerismebranche te vinden. Zoals eerder genoemd liet de totale Kamper werkgelegenheid in de periode 2011–2023 een toename zien van 21,4 procent. Het belang van de Recreatie en toerismebranche voor de Kamper economie blijft daarmee min of meer stabiel.

In de periode 2011–2019 ontwikkelde de werkgelegenheid in de Recreatie en toerismebranche zich voorspoediger dan in de gehele economie van Kampen. In de jaren van de covid19-crisis is de werkgelegenheid in de branche gedaald tot het niveau van 2017. Na de covid19-periode ontwikkelt de werkgelegenheid zich gelijk aan de gehele Kamper economie.

Figuur U2.2 Aantal werkzame personen en ontwikkeling aantal werkzame personen, recreatie en toerismebranche en totaal gemeente Kampen, 2011–2023

Linker as: absolute aantallen*, rechter as: index 2011=100

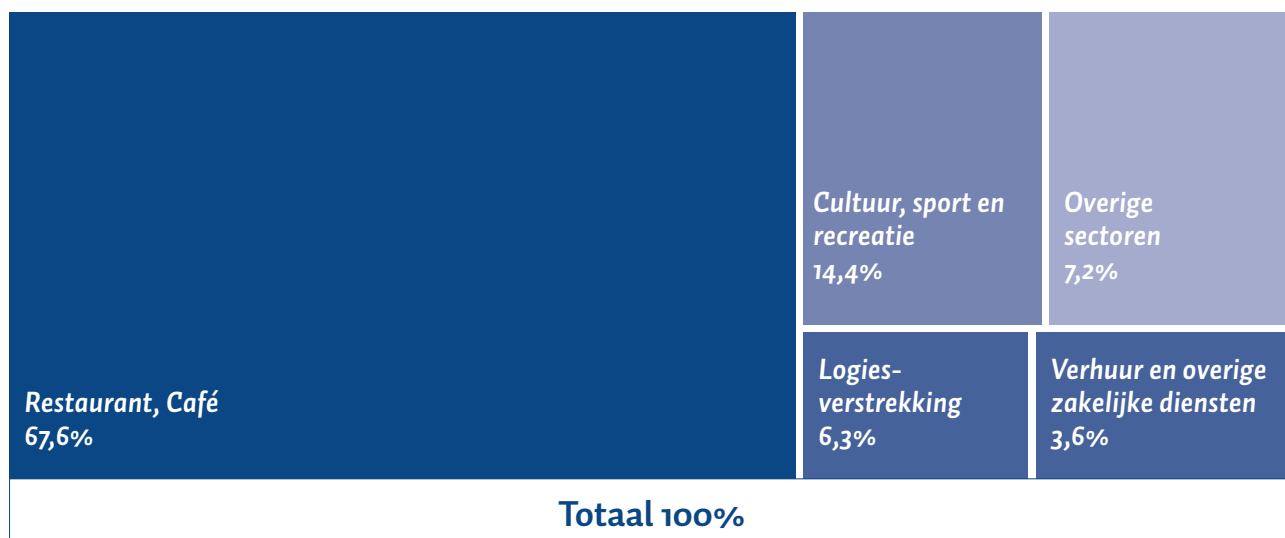


Bron: BIRO, 2024. Bewerking: Team Moventem

Sectorsamenstelling

De grootste subbranche binnen de Recreatie en toerismebranche van Kampen is de Horeca. In de indeling van 'De Landelijke R&T Standaard' is deze sector onderverdeeld in Restaurants en cafés en in Logiesverstrekkers. In 2023 zijn 750 personen werkzaam in het Restaurant en café-wezen en 70 personen bij Logiesverstrekkers. Dat is respectievelijk 67,6 en 6,3 procent van de werkgelegenheid in deze branche. De Cultuur, sport en recreatie tellen gezamenlijk 160 werknemers (14,4 procent), Verhuur en overige zakelijke diensten tellen 40 werkzame personen. In de overige sectoren van de Kamper economie werken 80 personen in recreatie en toerisme gerelateerde activiteiten.

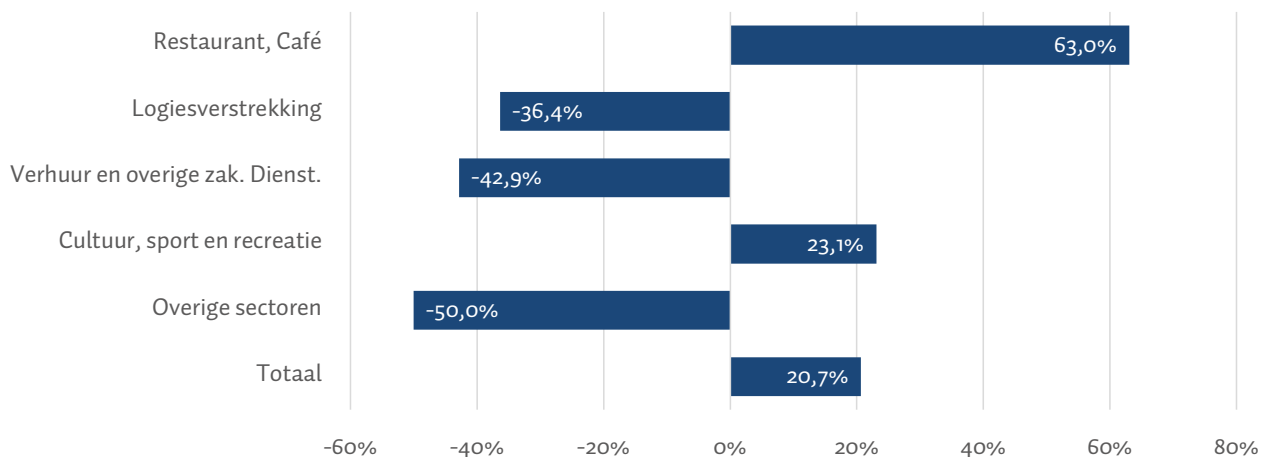
Figuur U2.3 Verdeling aantal werkzame personen Recreatie en toerismebranche naar subbranche, gemeente Kampen, 2023



Bron: BIRO, 2024. Bewerking: Team Moventem

Tussen 2011 en 2023 is – zoals eerder al opgemerkt – de werkgelegenheid in de Recreatie en toerismebranche met 190 werkzame personen toegenomen. De restaurants en cafés hebben in deze periode een relatief sterke stijging van de werkgelegenheid laten zien (63,0 procent). Dit is een toename van 290 werkzame personen. De sector Cultuur, sport en recreatie laat ook een toename van de werkgelegenheid zien, een toename van 23,1 procent. Naar aantal werkenden is het echter een bescheiden groei, 30 personen. In de overige drie onderscheidde subbranches daalt de werkgelegenheid. Het betreft Logiesverstreking (-36,4), Verhuur en overige zakelijke diensten (-42,9) en Overige sectoren (-50,0).

Figuur U2.4 Ontwikkeling aantal werkzame personen Recreatie en toerismebranche naar sector, gemeente Kampen, 2011–2023



Bron: BIRO, 2024. Bewerking: Team Moventem

NB: Alleen sectoren met meer dan 100 werkzame personen zijn in de figuur weergegeven.



3. Inwoners

In het kort:

- Begin 2024 telde Kampen 56.177 inwoners; het inwoneraantal is met 1,0 procent gegroeid ten opzichte van een jaar eerder (landelijk was de groei 0,7 procent).
- In 2022 en 2023 heeft met name de buitenlandse migratie de bevolkingsgroei omhooggestuwd.
- Het proces van vergrijzing en ontgroening van de bevolking verloopt in Kampen minder snel dan elders.
- Tot 2040 groeit de Kamper bevolking naar schatting met 11 procent. Landelijk is de verwachte bevolkingsgroei 7 procent.
- De afgelopen tien jaar is het aantal huishoudens in Kampen sterker gestegen dan landelijk; 15,5 tegenover 12,5 procent.
- Inwoners in Kampen wonen vaker alleen. In 2024 was het aandeel eenpersoonshuishoudens 32,4 procent, in 2011 was dit 29,2 procent.

3.1 Bevolkingsdynamiek

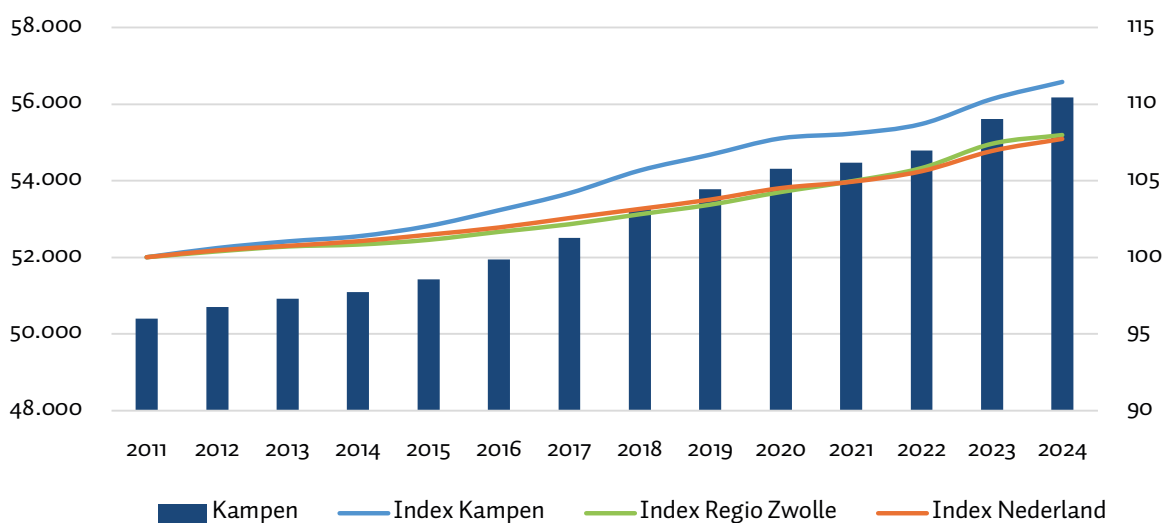
De bevolkingsdynamiek is onder andere van invloed op de vraag naar publieke voorzieningen, economische ontwikkeling en arbeidsmarkt, en op de inrichting van de fysieke leefomgeving. De bevolking vormt ook de basis van het (lokale) arbeidsaanbod. Bovendien geven ontwikkelingen in bevolkingsomvang onder meer uitdrukking aan de aantrekkingskracht van een plek als woon- en werklocatie. Aan de hand van lokale bevolkingscijfers geven we een indruk van de aard en omvang van de bevolkingsontwikkeling in Kampen. Zo kijken we onder meer naar de componenten waaruit de ontwikkeling is samengesteld, naar de ruimtelijke spreiding en naar de leeftijdsopbouw. Ook staan we stil bij de omvang van de armoede en inkomens-(on)gelijkheid onder de bevolking.

Bovengemiddeld sterke bevolkingsgroei

Op 1 januari 2024 telde gemeente Kampen in totaal 56.177 inwoners. Dat zijn er 563 meer dan een jaar eerder, een groei van 1,0 procent. Daarmee wordt zowel de groei van Regio Zwolle als landelijk overtroffen, die respectievelijk groeiden met 0,5 en 0,7 procent. Deze ontwikkeling past in het beeld van een gemeente waarvan de bevolking al geruime tijd harder groeit dan regionaal en landelijk. Tussen 2011 en 2024 bedroeg de Kamper bevolkingsgroei 11,5 procent, terwijl de groei van het aantal inwoners in Regio Zwolle alsmede in Nederland als geheel zo'n 8 procent was.

Figuur 3.1 Ontwikkeling bevolking, Kampen, Regio Zwolle en Nederland, 2011–2024

Linker as: absolute aantallen, rechter as: index 2011=100



Bron: CBS, 2024. Bewerking: Team Moventem

Buitenlandse migratie stuwt bevolkingsontwikkeling

Bij de groei van de bevolking spelen twee factoren. Allereerst het natuurlijk verloop, het saldo tussen geboorte en sterfte. De tweede factor is de migratie, oftewel verhuizingen vanuit en naar Kampen, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen binnenlandse en buitenlandse migratie.

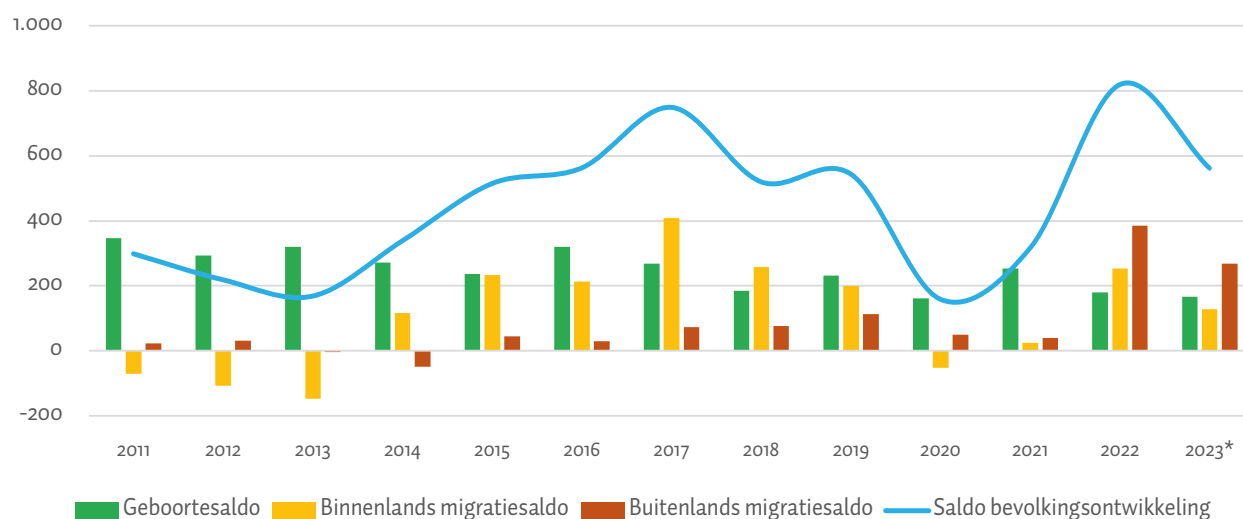
Een constante in de Kamper bevolkingsgroei is het positieve geboortesaldo. In 2023 overtrof het jaarlijks aantal geboorten het aantal sterfgevallen met 166. Toch zien we een geleidelijk afname van het belang van het natuurlijk verloop als component van de bevolkingsgroei. Het geboortesaldo in 2023 is minder dan de helft van het saldo in 2011; een ontwikkeling die het proces van ontgroening en vergrijzing van de bevolking tekent. Bijna tegenovergesteld is het verloop van de ontwikkeling van de binnenlandse migratie. Tot en met 2013 was er zelfs sprake van een vertrekoverschot, maar vanaf 2014 is het binnenlandse migratiesaldo in bijna alle jaren (ruim) positief. Vanaf dan verhuisden bijna ieder jaar meer mensen vanuit elders in het land naar Kampen dan dat er vertrokken. In het jaar 2017 werd de hoogste netto binnenlandse instroom bereikt, van zo'n 400 personen. Maar meer recentelijk, in 2022, was het binnenlandse migratiesaldo eveneens bovengemiddeld positief. En in 2023 overtrof het aantal nieuwgevestigden het aantal vertrekkers met 128, wat duidelijk lager is dan het jaar ervoor.

Daarnaast heeft Kampen een doorlopend buitenlands migratieoverschot. Jaarlijks vestigen er zich meer mensen vanuit het buitenland, dan dat er mensen vanuit Kampen emigreren. Na het hoge buitenlandse migratiesaldo in het jaar 2022, veroorzaakt door de sterk toegenomen instroom van vluchtelingen vanuit vooral Oekraïne, is in de jaren daarna het saldo teruggelopen.⁷ In de periode april tot december schreven ruim 2.200 personen afkomstig uit Oekraïne zich in Kampen (waarvan een groot deel in hetzelfde jaar ook weer verhuisde naar elders). Het heeft er mede voor gezorgd dat het buitenlandse migratiesaldo van 39 in 2021 is gestegen tot 385 personen in 2022. In 2023 bestond het buitenlandse migratiesaldo uit bijna 270 personen, ongeveer 100 minder dan in 2022.

⁷ CBS (2023). Ingeschreven vanuit Oekraïne, naar woongemeente.

Dataset beschikbaar via: <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2023/01/ingeschreven-vanuit-oekraïne-naar-woongemeente>.

Figuur 3.2 Samenstelling bevolkingsontwikkeling, Kampen, 2011–2023



* Voorlopige cijfers

Bron: CBS, 2024. Bewerking: Team Moventem

Kamper bevolking vergrijst, maar minder snel dan gemiddeld

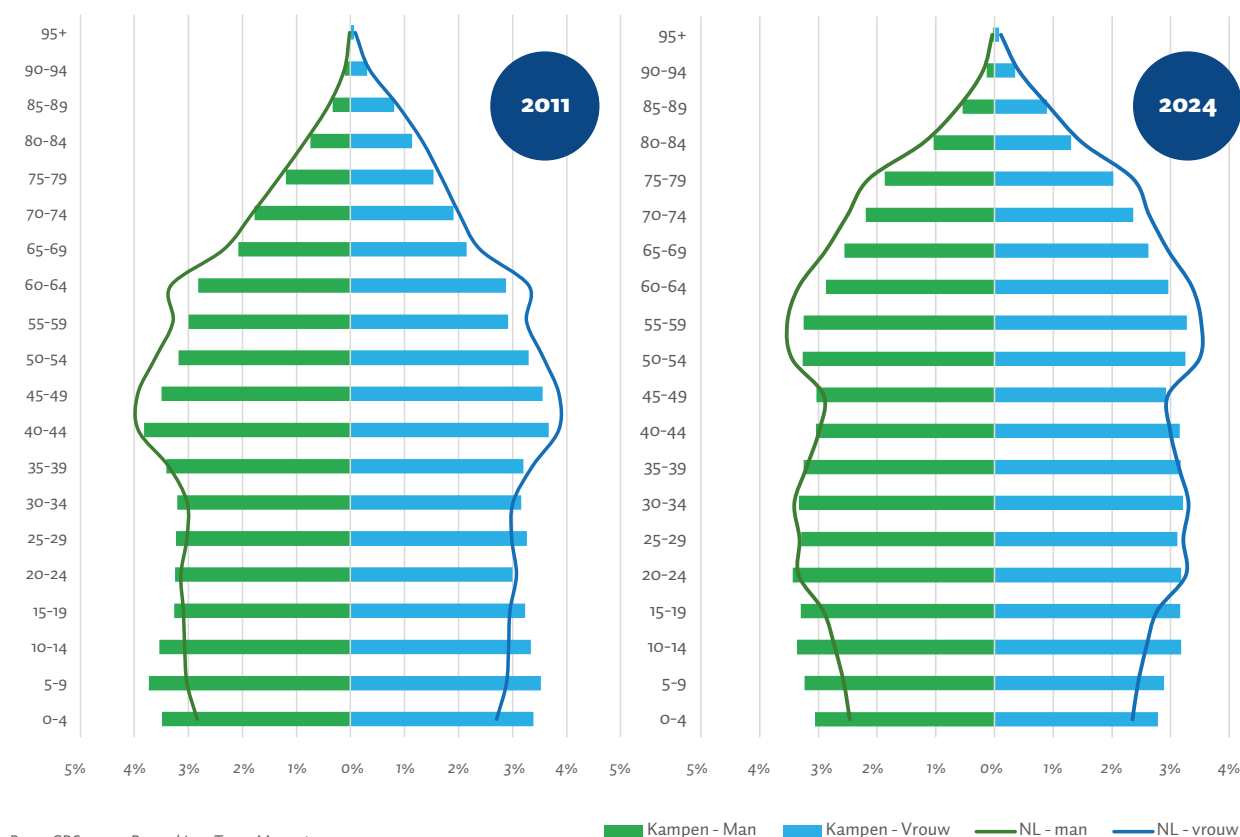
Als we kijken naar de leeftijdsopbouw van de bevolking dan voltrekt zich een duidelijke verandering. Door de relatieve toename van het aantal ouderen, in zowel Kampen als landelijk, is de vorm van de leeftijdsopbouwfiguur niet meer te typeren als een piramide. De basis is smaller geworden dan het midden – de piramidevorm is veranderd in een urn- of uivorm (zie figuur 3.5). Hierin zien we één van de belangrijkste trends in de demografische ontwikkeling van Nederland (en veel andere landen in Europa en daarbuiten): de voortgaande vergrijzing. In 1950 was minder dan 8 procent van de bevolking 65 jaar of ouder, sindsdien is dat aandeel voortdurend toegenomen. De afgelopen vijftien jaar is de vergrijzing versneld doordat de eerste babyboomers, de relatief grote geboortecohorten van na 1945, vanaf dat moment de pensioengerechtigde leeftijd bereikten.

Overigens voltrekt de vergrijzing zich in Kampen in een lager tempo dan op landelijk niveau. In 2024 is in Kampen het aandeel 65-plussers opgelopen naar 18,0 procent, terwijl dit in 2011 nog 14,2 procent was. Toch is dit bescheiden in vergelijking met de mate van vergrijzing op landelijk niveau: in 2024 was 20,5 procent van de Nederlandse bevolking 65 jaar of ouder en in 2011 was dit 15,5 procent. Tegelijk zien we dat het aandeel jongeren afneemt (ontgroening). Dit is in lijn met het landelijke patroon. Kampen telde begin 2024 14.029 jongeren (leeftijd tot 20 jaar), een aandeel van 25 procent. In 2011 bedroeg het aandeel inwoners tot 20 jaar nog 27,5 procent. In dezelfde periode daalde het aandeel jongeren op landelijk niveau van 23,5 procent naar 20,8 procent.

De verwachting is dat de vergrijzing zal blijven toenemen. Als we afgaan op de landelijke lange-termijn bevolkingsprognoses van het CBS, betrouwbare regionale prognoses zijn niet beschikbaar, dan blijkt dat in 2030 23 procent van de inwoners in Nederland 65 jaar of ouder zal zijn.⁸ Het aandeel van deze groep loopt vervolgens geleidelijk op tot ruim 24 procent in 2050. Voor de nog langere termijn wordt in 2070 een aandeel van 26 procent geraamd. Deze verandering van de leeftijdsstructuur van de bevolking, verhoudingsgewijs minder jongeren en een hoger aantal ouderen in de pensioengerechtigde leeftijd, heeft onder andere belangrijke gevolgen voor de arbeidsmarkt; het aanwezige arbeidspotentieel zal verder verkleinen.

⁸ We presenteren niet verdere detailinformatie over de regionale bevolkingsprognose. Er is namelijk geconstateerd dat detailcijfers van de meest recente CBS Regionale bevolkings- en huishoudensprognoses, die in 2022 gepubliceerd zijn, onvoldoende betrouwbaar zijn. We volgen daarom het advies van het CBS om de detaillering (zoals prognoses uitgesplitst naar leeftijdsgroep) uit deze regionale bevolkingsprognosecijfers niet te gebruiken.

Figuur 3.3 Leeftijdsopbouw bevolking, Kampen en Nederland, 2011 en 2024



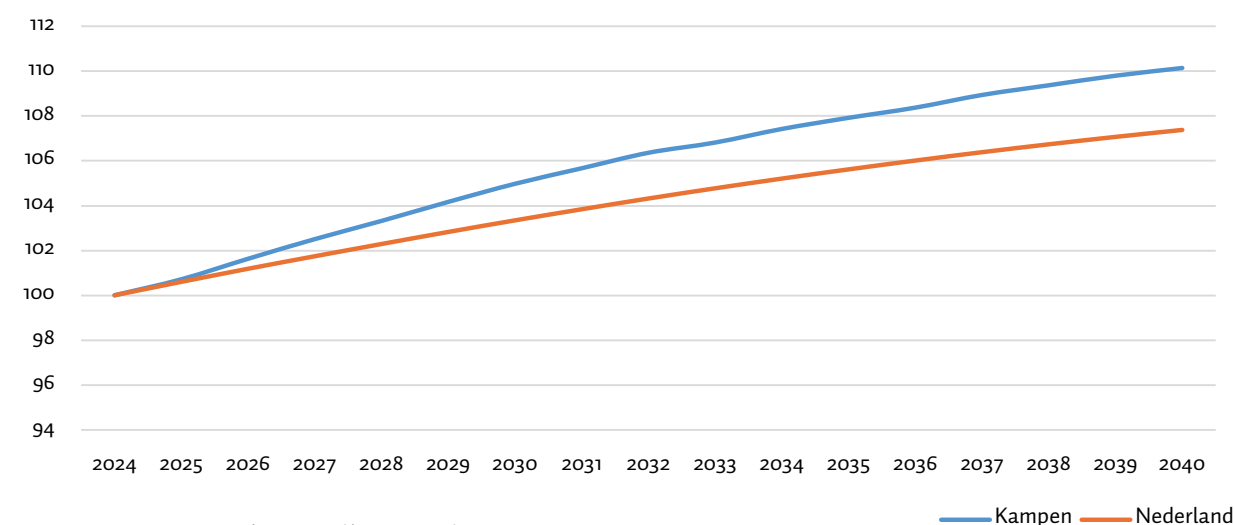
Bron: CBS, 2024. Bewerking: Team Moventem

Bevolkingsprognose: groei Kampen overtreft landelijk gemiddelde

Op basis van het Primos prognosemodel⁹ is een toekomstprojectie van de bevolkingsontwikkeling gemaakt. Deze laat zien dat de Kamper bevolking per saldo met 11 procent zal toenemen in de komende 15 jaar. In 2040 zal Kampen naar verwachting 62.000 inwoners tellen tegenover de 56.000 inwoners van begin 2024. Het aantal inwoners van Kampen blijft groeien, sterker dan de totale Nederlandse bevolking. Dit maakt dat, hoe verder in de toekomst, de Kamper en landelijke ontwikkelpaden in toenemende mate uit elkaar gaan lopen. De Nederlandse bevolking zal tot 2040 naar verwachting met ruim 7 procent toenemen.

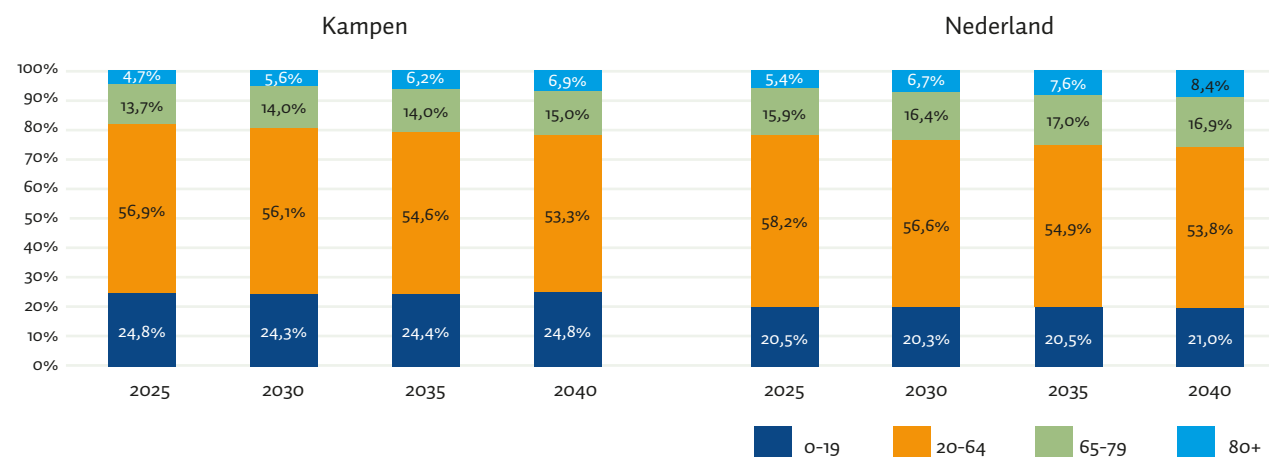
⁹ ABF Research, 2024

Figuur 3.4 Prognose bevolkingsontwikkeling Kampen en Nederland, 2024–2040 (Index 2024=100)



De geraamde bevolkingsgroei in Kampen gaat gepaard met een relatieve toename van het aantal ouderen; de eerdergenoemde trend van vergrijzing zal vooralsnog aanhouden – hetzij verwacht wordt dat dit op een gegeven moment zal stabiliseren. Daarbij dient opgemerkt te worden dat de mate van vergrijzing in Kampen minder sterk is dan in Nederland in zijn geheel. In 2025 zal naar verwachting 18,1 procent van de inwoners van Kampen 65 jaar of ouder zijn. Het aandeel van deze groep loopt op tot 21,1 procent in 2035, waarna dit aandeel verder oploopt tot 21,9 procent tot aan 2040. Tegelijkertijd zien we dat het aandeel van de jongste groep, de 0 tot 20-jarigen, met 24,8 procent (per saldo) nauwelijks verandert tussen 2025 en 2040. In absolute aantallen is dit een stijging van 14.000 naar ruim 15.000 personen in dezelfde periode. De groep 20-64 jarigen neemt wel af.

Figuur 3.5 Prognose bevolkingsontwikkeling naar leeftijdscategorie, Kampen en Nederland, 2025–2040



3.2 Huishoudens

Huishoudens- en bevolkingsontwikkeling hangen met elkaar samen. Inzichten in de ontwikkeling van aantallen en verschillende typen huishoudens is onder andere relevant voor regionale woningbouw en planning.

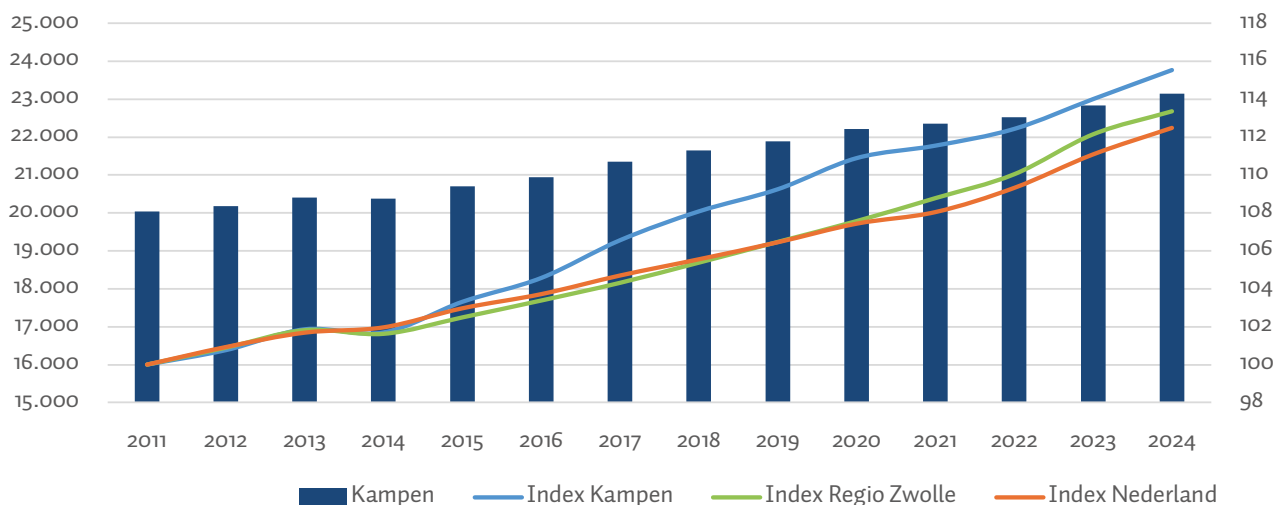
Bovengemiddelde stijging aantal huishoudens

Op 1 januari 2024 bedroeg het totaal aantal particuliere huishoudens in de gemeente Kampen 23.148. Dit zijn er 307 meer dan een jaar eerder, een stijging van 1,3 procent. In Regio Zwolle steeg het aantal huishoudens met 1,1 procent en landelijk was de stijging 1,2 procent. In de periode 2011–2024 steeg het aantal huishoudens in Kampen met 15,5 procent. Net als bij de bevolkingsontwikkeling is de groei van het aantal huishoudens in Kampen aanzienlijk hoger dan in Regio Zwolle (+13,4 procent) en landelijk (+12,5 procent). Eerder zagen we dat de bevolking in Kampen in dezelfde periode met 11,5 procent is toegenomen.

Door de relatief hoge huishoudensgroei in vergelijking met de bevolkingsgroei is er sprake van huishoudensverdunding – een afname van de gemiddelde huishoudensgrootte. Een trend die zich ook, en in sterkere mate, in de rest van het land voltrekt. In 2024 is de gemiddelde huishoudensgrootte in Kampen 2,4 tegenover gemiddeld 2,1 personen landelijk.

Figuur 3.6 Ontwikkeling aantal huishoudens, Kampen, Regio Zwolle en Nederland, 2011–2024

Linker as: absolute aantallen, rechter as: index 2011=100

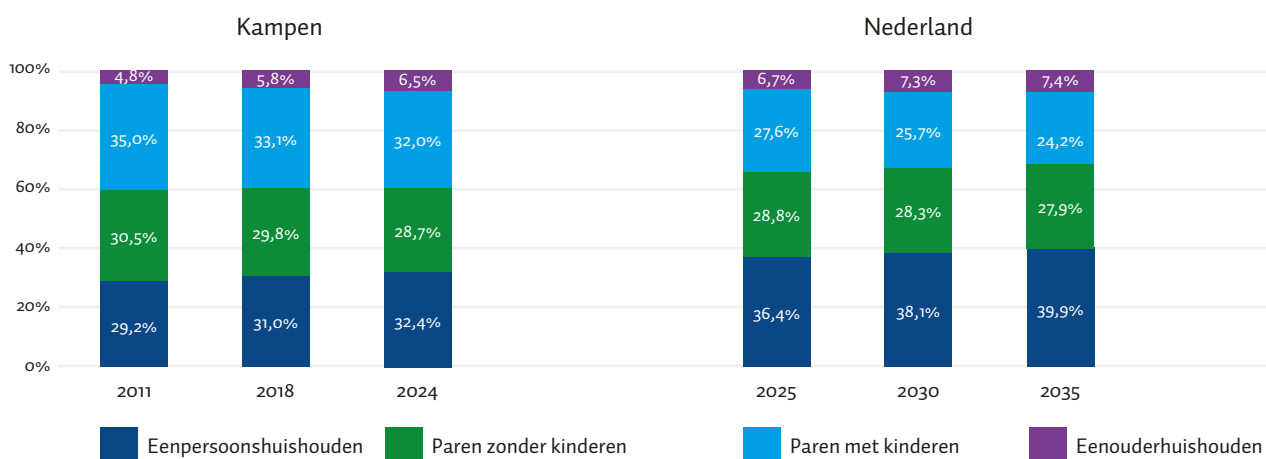


Bron: CBS, 2024. Bewerking: Team Moventem

Kampenaren wonen steeds vaker alleen

Als we kijken naar de samenstelling van de Kamper huishoudenspopulatie, en de ontwikkeling ervan, dan blijkt het aandeel eenpersoonshuishoudens te zijn toegenomen; van 29,2 procent in 2011 naar 32,4 procent in 2024. Deze ontwikkeling is in lijn met de landelijke ontwikkeling, waarbij moet worden aangetekend dat de aandelen eenpersoonshuishoudens in Kampen gedurende de betreffende periode lager liggen dan de landelijke aandelen. De verwachting is dat in de komende jaren meer mensen alleen zullen wonen. Dat komt voor een belangrijk deel door de voortgaande individualisering en door vergrijzing. Meer mensen zullen voor kortere of langere tijd alleen wonen, voordat ze aan een relatie beginnen, na een scheiding, of na het overlijden van hun partner.

Figuur 3.7 Ontwikkeling huishoudens naar type, Kampen en Nederland, 2011, 2018, 2024*



* De categorie overige huishoudens is omwille van de leesbaarheid weggelaten, het aandeel van deze categorie is nihil.

Bron: CBS, 2024. Bewerking: Team Moventem

Uitgelicht: Binnenstad

In het kort:

- In 2023 telde de Kamper Binnenstad 910 vestigingen van bedrijven en instellingen. Dit zijn er 180 meer dan in 2011, een toename van 24,0 procent.
- In 2023 waren 2.710 personen werkzaam in de Kamper Binnenstad. Dit is 10,9 procent van het totaal aantal werkzame personen in Kampen. Sinds 2011 is het aantal werkzame personen met 13,7 procent afgenomen (-430 personen).
- De grootste sectoren in de Kamper Binnenstad zijn de Handel, Gezondheids- en welzijnszorg en Horeca.

De binnenstad is doorgaans het oudste deel van de stad, het deel waar de stad is ontstaan. Bij een kruising van wegen of een doorwaadbare plaats in een rivier streken mensen neer voor handel en vertier. De binnenstad is het meest dynamische deel van de stad. Het weerspiegelt de maatschappelijke ontwikkeling. De laatste decennia van de vorige eeuw stonden in het teken van de doorontwikkeling van de binnenstad als winkelhart. Verschillende type bedrijvigheid zochten andere plekken die beter bij hun locatievoorkeuren pasten, bijvoorbeeld op bedrijventerreinen. Andere functies werden verdrongen door een toenemend aantal en steeds groter wordende winkels. De sterke inkleuring van binnensteden door de detailhandel staat onder druk door veranderende consumentenvoorkeuren. Dat geeft weer ruimte aan andere functies en ander gebruik van beschikbare panden in de binnenstad.

Hoe heeft de Kamper Binnenstad zich in de afgelopen vijftien jaar ontwikkeld? Is de werkgelegenheidsfunctie versterkt of juist afgenomen. En hoe gespecialiseerd is de Kamper binnenstad, worden bepaalde economische functies versterkt of nemen ze juist af?

In deze analyse zijn als begrenzing van de Kamper binnenstad twee buurten genomen.¹⁰ Hoewel het twee afzonderlijke administratieve CBS-buurten zijn, vormen beiden in de dagelijkse praktijk één geheel. Vandaar dat deze dan ook samengenomen zijn. Voor de leesbaarheid worden deze twee buurten in deze analyse 'Binnenstad' of 'Kamper Binnenstad' genoemd. In onderstaande kaart is het betreffende gebied weergegeven.

Vestigingen

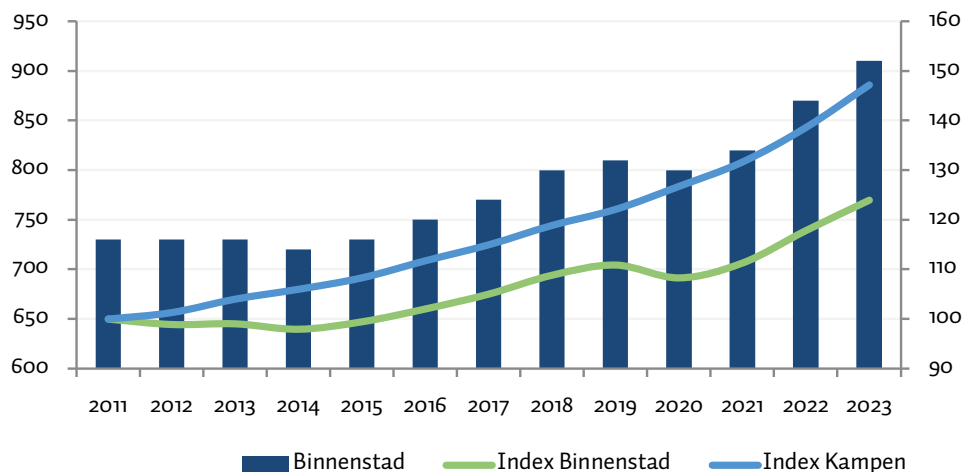
De Kamper Binnenstad telde in 2023 910 vestigingen. Dit zijn er 180 meer dan in 2011, een toename van 24,0 procent. Het aantal vestigingen laat sinds 2011 een gestage toename zien. In het eerste covid19-jaar, 2020, daalt het aantal vestigingen, om daarna weer te stijgen.

De ontwikkeling van het aantal vestigingen in de gehele gemeente Kampen laat een sterkere relatieve toename zien. Zoals al beschreven in de themabijdrage over bedrijventerreinen is dit aantal met 47,2 procent toegenomen. In 2011 was het aandeel Binnenstad in het totaal van Kamper vestigingen 19,3 procent, in 2023 is dit aandeel gedaald tot 16,2 procent.

¹⁰ Het betreft de buurten Binnenstad Kampen en Stationsplein. De CBS-buurtcodes voor deze buurten zijn respectievelijk BU01660000 en BU01660012. De naam Kamper Binnenstad is gekozen om verwarring met de buurt Binnenstad Kampen te voorkomen.

Figuur U3.1 Aantal vestigingen en ontwikkeling aantal vestigingen, Binnenstad en totaal gemeente Kampen, 2011–2023

Linker as: absolute aantallen, rechter as: index 2011=100



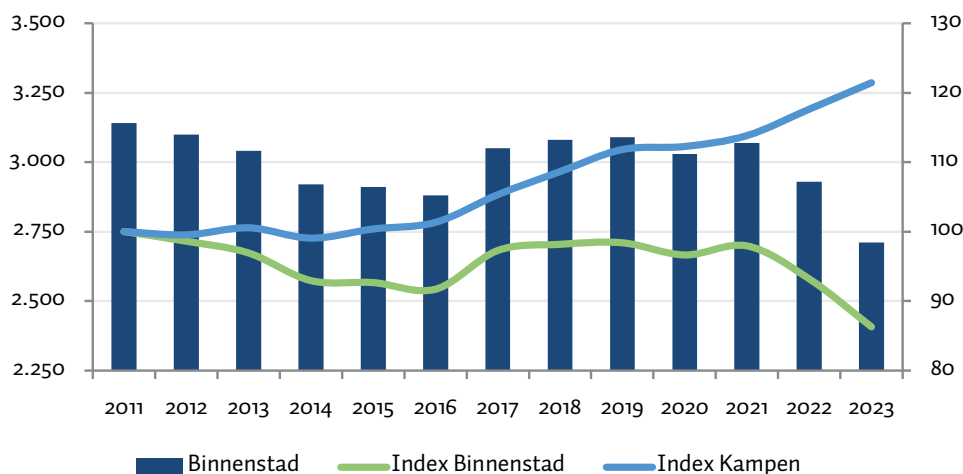
Bron: BIRO, 2024. Bewerking: Team Moventem

Werkzame personen

In 2023 waren 2.710 personen werkzaam in de Kampense Binnenstad. Dit is 10,9 procent van het totaal aantal werkzame personen in Kampen. Sinds 2011 is het aantal werkzame personen met 13,7 procent afgenomen (-430 personen). In 2011 was nog 15,3 procent van de werkgelegenheid in de Binnenstad gevestigd. De totale Kampense werkgelegenheid laat in deze periode een toename zien van 21,4 procent. Het belang van de Binnenstad als locatie van werkgelegenheid voor de Kampense economie neemt dus af.

Figuur U3.2 Aantal werkzame personen en ontwikkeling aantal werkzame personen, Binnenstad en totaal gemeente Kampen, 2011–2023

Linker as: absolute aantallen, rechter as: index 2011=100

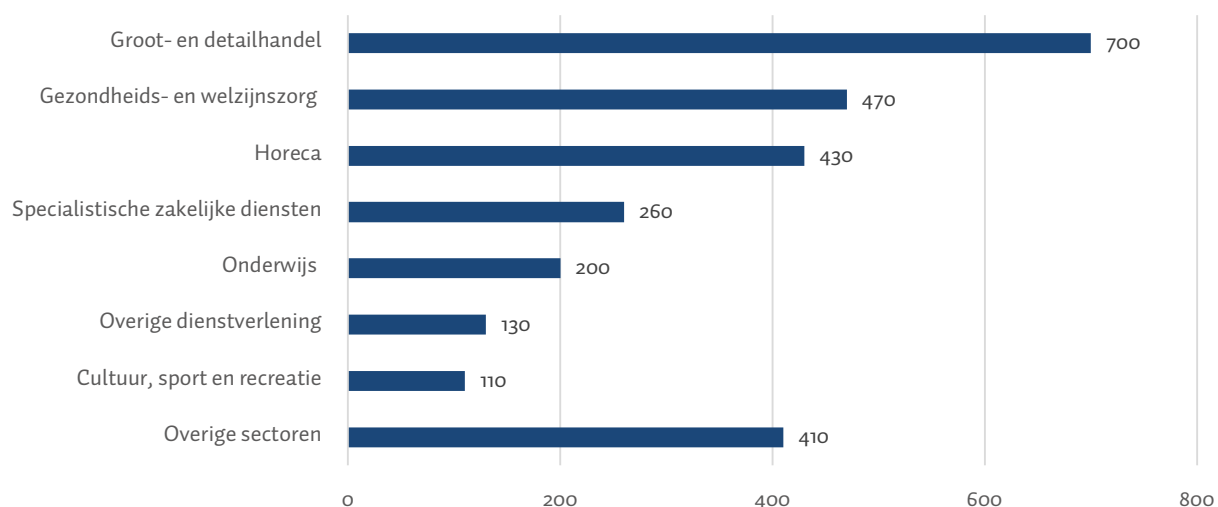


Bron: BIRO, 2024. Bewerking: Team Moventem

Sectorsamenstelling

De grootste sector van de Kamper Binnenstad is de Handel, met 700 werkzame personen. Dat is 25,8 procent van het totaal aantal werkzame personen in dit deel van Kampen. Hoewel de sector zowel groot- als detailhandel omvat, bestaat het overgrote deel van de werkgelegenheid in deze sector uit werkenden in de detailhandel. De Gezondheids- en welzijnszorg is met 470 werkenden de tweede sector naar grootte in de Binnenstad. Horeca neemt met 430 werkzame personen een derde plaats in. De werkgevers in deze drie sectoren zijn verantwoordelijk voor 59,0 procent van de werkgelegenheid in de Kamper Binnenstad. De overige sectoren met meer dan 100 werknemers zijn Specialistische zakelijke diensten (260), Onderwijs (200), Overige dienstverlening (130) en Cultuur, sport en recreatie (110). De overige niet genoemde sectoren vormen met 420 werkzame personen 15,1 procent van de werkgelegenheid.

Figuur U3.3 Aantal werkzame personen Binnenstad naar sector, gemeente Kampen, 2023

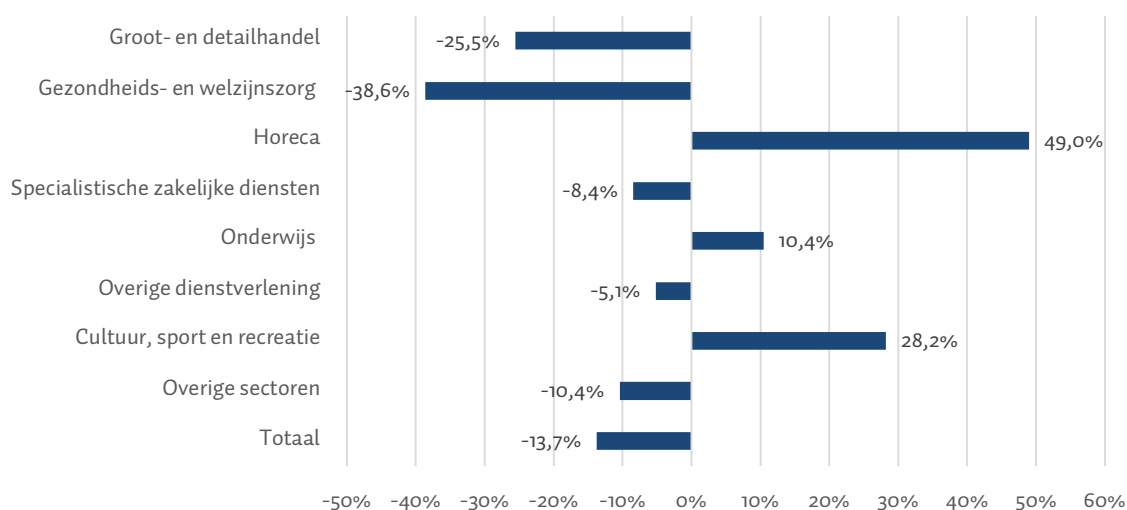


NB: Alleen sectoren met meer dan 100 werkzame personen zijn in de figuur afzonderlijk weergegeven.
Bron: BIRO, 2024. Bewerking Team Moventem

Tussen 2011 en 2023 is de werkgelegenheid in de Kamper binnenstad met 430 werkzame personen afgenomen. Dat is een daling van 13,7 procent. De twee grootste sectoren in de Kamper Binnenstad laten zowel de sterkste relatieve teruggang zien in werkgelegenheid als ook in absolute zin de grootste daling. De werkgelegenheid in de (Groot- en) detailhandel is met 240 personen afgenomen (-25,5 procent) en de Gezondheids- en welzijnszorg laat een daling van 300 personen (-38,6 procent) zien. Ook de Specialistische zakelijke diensten (-20 personen), Overige dienstverlening (-10 personen) en de Overige sectoren (-50 personen) laten een afname van de werkgelegenheid zien.

Daarentegen is de werkgelegenheid in de Horeca met 140 werkzame personen toegenomen en in het Onderwijs met 20 personen. De werkgelegenheid in de sector Cultuur, sport en recreatie is gestegen met 20 werkzame personen. In totaal zijn er per saldo 610 banen verdwenen en 180 nieuwe banen bijgekomen.

Figuur U3.4 Ontwikkeling aantal werkzame personen Binnenstad naar sector, gemeente Kampen, 2011–2023



Bron: BIRO, 2024. Bewerking Team Moventem

Specialisatie

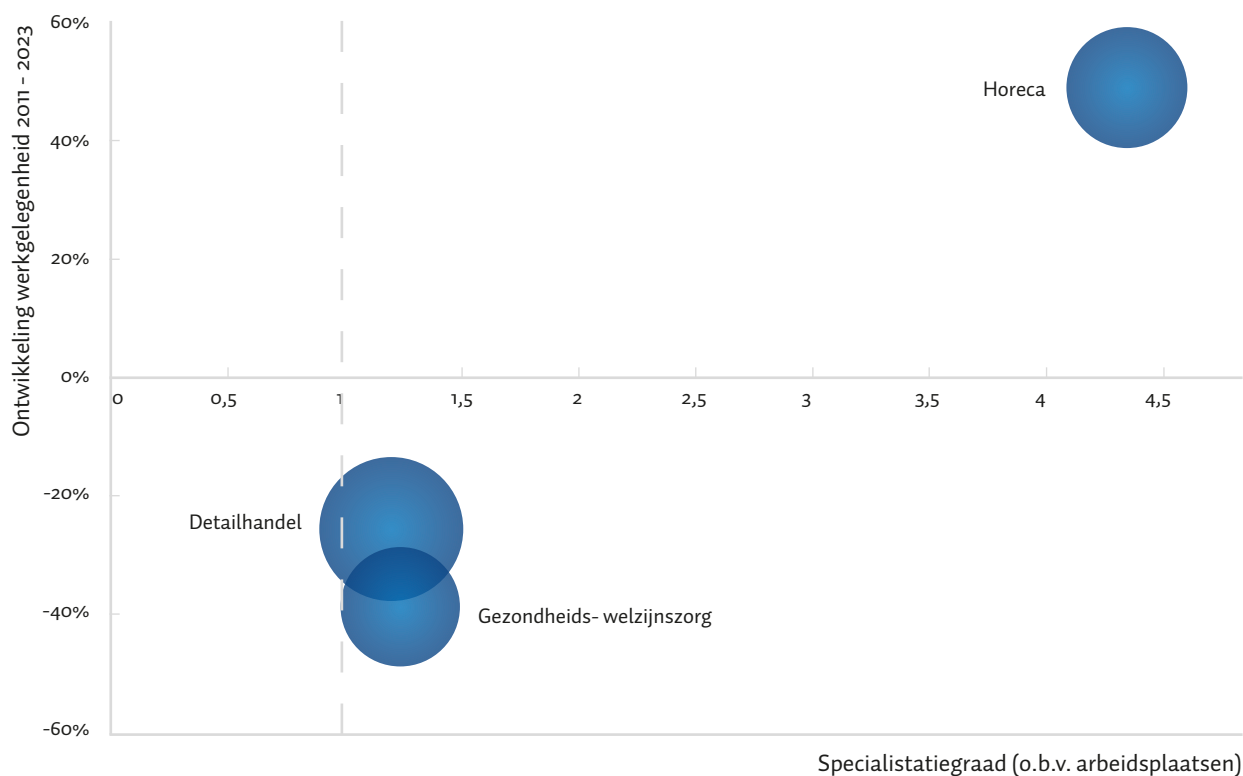
Uit de vorige paragraaf kwam naar voren dat de sectoren niet in gelijke mate in de Kamper Binnenstad zijn vertegenwoordigd. En dat er duidelijk dominante sectoren aanwezig zijn. Hoe hebben deze sectoren zich ontwikkeld sinds 2011 in vergelijking met dezelfde sectoren in de gehele Kamper economie? Zijn deze in de periode 2011–2023 minder of juist meer geconcentreerd in de Binnenstad? In figuur U3.5 is deze ontwikkeling door middel van een zogenoemde bollenfiguur weergegeven (zie voor uitleg hoofdstuk 3.5 in deze publicatie).

De figuur geeft voor de drie grootste sectoren in de Kamper binnenstad de mate van specialisatie weer. De Binnenstad is duidelijk het bolwerk van de Horeca. De Kamper horeca is sterk geconcentreerd in de Binnenstad. Deze is maar liefst vierenhalf keer zo groot als men op basis van het gemiddelde gerekend over alle wijken in Kampen zou mogen verwachten.

De (Groot- en) detailhandel en de Gezondheids- en welzijnszorg zijn daarentegen juist ondervertegenwoordigd. Beide bollen liggen aan de linkerzijde van de verticale as. Dat betekent dat deze sectoren ondervertegenwoordigd zijn in de Binnenstad. In andere delen van Kampen zijn sterkere concentraties van werkzame personen in deze sectoren te vinden.

De positie ten opzichte van de horizontale as laat zien dat de werkgelegenheid in de (Groot- en) detailhandel en de Gezondheids- en welzijnszorg is gedaald. Beide bollen liggen onder deze as. De werkgelegenheid in de Horeca is toegenomen, wat we ook eerder constateerden. Deze bol ligt boven de horizontale as.

Figuur U3.5 Sectorspecialisatie en -ontwikkeling, Binnenstad Kampen



Bron: BIRO, 2024. Bewerking Team Moventem



4. Brede welvaart¹¹

- Kampen kenmerkt zich als een veilige regio met een relatief hoog sociaal kapitaal.
- Op het terrein van duurzaamheid steekt de regio zeer gunstig af ten opzichte van Nederland en ook de arbeidsmarkt functioneert goed.
- Het economische verdienvermogen, het opleidingsniveau van de bevolking en de bereikbaarheid van voorzieningen blijven juist wat achter bij het Nederlandse gemiddelde.
- In het afgelopen decennium is op veel indicatoren van brede welvaart in Kampen vooruitgang geboekt. Relatief ten opzichte van Nederland staat het presteren op het gebied van duurzaamheid wat onder druk, maar dat is vooral het gevolg van een nog snellere ontwikkeling in de rest van Nederland. Ook is de afstand tot voorzieningen verslechterd, evenals de gezondheid van de Kampenaren.
- De brede welvaart in Kampen vertoont sterke overeenkomsten met de gemiddelde brede welvaart in Regio Zwolle.

4.1 Brede welvaart als afwegingskader

Het concept brede welvaart komt voort uit het besef dat vooruitgang meer is dan economische groei. Brede welvaart gaat over welvaart, welzijn en welbevinden van mensen – oftewel, de kwaliteit van leven en wat mensen van waarde vinden. Het gaat daarbij niet alleen om de kwaliteit van leven in het ‘hier en nu’; het gaat ook om de impact op de kwaliteit van leven buiten de grenzen van de eigen stad, regio of land (‘elders’), en de gevolgen voor toekomstige generaties (‘later’). Het brede welvaartsdenken zorgt ervoor dat met een integrale blik gekeken wordt naar hoe het gaat met de regio. Daarnaast kan brede welvaart gezien worden als een richtinggevend kader, waarbij de koers van de regio ook gericht is op het nastreven van niet-economische doelen om uiteindelijk te komen tot welzijn van individuen en huishoudens.

Denken in brede welvaart betekent denken in termen van afruilen en keuzes. Brede welvaart krijgt in Nederland steeds meer voet aan de grond als kader voor maatschappelijke keuzes. Niet alleen economische groei en werkgelegenheid zijn van belang, maar ook aspecten als gezondheid, veiligheid, milieu en betaalbare en aantrekkelijke huisvesting. Met behulp van het brede welvaartspectief wordt de samenhang tussen de verschillende brede welvaartsaspecten inzichtelijk gemaakt, en de manier waarop deze elkaar versterken of juist tegenwerken. Zo kan een economische impuls leiden tot banengroei en het inkomen van de inwoners verbeteren, maar ten koste gaan van de kwaliteit van natuur en milieu. En meer uren betaalde arbeid kan de balans tussen werk en de mogelijkheid tot het bieden van mantelzorg of het volgen van een bijscholingstraject verstoren. Anders dan wanneer de focus enkel ligt op bijvoorbeeld economisch groeibevordering, helpt toepassing van brede welvaart als afwegingskader bij het zichtbaar maken van (fundamentele) afruilen tussen de verschillende thema’s; afruilen die uiteindelijk een basis dienen te vormen voor te maken beleidskeuzes.

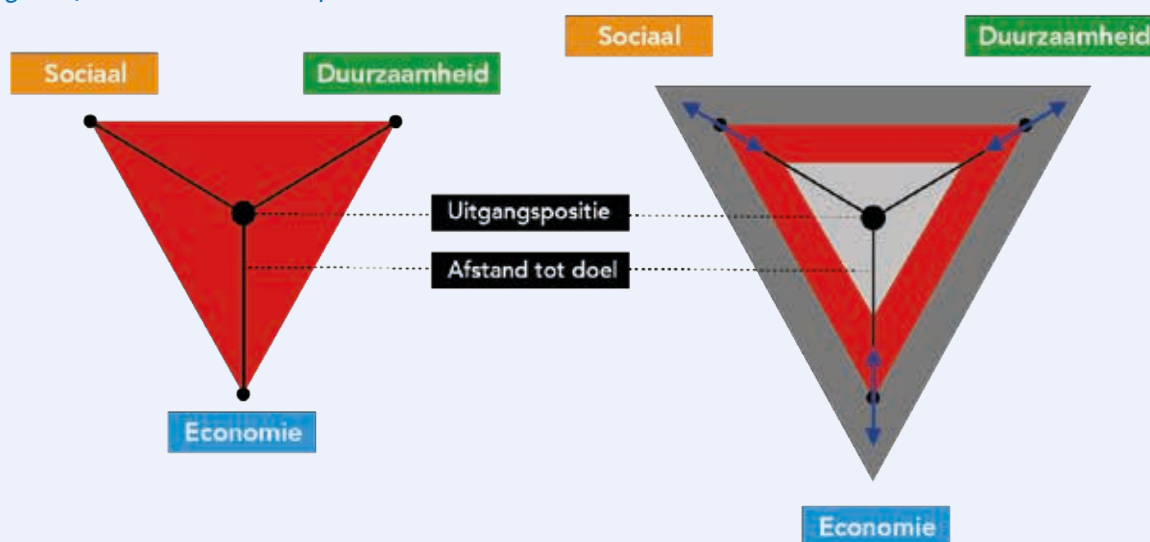
¹¹ Dit hoofdstuk is verzorgd door Henri L.F. de Groot en Yashvant Premchand (Vrije Universiteit Amsterdam). Het toont qua opzet gelijkenis met de uitwerking van het onderdeel brede welvaart in de Economische Verkenningen Metropoolregio Amsterdam 2024 (<https://www.metropoolregioamsterdam.nl/economische-verkenningen-metropoolregio-amsterdam-evm-ra/>) en de Regio Zwolle Monitor 2024 (<https://www.windesheim.nl/nieuws/2024/december/regio-zwolle-monitor-2024>).

Het concept van brede welvaart

Dit kader bespreekt de kern van het concept 'brede welvaart'. De geïnteresseerde lezer wordt verwezen naar het MRA Beleidsdossier 2023/1 ('Brede welvaart voor de MRA: Een analytisch kader voor fundamentele keuzes en afruilen').

De centrale onderdelen van brede welvaart kunnen in essentie worden teruggebracht tot economische, sociale en duurzame hoofddimensies van ontwikkeling. Deze terminologie is onder andere geïnspireerd door de in de Europese Unie veelvuldig gehanteerde S3-strategie die streeft naar Smart, Socially inclusive en Sustainable development. We kunnen deze dimensies op de hoekpunten van een driehoek plaatsen. De driehoek visualiseert dat optimaal presteren op alle drie dimensies – vanwege deels onvermijdelijke afruilen – niet mogelijk is. Vanuit de uitgangssituatie in de driehoek is er een afstand tot alle drie de doelen. De zijden van de driehoek verbeelden de afruilen tussen economische, sociale en duurzame ontwikkeling. Hoe groter de afstand, hoe sterker de afruil. Dit is geïllustreerd in figuur 4.1.

Figuur 4.1 Brede welvaart: afruilen in het hier en nu



* Door keuzes te maken, kunnen afruilen kleiner (groter) worden, wat zichtbaar wordt in de kleinere (lichtgrijze) (grotere donkergrijze) driehoek, waarbij de afstand tussen de uitgangssituatie en de doelen kleiner (groter) worden.

Bron: Vrije Universiteit, Amsterdam.

Elk economisch systeem bevindt zich op een bepaald moment op een punt in de driehoek (de uitgangssituatie in de figuur), met daarmee samenhangende afstanden tot de doelstellingen op het gebied van duurzaamheid, economie en sociaal. De afstanden tot de doelstellingen zijn geen statisch gegeven. Onder invloed van bijvoorbeeld wijzigende voorkeuren, externe economische ontwikkelingen en (nieuw) beleid, kan er sprake zijn van een nieuwe balans tussen de drie dimensies van ontwikkeling (zie het rechterdeel van figuur 4.1).

Een voorbeeld kan dit verduidelijken. Steviger inzetten op verduurzaming zal de afstand tot het duurzaamheidsdoel verkleinen. Dit kan op korte termijn ten koste gaan van economische groei (door noodzakelijke aanpassingen van productieprocessen, mogelijke verplaatsing van economische activiteit, omscholing van werknemers, et cetera). En zonder aanvullend beleid kan er meer energie-armoede ontstaan gegeven het relatief grote aandeel dat huishoudens met lage inkomens uitgeven aan energie waarvan de prijs op korte termijn hoger zal worden. Ziehier een eenvoudige maar krachtige weergave van de afruilen waarmee we in het hier en nu worden geconfronteerd en die dwingen tot fundamentele keuzes. Deze keuzes krijgen deels vorm in de keuze voor beleidsinstrumenten. Zo is er bijvoorbeeld discussie over de voor- en nadelen van groene subsidies versus CO₂-beprijzing. Subsidies verzachten op korte termijn de pijn van de transitie, maar zijn minder efficiënt dan belastingen. Dit zal gevolgen hebben voor de mate waarin de afstand tot de economische en sociale doelen verandert bij verschillende invullingen van klimaatbeleid.

Naast de afrielen in het hier en nu zijn er ook afrielen tussen ‘hier en elders’ en ‘nu en later’. In het eerste geval gaat het om verdelingsvraagstukken over bijvoorbeeld ontwikkeling in Nederland en de rest van de wereld, maar ook de verdeling tussen de Randstad en bijvoorbeeld Kampen, Regio Zwolle of de Brainportregio Eindhoven.

Het voorbeeld van de energietransitie kan wederom dienen ter illustratie. Opwek van groene energie in de directe nabijheid van de vraag is efficiënt gegeven de transportkosten van energie. Tegelijkertijd zijn er belangrijke schaalvoordelen te behalen in het opwekken van energie, wat juist aanleiding geeft tot concentratie van opwek op plekken met relatief veel ruimte. Dit leidt tot keuzes die we bijvoorbeeld terugzien in discussies over de afstand van windparken op zee tot de kust en de aanleg van zonneweides. Op globale schaal spelen vergelijkbare vraagstukken, waarbij de verdeling van schaarse natuurlijke hulpbronnen tussen de rijke Global North en de Global South aan de orde is.

Bij de afrielen tussen ‘nu en later’ staat met name het intergenerationele vraagstuk centraal, waarbij de ontwikkeling van huidige generaties de mogelijkheden van toekomstige generaties beïnvloedt. Ook hier is het voorbeeld van de energietransitie illustratief. Voorgaande en huidige generaties hebben de planetaire grenzen dusdanig ver overschreden dat de negatieve gevolgen van klimaatverandering nu al merkbaar zijn en in toenemende mate duidelijk wordt dat klimaatbeleid in het belang van toekomstige generaties niet alleen rechtvaardig maar ook onvermijdelijk is.

4.2 Brede welvaart in Kampen

Bij het in kaart brengen van brede welvaart sluiten we sterk aan op de door het CBS ontwikkelde regionale Monitor Brede Welvaart. Voor deze monitor maken we dankbaar gebruik van de regionale indicatoren voor brede welvaart die het CBS verzamelt en die we op een wijze presenteren die behulpzaam is om (i) het presenteren van Kampen op de verschillende dimensies van brede welvaart te illustreren; (ii) de ontwikkeling van deze dimensies in de loop van de tijd te monitoren; en (iii) zicht te krijgen op de afrielen tussen de verschillende dimensies en de ontwikkeling daarin. We brengen ook de ontwikkelingen in de loop van de tijd in kaart. Voor een gedetailleerde beschrijving en definities van de indicatoren verwijzen we naar bijlage 1.

Brede welvaart in kaart: spinnenwebdiagram

Voor de regionale Monitor Brede Welvaart verzamelt het CBS voor een groot aantal thema's indicatoren die inzicht geven in het functioneren van de economie en samenleving in het hier en nu, waarbij ook rekenschap wordt gegeven van ontwikkelingen nu versus later en hier versus elders. Om het presteren van Kampen in kaart te kunnen brengen op de veelheid aan indicatoren, hebben we gekozen voor de presentatie van de informatie in de vorm van een spinnenweb. Rondom staan de indicatoren gerangschikt die het CBS onderscheidt. We kijken hier af van de indeling in de acht thema's van het CBS en brengen het onderscheid terug tot drie thema's: economie, sociaal en duurzaamheid. Elke indicator wordt gestandaardiseerd op het Nederlandse gemiddelde. Een score van 1 betekent dus dat Kampen hetzelfde scoort op de betreffende indicator als Nederland. Een hogere score betekent dat de betreffende indicator in Kampen ten opzichte van Nederland

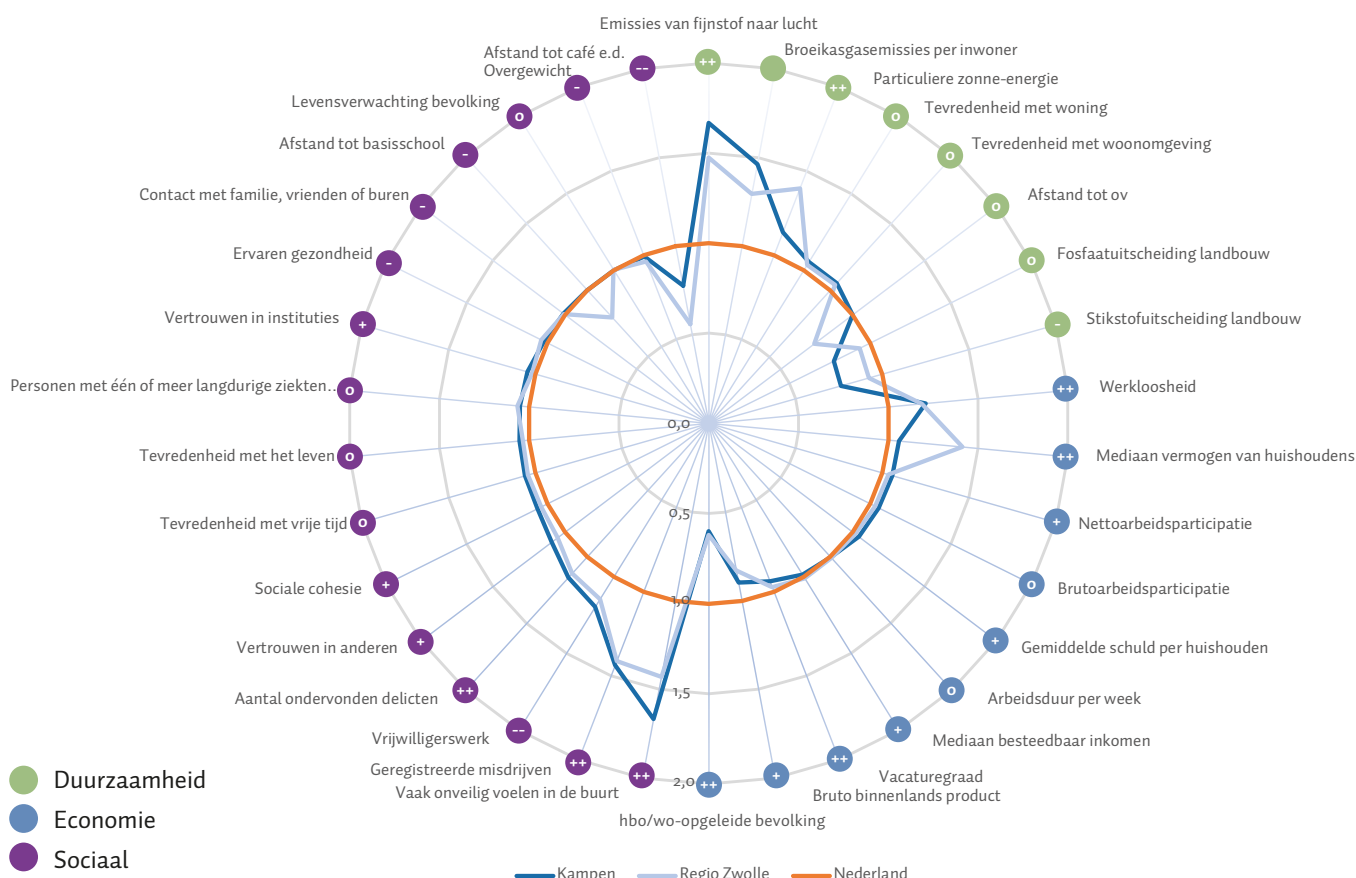
gunstig afsteekt in de bijdrage aan brede welvaart. Een score van 1,2 (0,8) betekent dat de score 20 procent (on)gunstiger is dan die voor het Nederlandse gemiddelde. Voor indicatoren waarvoor in de brondata geldt dat een hogere waarde een ongunstigere uitkomst betekent (bijvoorbeeld afstand tot voorzieningen) is in onze presentatie de inverse gebruikt om ervoor te zorgen dat een hogere waarde voor de index een betere score voor Kampen betekent. In het vervaardigde spinnenwebdiagram (figuur 4.2) hebben we de scores voor 2022 afgebeeld. De buitenste ring laat middels plusjes en minnen de absolute ontwikkeling over de periode 2012–2022 zien. Ook hebben we de gestandaardiseerde scores van Regio Zwolle toegevoegd. Het stelt ons in staat in een oogopslag een vergelijking te maken tussen de brede welvaart in Kampen en de gemiddelde brede welvaart in Regio Zwolle. Een gedetailleerde beschrijving en scores van de indicatoren zijn te vinden in bijlage 1.

Op basis van figuur 4.2 kunnen we concluderen dat Kampen zich onderscheidt in termen van brede welvaart op een aantal dimensies. Kernachtig samengevat kenmerkte de brede welvaart in Kampen in 2022 zich door een hoge mate van veiligheid en een relatief hoog sociaal kapitaal. Op het terrein van duurzaamheid steekt Kampen zeer gunstig af ten opzichte van Nederland. Met name opvallend is de grote hoeveelheid particulier opgewekte zonne-energie en de relatief lage uitstoot van fijnstof en broeikasgassen. Wel is de fosfaat- en stikstofuitscheiding in de gemeente relatief hoog en neemt de stikstofuitscheiding in de afgelopen tien jaar ook toe in de regio. In termen van met name werkloosheid en ook participatie functioneert de arbeidsmarkt goed. In vergelijking met Nederland zijn mediane vermogens bovendien groot. Daar staat tegenover dat het economische verdienvermogen (bbp), het opleidingsniveau van de bevolking en de bereikbaarheid van voorzieningen juist wat achterblijven bij het Nederlandse gemiddelde. In sociaal opzicht is het goed toeven in Kampen. Mensen voelen zich zeer veilig. We zien wel dat het vrijwilligerswerk weliswaar afneemt, maar nog steeds gunstig afsteekt ten opzichte van Nederland. Op het gebied van gezondheid scoort Kampen hetzelfde als het landelijk gemiddelde. Vertrouwen in instituties is de afgelopen tien jaar toegenomen en was in 2022 net iets hoger dan gemiddeld in Nederland.

Als we de ontwikkelingen in de tijd nader beschouwen dan zien we dat het relatieve presteren van Kampen ten opzichte van Nederland op de meeste indicatoren relatief gestegen dan wel constant is gebleven tussen 2012 en 2022. Stevige gunstige ontwikkelingen zien we met name op het gebied van economische ontwikkeling en veiligheid. Maar er zijn ook ongunstige ontwikkelingen. Die hebben vooral betrekking op de gezondheid van de Kampenaren (overgewicht, ervaren gezondheid), afstand tot voorzieningen (basisschool, café e.d.), vrijwilligerswerk en contact met anderen. Daarnaast is de stikstofuitstoot van de landbouw gestegen.

Figuur 4.2 maakt tevens duidelijk dat de aard van de brede welvaart in Kampen sterke overeenkomsten vertoont met de brede welvaart in Regio Zwolle. Toch zijn er ook enkele verschillen. De afstand tot het ov in Kampen is duidelijk minder groot dan het gemiddelde in Regio Zwolle. De uitstoot van fosfaat en stikstof is daarentegen hoger in Kampen dan gemiddeld in Regio Zwolle. Ook valt op het hogere mediane vermogen van huishoudens in Regio Zwolle ten opzichte van Kampen. Tegelijk voelen Kampenaren zich bovengemiddeld veilig in vergelijking met het gemiddelde veiligheidsgevoel in Regio Zwolle.

Figuur 4.2 Brede welvaart in Kampen¹²



¹² Een hogere score ten opzichte van Nederland is gunstig in termen van brede welvaart. De tekens in de buitenste rand geven aan of het niveau van de indicator tussen 2012 en 2022 vooruit of achteruit is gegaan in Kampen: -- achteruitgang groter dan 1,5 procent; - achteruitgang tussen 0,5 en 1,5 procent; o verandering tussen -0,5 en +0,5 procent; + vooruitgang tussen 0,5 en 1,5 procent; ++ vooruitgang groter dan 1,5 procent.
Bron: CBS (bewerking: Vrije Universiteit Amsterdam).

Bijlage 1

Achtergrondinformatie brede welvaart

Deze bijlage geeft additionele informatie over de indicatoren voor brede welvaart. Alle informatie is afkomstig uit de regionale Monitor Brede Welvaart 2023 van het CBS. De indicatoren hebben betrekking op de jaren 2012 en 2022. Waar die informatie niet voorhanden was is informatie gebruikt over de indicator op het niveau van de COROP-regio waarin Kampen is gelegen, dan wel het dichtstbijzijnde jaar waarvoor wel informatie voorhanden is. In de lijst met indicatoren worden naast een omschrijving en definitie, zoals gegeven door het CBS, ook de bronnen van de data weergegeven.

In tabel B1 hebben we gekozen voor een alternatieve presentatiewijze van de gegevens die aanvullend is op het spinnenwebfiguur in de hoofdtekst. De tabel rangschikt alle indicatoren van hoog naar laag (onderverdeeld naar Duurzaamheid, Economie, Sociaal) voor Kampen in 2022. Deze index-scores zijn relatief ten opzichte van Nederland. Naast de scores voor 2022 worden ook de scores voor 2012 getoond. Ook laten we het niveau van de indicator voor Kampen in 2022 zien en bovendien wordt de gemiddelde jaarlijkse groei over de afgelopen tien jaar (2012–2022) getoond. Met plussen en minnen wordt aangegeven of de ontwikkeling in de afgelopen tien jaar (zeer) ongunstig, neutraal, of (zeer) gunstig is geweest vanuit het perspectief van brede welvaart. Scores zijn neutraal als de groei in absolute zin kleiner dan 0,5 procent was en zeer (on)gunstig als de groei in absolute zin groter dan 1,5 procent was. Tot slot bevat de laatste kolom de index-scores van Regio Zwolle (ten opzichte van Nederland) voor het jaar 2022. Het stelt ons in staat de brede welvaart in Kampen te vergelijken met de gemiddelde brede welvaart in Regio Zwolle in 2022.

Definities indicatoren brede welvaart

Tabel B1 Brede Welvaart in Kampen en ontwikkelingen in de tijd, 2012–2022

Cat.	Indicatoren	Dimensies	Index t.o.v. Nederland		Niveau 2022	Ontwikkeling 2012-2022		Regio Zwolle (2022)
			2012	2022		% groei	+/-*	index t.o.v. NL*
Duurzaamheid	Emissies van fijnstof naar lucht	kg PM2,5 per km²	1,70	1,48	300	-2,8	++	1,48
	Particuliere zonne-energie	watt per woning	2,24	1,40	7,6		0	1,29
	Broeikasgasemissies per inwoner	ton CO2-equivalent per inwoner		1,29	1.080	49,0	++	1,40
	Tevredenheid met woonomgeving	% van de bevolking 18 jaar en ouder	1,03	1,04	90,2	-0,1	0	1,03
	Tevredenheid met woning	% van de bevolking 18 jaar en ouder	1,02	1,03	88,3	0,1	0	1,04
	Fosfaatuitscheiding landbouw	kg per hectare bemeste cultuurgrond	0,98	0,93	0,4		0	0,73
	Stikstofuitscheiding landbouw	kg per hectare bemeste cultuurgrond	0,96	0,92	106	-0,3	0	0,93
	Afstand tot ov	kilometer	0,90	0,73	297	0,7	-	0,92
Economie	Mediaan vermogen van huishoudens	euro per huishouden	2,79	1,41	2,9	-8,8	++	1,19
	Werkloosheid	% van de beroepsbevolking	1,11	1,19	92.400	7,8	++	1,41
	Nettoarbeidsparticipatie	% van de bevolking 15-74 jaar	1,03	1,04	76,4	0,8	+	1,04
	Brutoarbeidsparticipatie	% van de bevolking 15-74 jaar	1,02	1,03	78,7	0,4	0	1,03
	Gemiddelde schuld per huishouden	euro per huishouden	1,02	1,02	111.100	-0,8	+	1,02
	Mediaan besteedbaar inkomen	euro per huishouden	1,00	1,01	27	0,3	0	1,01
	Arbeidsduur per week	uren per werkende per week	1,03	1,01	29.400	1,4	+	1,01
	Vacaturegraad	Aantal vacatures per 1.000 banen	0,88	0,97	45	16,2	++	0,97
	Bruto binnenlands product	euro per inwoner	0,83	0,83	40.900	1,6	+	0,83
	hbo/wo-opgeleide bevolking	% van de beroepsbevolking	0,67	0,62	24,8	1,9	++	0,62
Sociaal	Vaak onveilig voelen in de buurt	% van de bevolking van 15 jaar en ouder	0,61	1,43	1,2		++	1,43
	Geregistreerde misdrijven	aantal per 1.000 inwoner	1,47	1,41	32	-2,2	++	1,41
	Vrijwilligerswerk	% van de bevolking van 15 jaar en ouder	1,15	1,15	49,3	-2,0	--	1,15
	Aantal ondervonden delicten	aantal ondervonden delicten per 100 inwoners	0,96	1,13	28,8		++	1,13
	Personen met één of meer langdurige ziekten of aandoeningen			1,07	72,1	1,1	+	1,05
	Vertrouwen in anderen	% van de bevolking van 15 jaar en ouder	1,04	1,05	6,8		+	1,04
	Tevredenheid met vrije tijd	% van de bevolking 18 jaar en ouder	1,01	1,04	78,8	0,3	0	1,04
	Ervaren gezondheid	% van de bevolking 18 jaar en ouder	1,03	1,04	87,9	0,2	0	1,04
	Sociale cohesie	schaalscore 0-10	1,00	1,04	31,4		0	1,07
	Tevredenheid met het leven	% van de bevolking 18 jaar en ouder	1,02	1,04	64,1	1,1	+	1,02
	Vertrouwen in instituties	% van de bevolking van 15 jaar en ouder	0,99	1,02	71,5	-1,0	-	1,04
	Contact met familie, vrienden of bureu	% van de bevolking van 15 jaar en ouder met minders een keer per week contact	1,00	1,01	72,3	-0,6	-	1,01
	Levensverwachting bevolking	verwachte aantal jaren leven bij geboorte		1,00	0,7	1,6	-	0,80
	Overgewicht	% van de bevolking 18 jaar en ouder	0,97	0,96	81,5		0	1,00
	Afstand tot basisschool	kilometer	0,74	0,80	50,7	0,1	-	0,96
	Afstand tot café e.d.	kilometer	0,63	0,56	1,8	1,8	--	0,56

* Een hoge score is gunstig in termen van brede welvaart. De kleurschakeringen geven een indicatie van de mate waarin de score op een brede welvaartsdimensie afwijkt van 1, waarbij donkerder blauw een gunstiger en donkerder rood een ongunstigere score t.o.v. Nederland aangeeft.

** -- achteruitgang groter dan 1,5 procent; - achteruitgang tussen 0,5 en 1,5 procent; 0 verandering tussen -0,5 en +0,5 procent; + vooruitgang tussen 0,5 en 1,5 procent; ++ vooruitgang groter dan 1,5 procent

Bron: CBS (bewerking Vrije Universiteit Amsterdam)

Hieronder volgt een nadere omschrijving van de indicatoren. De volgorde van indicatoren die we hieronder hanteren komt overeen met de volgorde in de gepresenteerde spinnenwebben. Naast een omschrijving en definitie zoals gegeven door het CBS is ook de bron van de data weergegeven.

DUURZAAMHEID

Emissies van fijnstof naar lucht

Jaarlijkse gemiddelde fijnstof emissie naar lucht. Fijnere fractie van fijnstof bestaat uit deeltjes waarvan de diameter kleiner is dan 2,5 micrometer. [kg PM_{2,5} per ha; RIVM]

Broeikasgasemissies per inwoner

Totale broeikasgasemissies (CO₂, CH₄, N₂O, HFK, PFK en SF₆) in CO₂-equivalenten per inwoner. Eén kg CO₂-equivalent staat gelijk aan het effect dat de uitstoot van 1 kg kooldioxide (CO₂) heeft. Om de CO₂-equivalenten te berekenen worden de richtlijnen van de IPCC gevolgd. Data betreffen de uitstoot op Nederlands grondgebied, ongeacht of deze wordt veroorzaakt door Nederlandse ingezetenen. Dit betekent dat uitstoot door Nederlandse ingezetenen in het buitenland niet en uitstoot door niet-ingezetenen in Nederland wel is inbegrepen. [ton CO₂-equivalent per inwoner; RIVM]

Fosfaatuitscheiding landbouw

De uitgescheiden hoeveelheid fosfaat in dierlijke mest per hectare uitgedrukt in P₂O₅. In tegenstelling tot stikstof treden bij fosfaat geen gasvormige verliezen op. [kg per ha bemeste cultuurgrond; CBS]

Stikstofuitscheiding landbouw

De totale stikstofuitscheiding in dierlijke mest per hectare met aftrek van de stikstof die tijdens mestopslag in de stal en bij opslag buiten de stal is vervluchtigd in de vorm van ammoniak (NH₃) inclusief de afvoer via spuiwater van luchtwassers, lachgas (N₂O), stikstofoxide (NO) en stikstofgas (N₂). [kg per ha bemeste cultuurgrond; CBS]

Particuliere zonne-energie

Het opgesteld vermogen van zonnestroominstallaties in watt per woning aan het einde van het referentiejaar. Het betreft het vermogen van installaties van zonnepanelen bij woningen gedeeld door het totaal aantal woningen, dus woningen met of zonder zonnepanelen. [watt per woning; CBS]

Afstand tot ov

De gemiddelde afstand van alle inwoners in een gebied tot de dichtstbijzijnde ov-halte, berekend over het fietsnetwerk van 2022. Het gaat om de volgende typen openbaar vervoer: trein, tram, bus, metro en ferry. De peildatum is 1 januari van het betreffende jaar. [km; CBS]

Tevredenheid met woonomgeving

Het percentage particuliere huishoudens dat zeer tevreden of tevreden is met de huidige woonomgeving. De woonomgeving is de omgeving en de buurt waarin een huishouden woont. Particulier huishouden: één of meer personen die samen een woonruimte bewonen en zichzelf, dus niet-bedrijfsmatig, voorzien in de dagelijkse levensbehoeften. De woonruimte wordt niet gedeeld met andere huishoudens. [% van de particuliere huishoudens dat (zeer) tevreden is; CBS]

Tevredenheid met woning

Het percentage particuliere huishoudens dat zeer tevreden of tevreden is met de huidige woning. Particulier huishouden: één of meer personen die samen een woonruimte bewonen en zichzelf, dus niet-bedrijfsmatig, voorzien in de dagelijkse levensbehoeften. De woonruimte wordt niet gedeeld met andere huishoudens. [% van de particuliere huishoudens dat (zeer) tevreden is; CBS]

ECONOMIE

Bruto binnenlands product

Het bruto binnenlands product (bbp) is een maat voor de omvang van de economie. [euro per inwoner, constante prijzen 2015; CBS]

Mediaan besteedbaar inkomen

Het mediaan gestandaardiseerd besteedbaar inkomen per huishouden, in euro. Bij de berekening wordt gecorrigeerd voor verschillen in grootte en samenstelling van huishoudens. De mediaan is het middelste getal wanneer alle inkomens van laag naar hoog worden gesorteerd. [euro per huishouden, gecorrigeerd voor inflatie, constante prijzen 2021; CBS]

Mediaan vermogen van huishoudens

Het saldo van bezittingen en schulden, gecorrigeerd voor inflatie, in prijzen 2021. Bezittingen worden gevormd door bank- en spaartegoeden, effecten, de eigen woning, overig onroerend goed, ondernemingsvermogen, aanmerkelijk belang en de overige bezittingen. De schulden omvatten onder meer schulden ten behoeve van een eigen woning en consumptief krediet. Stand per 1 januari, er is gecorrigeerd met de prijsontwikkeling in het voorgaande jaar. [euro per huishouden; CBS]

Gemiddelde schuld per huishouden

Het gemiddelde van de schulden van particuliere huishoudens, in prijzen 2022. De schulden betreffen de hypotheekschuld van de eigen woning, studieschulden en overige schulden zoals voor consumptieve doeleinden, de financieringen van aandelen, obligaties of rechten op periodieke uitkeringen, schulden voor de financiering van de tweede woning of ander onroerend goed. Stand per 1 januari, er is gecorrigeerd met de prijsontwikkeling in het voorgaande jaar. [euro per huishouden; CBS]

Bruto-arbeidsparticipatie

Het aandeel van de (werkzame en werkloze) beroepsbevolking 15 t/m 74 jaar in de bevolking van dezelfde leeftijdsgroep (beroeps- en niet-beroepsbevolking). [% van de bevolking van 15 t/m 74 jaar; CBS]

Netto-arbeidsparticipatie

Het aandeel van de werkzame beroepsbevolking 15 t/m 74 jaar in de bevolking van dezelfde leeftijdsgroep (beroeps- en niet-beroepsbevolking). [% van de bevolking van 15 t/m 74 jaar; CBS]

Arbeidsduur per week

Het totale aantal uren dat werknemers en zelfstandigen werkelijk hebben gewerkt. Niet-gewerkte uren door verlof of ziekte tellen dus niet mee. De gewerkte uren van werknemers zijn berekend door de betaalde uren (de overeengekomen uren plus de betaalde overuren) te vermeerderen met onbetaalde overuren en te verminderen met feitelijk niet gewerkte uren die betaald worden, zoals ziekteverzuim, zwangerschaps- en bevallingsverlof, stakingen, weerverlet, ouderschapsverlof, kort verzuim. De gewerkte uren van zelfstandigen zijn rechtstreeks bepaald. [aantal feitelijk gewerkte uren per werkende per week; CBS]

Vacaturegraad

De vacaturegraad is het aantal openstaande vacatures per duizend banen. Het betreft de vacaturegraad aan het einde van het vierde kwartaal. Onder een vacature wordt verstaan een arbeidsplaats waarvoor, binnen of buiten een onderneming of instelling, personeel wordt gezocht dat onmiddellijk of zo spoedig mogelijk geplaatst kan worden. Een baan is een werkring van een werknemer, ongeacht het aantal uren dat gewerkt wordt. [aantal vacatures per 1.000 banen; CBS]

Werkloosheid

De werkloze beroepsbevolking als percentage van de (werkzame en werkloze) beroepsbevolking. Personen van 15 t/m 74 jaar zonder betaald werk, die recent naar werk hebben gezocht en daarvoor direct beschikbaar zijn. [% van de beroepsbevolking; CBS]

Hbo/wo-opgeleide bevolking

Percentage van de beroepsbevolking met hoger beroepsonderwijs (hbo) of wetenschappelijk onderwijs (wo) als hoogst genoten opleidingsniveau. Het onderwijs op hbo- en wo- niveau bouwt voort op voortgezet onderwijs (havo en vwo) en mbo-opleidingen, en voorziet deelnemers van beroepsgerichte of wetenschappelijke kennis, vaardigheden en competenties (conform de Standaard Onderwijsindeling SOI). Dit betreft hbo (bachelor en master), wo (bachelor en master) en doctor [% van de beroepsbevolking; CBS].

SOCIAAL

Vrijwilligerswerk

Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat in de afgelopen 12 maanden vrijwilligerswerk heeft verricht voor organisaties of verenigingen. Het kan daarbij gaan om bestuurlijk werk of andere activiteiten. [% van de bevolking van 15 jaar en ouder verrichtte in de afgelopen 12 maanden vrijwilligerswerk; CBS StatLine (landelijk); Sociale samenhang en Welzijn, maatwerk kds (regionaal), CBS]

Tevredenheid met vrije tijd

Deel van de mensen van 18 jaar of ouder dat een score van 7 tot en met 10 geeft als antwoord op de vraag 'Kunt u op een schaal van 1 tot en met 10 aangeven in welke mate u tevreden bent met de hoeveelheid vrije tijd die u heeft. Een 1 staat voor volledig ontevreden en 10 voor volledig tevreden?'. Een score van 7 tot en met 10 wordt geclassificeerd als tevreden. [% van de bevolking van 18 jaar of ouder is tevreden met de hoeveelheid vrije tijd; CBS StatLine (landelijk); Sociale samenhang en Welzijn, maatwerk kds (regionaal), CBS]

Tevredenheid met het leven

Deel van de mensen van 18 jaar of ouder dat een score van 7 tot en met 10 geeft als antwoord op de vraag 'Kunt u op een schaal van 1 tot en met 10 aangeven in welke mate u tevreden bent met het leven dat u nu leidt. Een 1 staat voor volledig ontevreden en 10 voor volledig tevreden?'. Een score van 7 tot en met 10 wordt geclassificeerd als tevreden. [% van de bevolking van 18 jaar of ouder dat tevreden is met het leven; CBS StatLine (landelijk); Sociale samenhang en Welzijn, maatwerk kds (regionaal), CBS]

Ervaren gezondheid

Percentage personen van 18 jaar en ouder met antwoordcategorie 'goed' of 'zeer goed' naar de vraag algemene gezondheidstoestand. [% van de bevolking van 18 jaar en ouder dat eigen gezondheid (zeer) goed vindt; CBS, RIVM, GGD'en]

Personen met één of meer langdurige ziekten of aandoeningen

Percentage personen van 18 jaar en ouder met één of meer langdurige ziekten of aandoeningen. Langdurig is (naar verwachting) 6 maanden of langer. [% van de bevolking van 18 jaar of ouder; CBS, RIVM, GGD'en]

Overgewicht

Percentage personen van 18 jaar en ouder met een BMI van 25,0 kg/m² en hoger. Cijfers over lichaamsgewicht zijn gebaseerd op zelf gerapporteerde waarden. De Body Mass Index (BMI) is een maat voor overgewicht, berekend als het quotiënt van het gewicht in kilogram en het kwadraat van de lengte in meters (kg/m²). [% van de bevolking van 18 jaar of ouder; CBS, RIVM]

Levensverwachting bevolking

Levensverwachting in jaren voor de bevolking bij geboorte. Gemiddelde waarde over periode 2018-2021. [aantal jaren dat iemand naar verwachting zal leven (bij geboorte); RIVM]

Afstand tot basisschool

De gemiddelde afstand van alle inwoners in een gebied tot de dichtstbijzijnde basisschool, berekend over de weg. Het basisonderwijs omvat alleen de basisscholen zoals bekend bij de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO). Het speciaal basisonderwijs en speciale scholen zijn niet meegenomen. [km; CBS]

Afstand tot café e.d.

De gemiddelde afstand van alle inwoners in een gebied tot het dichtstbijzijnde café, koffiehuis, coffeeshop, discotheek, seks/nachtclub en partycentrum, berekend over de weg. [km; CBS]

Contact met familie, vrienden of buren

Percentage mensen van 15 jaar en ouder dat gemiddeld minstens een maal per week contact heeft met familie, vrienden of buren. Het gaat hierbij om alle vormen van contact. Het gaat om een gemiddelde van de indicatoren "minstens wekelijks contact met familie", "minstens wekelijks contact met vrienden" en "minstens wekelijks contact met buren". [% van de bevolking van 15 jaar en ouder dat minstens een keer per week contact heeft met familie, vrienden of buren; CBS StatLine (landelijk); Sociale samenhang en Welzijn, maatwerk kds (regionaal), CBS]

Sociale cohesie

De sociale cohesie geeft een schaalscore van 0 tot 10. Hoe hoger de score op deze schaal, hoe meer de inwoners tevreden zijn over de sociale aspecten van hun woonbuurt. [schaalscore (0-10); CBS]

Vertrouwen in anderen

Aandeel personen van 15 jaar en ouder dat het eens is met stelling dat de meeste mensen over het algemeen te vertrouwen zijn. Ook wel gegeneraliseerd vertrouwen genoemd. [% van de bevolking van 15 jaar en ouder dat vindt dat mensen i.h.a. te vertrouwen zijn; CBS StatLine (landelijk); Sociale samenhang en Welzijn, maatwerk kds (regionaal), CBS]

Vertrouwen in instituties

Percentage mensen van 15 jaar en ouder dat vertrouwen heeft in drie instituties (Tweede kamer, politie, en rechters). De indicator betreft het gemiddelde van de drie scores. [% van de bevolking van 15 jaar en ouder dat vertrouwen heeft in Tweede Kamer, politie of rechters; CBS StatLine (landelijk); Sociale samenhang en Welzijn, maatwerk kds (regionaal), CBS]

Geregistreerde misdrijven

Geregistreerde criminaliteit per 1.000 inwoners. Betreft misdrijven door de politie vastgelegd in een proces-verbaal van aangifte of in een ambtshalve opgemaakt proces-verbaal. [aantal per 1.000 inwoners; CBS/WODC]

Aantal ondervonden delicten

Aantal ondervonden delicten, exclusief ondervonden cybercrime delicten, voor personen van 15 jaar en ouder. [aantal ondervonden delicten per 100 inwoners; CBS]

Vaak onveilig voelen in de buurt

Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat zich vaak onveilig voelt in de eigen buurt. [% van de bevolking van 15 jaar en ouder; CBS]

Bijlage 2

Overzicht bedrijventerreinen

Aantal en ontwikkeling vestigingen en werkzame personen naar bedrijventerrein, 2011 en 2023

Bedrijventerrein	Vestigingen		Ontwikkeling	Werkzame personen		Ontwikkeling
	2011	2023	2011 - 2023 (2011 = 100)	2011	2023	2011 - 2023 (2011 = 100)
Bedrijvenpark Rijksweg 50	60	140	228,3	450	1.300	228,9
Grafhorst	0	0	150,0	90	110	122,2
Haatland	360	430	121,6	4.370	5.170	118,3
Ijsseldijk	10	10	71,4	150	180	120,0
Koekoekspolder	10	10	62,5	150	180	120,0
Spoorlanden	90	110	124,7	1.170	1.570	134,2
Zendijk	70	130	182,9	530	1.570	371,7
Zuiderzeehaven	0	10	600,0	10	530	5.300,0
Totaal	590	830	141,2	6.760	10.830	160,2

NB: door afronding kunnen verschillen met (rand)totalen bestaan.
NB: Spoorlanden inclusief uitbreiding Spoorlanden.
Bron: BIRO, 2024. Bewerking: Team Moventem

Gemiddeld aantal werkzame personen per vestiging naar bedrijventerrein, 2011 en 2023

Bedrijventerrein	Gemiddeld aantal werkzame personen per vestiging		Ontwikkeling 2011 = 100
	2011	2023	2011 - 2023
Bedrijvenpark Rijksweg 50	7,5	9,5	126,8
Grafhorst	43,0	36,7	85,3
Haatland	12,3	11,9	97,4
Ijsseldijk	21,3	35,6	167,2
Koekoekspolder	18,9	35,6	188,6
Spoorlanden	13,2	14,2	107,7
Zendijk	7,5	15,4	204,2
Zuiderzeehaven	3,0	44,5	1.483,3
Totaal	11,5	13,1	113,5

NB: Spoorlanden inclusief uitbreiding Spoorlanden.

Bron: BIRO, 2024. Bewerking: Team Moventem

COLOFON

In opdracht van gemeente Kampen heeft Team Moventem de Economische Monitor gemeente Kampen 2025 gemaakt.

Opdrachtgever

Bestuurlijk opdrachtgever,
Wethouder Bas Wonink,
namens het college van Burgemeester en Wethouders

Ambtelijke contactpersonen:
Arian Stobbelaar en Gertwin Visscher

Team Moventem

Robin Koster
Strategisch adviseur en directeur, Moventem,
projectleider Gemeente Kampen Monitor,
auteur jaarpublicatie

Friso de Vor
Senior onderzoeker,
Kenniscentrum Technologie Hogeschool Windesheim,
auteur jaarpublicatie

Edwin van de Wiel
Senior onderzoeker, Moventem,
auteur jaarpublicatie

Jenny Poelen
Vormgever dashboard/ datavisualisatie,
Companen

Met medewerking van
Henri L.F. de Groot
Vrije Universiteit Amsterdam (Hoofdstuk 4 - Brede welvaart)

Yashvant Premchand
Vrije Universiteit Amsterdam (Hoofdstuk 4 - Brede welvaart)

Vragen?

Stel ze aan de projectleider van de Economische Monitor gemeente Kampen; Robin Koster, strategisch adviseur en directeur bij Moventem: r.koster@moventem.nl

Dashboard

In de dashboardomgeving van deze monitor staan alle data. Het geeft inzicht in de ontwikkeling van de gemeente door de tijd heen en biedt de mogelijkheid om de ontwikkelingen ten opzichte van Regio Zwolle of Nederland te vergelijken. Bezoek het dashboard via: www.kampenmonitor.nl

Overname van informatie uit deze publicatie is toegestaan onder voorwaarde van bronvermelding.

Disclaimer

De Economische Monitor gemeente Kampen is met grote zorg opgesteld. Team Moventem heeft getracht gebruikte bronnen zorgvuldig te vermelden en auteursrechten te respecteren. In deze rapportage kunnen waarden en percentages afgerond zijn. Hierdoor kan een verschil met (rand)totalen bestaan. In deze rapportage zijn cijfers en andere informatie opgenomen die op 15 december 2024 beschikbaar waren. Mocht u onvolkomenheden tegenkomen, dan willen wij dat graag weten. U kunt contact opnemen via info@moventem.nl. Team Moventem is niet aansprakelijk voor enige directe of indirecte schade die zou kunnen ontstaan door het gebruik van de Economische Monitor gemeente Kampen.

Gemeente Kampen

Bezoekadres

Burgemeester Berghuisplein 1
8261 DD Kampen